

سۆز

مجله‌ی گه‌یانه‌ی گشتییه‌ی له‌ایێ
ده‌زگای رۆژشکرێری (شه‌یانه‌ی) پاریزه‌ی کورده‌ی

شماره (31) ئه‌يار (2708-2709) كوردی (2009) میلادی

■ چاره‌سه‌ر ها لای ماده‌ی 140 ده‌ستور تا لای راپۆرته‌گان یۆنامی

■ ئه‌را چه سه‌لاحه‌دین ئه‌یووبی ده‌وله‌ت كوردی دانه‌مه‌زان؟

■ ده‌سكه‌فته‌یل ئمروو به‌ره‌م شوورشه‌یل دوپه‌كه‌ن

■ شه‌کیلا .. خه‌ریک یایگر دنی زوان كوردییم

www.shafaaq.com

وهل
رادپۆ شه‌فه‌ق
ده‌نگدان سنوور نه‌ه‌ری

RADIO SHAFQAQ

102 fm
baghdad

The beginning

سه‌رباس شماره

وهرژه ئمروو ئه‌رای ولّات و نیشتمان خودمان له هویرو فکر فره به‌رنامه‌و داستان داشتیمین ! ئی جار هم له‌نوو و‌مخت ئه‌وه هاتیه هم فکر بکه‌یمین و به‌رنامه تازمیگ و ری و ره‌مین گونجیای وهل وه‌زع ئمروومان داشتیمین چوین ئیرنگه و‌هختیگه ره‌نگه‌یلش ئه‌رای خوه‌یان خاوه‌ن راس کردنه و هر ملله‌تیگ له تاو ئه‌و چشته‌یله ك له ده‌سیان داس و ئه‌و چشته‌یله ك و‌ده‌سیان هاوردگه مسئووله و بایه‌د ئه‌رای نه‌وه‌ی ئمروو و دویا رووژ جواو داشتوود! له كوردستان نه‌خسه‌ی سیاسی ها له قوناغ گوریان و له عراقیش كورد و ناینده‌ی په‌یوه‌ندیه‌یلی وهل حكومه‌ت به‌غدا ها بان ساج گه‌رمیگ ك ئه‌گه‌ر فیشتر گه‌رمه‌و بوود له جیاتی برژانن نان دووسی ولّات سووزنی و ئی باسه ملله‌ته‌یل كه‌مه‌تر وه شماره جوور كورد خاستر له‌لی ره‌سن چوین زانن ئه‌گه‌ر وه شماره كه‌م و زیاد ده‌نگه‌ره‌یل بوود له عراق هیچ و‌مخت كورد و كه‌مایه‌ته‌یه‌یل قه‌ومی و مه‌زه‌به‌ی ناتوه‌نن له زووران بازی ده‌سه‌لات بوونه ناوه‌وو سه‌روك كوومار یا ره‌ئیس جه‌ووور و له‌ی باوه‌ته‌یله !

كورد دو ری فیشتر له‌وه‌ر پای نیه، ئه‌وه‌سه یا بایه‌د هه‌ول خوه‌ی فیشتر و فره‌تر بكا تا رهنج ساله‌یل خه‌بات و ده‌سه‌كفته‌یل قانونی خوه‌ی له عراق ئمروو زامن بکه‌ی یا ئه‌وه‌سه ك مل ئه‌رای ئه‌و راسیه تیه‌له بچه‌منی ك هم له نوو خوازی باج هاوشینی ئه‌رای شماری فره و كه‌م بدات چوین وهل مه‌ردمیگ هاوسان ك فره‌ترن و له ناوچه‌یه‌گ ژیه‌ید ك گشت تونه مه‌زه‌ون و سه‌ر وه‌تاریخیگه ك پره له جه‌نگ و كوشتاره‌یلیگ نه‌ته‌نیا مه‌ردوم ناواره‌و ده‌روه‌ده‌ر كردگه به‌لكم ملله‌ته‌یلیگ له‌ناو بردگه و كورد ناتوه‌نی له‌ی هه‌ره‌شه و گوره‌شه‌یله خوه‌ی وه‌دویر بزانی، سه‌رکه‌ه‌تن لست حه‌دبا له (مووسل) و ئه‌و باقی له شوونه‌یل تر ئه‌و راسیه خسته هویرمان ك له ناینده‌ش كار ئنسان كورد ئاسان نیه و دشمن چه‌وووشی له سیاسه‌ته‌یل ناره‌وای خوه‌ی ناكا ، یه فره گرنگه ك بزانیمن چوین كار بکه‌یمین و چوین بویشیمین و چه بویشیمین له و‌هختیگ ك گشت هانه هویر خوه‌یان.

سه‌رنویسه‌ر

خاوه‌ن ئه‌م‌ت‌ب‌از
ده‌زگای رو‌شن‌ب‌یره
و راگه‌یان‌ده‌ی كورده
فه‌یله‌(شه‌فه‌ه)

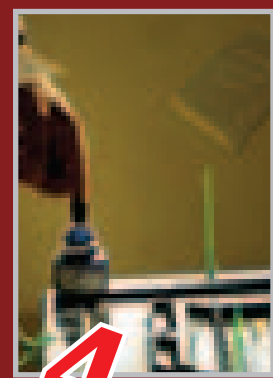
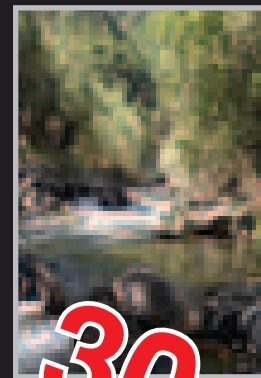
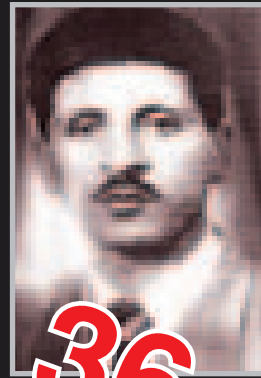
موسسه شفق للثقافة
والاعلام للكوورد الفیلیین

مجله‌یه‌گ مه‌فتانه
گشتی‌یه له‌لاین ده‌زگای
رو‌شن‌جویری و ره‌سانن
كورد فه‌یله‌(شه‌فه‌ه)
بلا‌ونه‌ك‌ریه‌گ

شماره (31) ئه‌یار (2708-2709) كورده (2009) میلادی

- دۆسیه یا مه‌لف كورده‌یل فه‌یله .. تاكه‌ی؟ 6
- نه‌خش و ده‌ور ره‌سانن له بیناكردن ئاده‌میزاد 12
- یه‌هوودیه‌یل كوردستان 16
- توركیا به‌ش عیراق له ئاو دجله و فورات دزیگ 38
- بیل گیتس .. رو‌بن هو‌د سه‌ده‌ی 21 48

سه‌ر نویسه‌ر

عه‌لی حسین فه‌یله

به‌رئوه‌به‌ر نویسانن

ماجد سویره‌میری

ده‌سته‌ی نویسه‌ره‌یل

جه‌مال ئه‌ركوازی

ئاراس جواد

سارا عه‌لی

نسرین میرزا

ئاماده‌كردن هونه‌ری

له‌یس عیسا ئیبراهیم

Tel:

07901373702

7403411

8836604

gullsoo@shafaaq.com

نرخ 1000 دینار

یه کیگ نهو کاره ساته یله
 ك تویش ملله ت عیراق
 وه گشتی وملله ت کورد وه
 تاییه تی هات نه دریزایی
 میژوو یا تاریخ هاوچهرخ نی
 ولاته دویای وه یه که ولکانن
 ههرسی ویلایه تگهی به غداو
 مووسل وبه سره وهل کووتایی
 هاتن جهنگ جه هانی یه کم
 وته رتیبه گانی. پیکه اوردن
 حوکمیگ بوی وه چهو
 سووکی نوورستیاده پیکهاته
 غهیره عه ره به گان له
 عیراق جوور کورد وتورکمان
 وکلدوناشووریه ییل . نی
 عه قلیه ت شوفینییه دویدمان
 فره یگ له نی که فته وه
 وکاره ساته ییل گه ورایگ کرده
 تویش ملله ت عیراق وه گشتی.

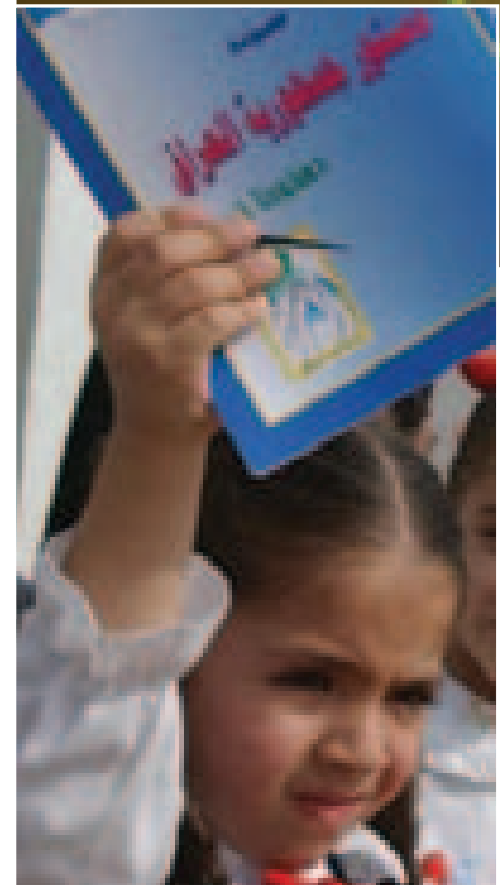
پابند بوین وه دستوور همیشه یی مایه نارا می و سه قامگیری عیراقه

بهریژه بهر نویسانن

وهلی نه وهگ له دویای پرووسه ی نازادی
 عیراق نهرا مهردم ناشکرا بوی ك لایه نه ییل
 سیاسی جیاجیا ك بوینه خاوهن دهسلات نوو
 له عیراق كه فتنه مینه ی بهرزه وهندی حزبی
 وتایه فی و شه خسی وبه زه وهندی بالای
 ملله ت عیراق له هویره و بردن ونه وه همگه
 دروشم یا شعاره ییل بهرزیه وکردن له وهخت
 وجوودیان له ده پش ت ئوپه راسیون سیاسی
 و له مه وهی هه له ته ییل هه لوژادن گشتی.
 نه ی کاریشه ماوه دا تیرؤرسته ییل قاعیده
 و پاشمه نگیه ییل به عس ك بشیوی ناکووکی
 وجهنگ تایه فی ومه زه وی ونه ته وهیی
 بخرنه ناو نی پیکهاته ییل ملله ت عیراق و

زهره د فره گه ورایگ بره سننه ئوپه راسیون
 سیاسی ونه وه دستوور هه همیشه ییه ك تهمام
 پیکهاته گان عیراق له بانی ریككه فتن
 و وه زوورمی زیاتر له ۸۰٪ دنگ دانه پی.
 له ی ماوه ی نزیکیشه حکوومه ت عیراق وه ناو
 دووسه بوین نیشتمانی ریگه خوش کرد
 نهرا هاتنه وهی دهیان هه زار کاروده س
 و نهفسه ر و دهره جه داره ییل کوینه به عس
 نهرا ناو له ش حکوومه ت عیراقی وه هول
 وته قه لای فره یگ بیه ن نهرا شیوانن
 بارووه ز نوو وسیته م دیمؤکراتی وفیدرالی
 ك په ره م خه بات وخوین رشانن هه زاران
 رووله ی ملله ته گه مان بوی وه گوورده ی

بهرنامه ی پیسیگ ك له پایته خت چه ن ولات
 هاوسا وه هریمی ره سم کریاگه. نه گه ر بتوایمن
 چه ن نموونه یگ نهرا نی قسه مانه باریمنه وه
 نه وه گشت لایه ره گان نی گو فاره به ش نیه که ن
 وه لی توینه نیمن له یرا ئشاره ت وه دو نموونه ی
 زه ق بکه یمن له و کاره یل ناره وا وجه واشه ی
 ده ستووره؛ یه کمیان جی وه جی نه کردن ماده ی
 ۱۴۰ له نه خشه ی ریگه ی خاسیگ بوی نهرا ناسایی
 کردن بارووه زع ناوچه ییل کهرکوک وخانه قین
 ومه نه لی و شهنگال وزومارو مه خموور ونه وه
 باقی نه و ناوچه یله ك له کورستان وه زوور
 داوریانه و ناویان نریاگه ناوچه ییل مرافه دار،
 گشت لایگی ش زانیگ مهردم نی ناوچه یله
 تویش ج کاره ساتیگ نئسانی هاتن وه ده ی
 رژیم گووروه گوور به عس شوفینی له کوشتن
 و برین وکووچ وه پی کردن وه زوور مهردم
 کوردیان ورمائن ناواییه گانیان وخاپوور کردن
 ژیرخان ئابووری ژنیانان ك پشت وه کشت وکال
 وباخ وباخات به سیاگ، نه وه بیجگ له داورین
 چه ن فه زاو ناحیه ی کورد ولکاننیان وه قه ی
 پاریزگایه ییل نه ینه وا وسه لاهه دین ودیاله.
 و لکانن چه ن ناحیه ی عه ره ب وه کهرکوک.
 نهرا که مو کردن ریژه یا نسبه ی کورد وزیایکردن
 ریژه ی عه ره به ییل. نموونه ی دویم کاریگه ری
 پاشمه نگیه ییل به عس وریکخریاگه ییل تیرؤرستی
 هاوپه یمانی نه وه بوی ك دویای هه لوژاردنه گان
 نهنجوومه ن پاریزگان له نه ینه وا یا مووسل
 دیاردا وهختی لیست حه دبای عه ره بی دهس
 نا بان گشت پوسته ییل سه روه ری وسه ره کی له
 پاریزگاگه وه بی ریككه فتن و ته وافق وهل نه و
 پیکهاته گان تر پاریزگاگه وله نوای گشتیان
 لیست برایه تی نه ینه وا ك زیاتر له سی کوت یا ۱
 ۳/ کورسیه گان نی پاریزگا برده وه.

له وهختیگ ك لایه نه ییل وه رانوه رمان وهختی
 باس کهرکوک که ن ئویشن بایه سه کورد باس
 له زوورینه یی خوه ی نه که یگ له پاریزگاگه و
 وه ته وافق وریکكه فتن حوکم کهرکوک
 بکریه یگ چوینکه کهرکوک عیراقیگ
 بوچیگه وکریاگه وئیمه بایه سه گشتمان وهك
 عیراقی و برای یه کتری له تی بزیه یمن، وه لی
 نی (برایه یل) نه زیزه هو یج که سیان وته یگ
 له ده می دهرنه چوی وهختی نجیفی وه ته نیا
 ودویر له خواست جه ماوه ر نه ینه وا دهس نا
 بان حوکم پاریزگاگه، نایا نه یه ج ئساف وچ
 دادپه روه ریگه باسی که ن له عیراقیگ توایمه نی
 گشت پیکهاته گانی وه یه کسانی وه لیانا مامله ت

بکریه یگ، نایا هه قمان نیه هه همیشه وه چه و
 گومانه وه بنووریمنه نی (برایه یل) شه ریکه مانه
 له عیراق (یه کگرتگ)، نایا یه کگرتگی و
 یه کسانی عیراق بایه سه هه همیشه له سه ر حسا و
 ملله ت سته مدیده ی کورد نه نجام بگریگ، نایا
 ملله ت کورد نه وه نه که مزوور وبی ئیراده ته ك
 قه بوول وه ی جووره بیئسناسفیه بکه یگ؟ دیاره ك
 نه ی لایه نه یله خه و وه نه وه ده دوینن ك چه ر خ
 رووزگار جاریگ تر وه ره ودویا گر بخوه یگ
 رووژمه یل وه رین به عس و(قاند زهرووره)
 بایگه وه وه که یف خوه یان حوکم بکه ن وه ق
 هقووق مهردم عیراق جوور جار جارن پالم
 بکه ن. وه لی نه یانه خه یالیان خاوه و دیاره له
 هویریانه و چه ك ملله ت کورد رژیم فاشست
 سه دامی وه گشت جه به رووت وزولم و زووریه وه
 نه توینه نست ملکه چیان بکه یگ تا واز له
 هه ق خوه یان بارن له تهمام خاک کوردستان،
 ملله ت کورستان نه وه همگه قوربانیه نه یا تا
 که سه یلیگ جوور نجیفی وداروده سه گه ی بان
 دوباره خوه یان بکه نه فسفس پاله وان وه هول
 بیه ن زهره د بره سننه ملله تیگ بی وه ی وه لی
 نازا و چه و نه ترس ك هه همیشه وه رده واهه گیان
 خوه ی هه زار جار بکه یگه قوربانی تا جاریگ تر
 که س نه توینه نیگ که مترین هه فی بخوه یگ..
 نه یانه ته ماشا که ن ك سه رکر دایه تی
 کوردستانی وه شیوه یگ شارستانی و ژیری
 مامله ت که ن وه هول دهن وه هه ر شیوه یگ
 بووگ کار له کار نه ترازیه یگ و جاریگ تر
 شیوایشیو نه که فینگه ناو عیراق، له وهر نه وه
 وه نه رمی و بانگه واز نهرا دیالوگ نه قل که ن له
 خاتر پاراستن ده ستوور و نه وه ق و مافه یله ك
 که فته گسه دهس ملله ت عیراق.

وه لی له یوا دیاره نه یانه ته نیا زووانیگ له ی
 دونیا فامن ك ئیسه دی باوی نه مه نگه وله
 ناو کوومه لگای جه هانی رسوایه و جاریگ تر
 زه حمه ته ری خوه ی بکه یگه و. بیلا نه یانه له ی
 خه و خوه شیانه هه لسیه ن وچاره یگ نهرا عه قل
 ژهنگنیان بویننه و چوینکه نهك هه ر زهره ر
 ره سننه خوه یان به لکوو نه فره ت وله عنه ت
 رووزگار چه وه رییان که یگ، ملله ته گه مانیش
 هه همیشه سه ره برزو سه رفراره وئاینده یش هین
 خوه یه چوینکه ره ره و راس وپاکید خسته گسه
 وه ر خوه ی و سه رگرده یلی وه زووان هاوچه ر خ
 ره فتارکه ن وکه فتنه سه نوای ملله ته گه یان
 وه ره و ره سین وه تهمام ئامانجه یلیان له نازادی و
 یه کسانی و دادپه روه ری!

دۆسیه یا مەلف کوردەیل فەیلی .. تاکەن؟

زوههیر کازم عبود

وهرزه گشت چیشتیگ ئهویژمین نهو هه مگه داخوآزهیل دوبارهو کریاگه وئهو هه مگه نویسانهیله له باره ی مهسه له ی کوردەیل فەیلی ئەهلی ئەوه ئەخۆنیدان ههست وئحساس بکاد کیشه ی سهختیگ ههس لهسای ئی دوسیه یا مهلهفه فهبوول وهملی نهکریاگه وجیاوازن وهملی، وهلی وه بی ئەوه ک ههر لایه نیگ خالهیل سهختی ئی دۆسیه دیاری بکاد ویزانی لاینهیل ئی شیواشیوه یا خه له له هاله کوو ، وبی نهوهک خالهیل ئی جیاوازی وکیشمه کیشه له ی مهسه له ی گرنه ک وهخت فریگ وه ملی چوی بزانی ، چوین ناو میدی پر گیان روولهیل ئی چین زولله لی کریاگه بوی له شوون یه ک دهره تهیل فره یگ له دهسیان چوی ، وچاره سه ر مهسه له یل فره یگ کریا وهلی کیشه ی کوردەیل فەیلی له ناو نیان نهوی ، وهلی یه ک ئی مهسه له مهسه له ی ئنسانی وگه وریاگه وئه هه رزی هویر وئه تمام وهپی بدریه ی وهخاتر یه ک گشت ئەوانه هانه پارتیهیل نیشتمانی عیراقی وله لیسته یل هاویه یمان له ئەنجومه ن نوینه ره یل یاله حکومه ته خوه یان لایه ن سه ره کییگن له تی ، وله شوون گشت یه ئەوینیم وهگشت راشکاوی یا سه راهه تیگ گشت ئی لایه نه یله له شان داخوآزه یل کورد فەیلی ئەوسن وئاماده یی خۆیان ئەکه ن تا ده سه مه ی تیان بدن ئەرای خاتر جی وجی کردن ئەو حه ق وحقووقیانه وهلی وداخه و کاره یل سه ختییه یل فره یگ له وهراوه ر ئی چیشه و ساگه وهیه خه یان کردگه بریاره یلیگ له ی لایه نه و بووه ن ، تا حه ق کوردەیل فەیلی بدنه و ، وئا ئەلئان هوچ که سیگ سه رچاوه ی ئی سه ختییه یل وههراوه رگرتنه یله دیاری نه کردنه یا پایبه ند وهپی نه بوینه وئهو لایه نه یله ئی سه ختییه یل وهراور گرتنه یله جوور به هانه یگ بردنه ، وهرزه یه ک بچیمن ئەناو بنه رمه ت یانه ساس باوه ته گه ئه ویژمین کار بی ئەهه مه یه تیگه وهختی بریگ کیشه هاوولاتی گه ری(مواته نه) وئهو به لگه نامه ره سمیه ک حکومه ت عیراقی دهری ئەکاد په یوه ند ئەکه ن ، چوین ئەی موسته مه سکا ت ره سمیه به لگه نامه یلیگن ئەو واقع چه سپیاگه له توومارگه یا (سجلات) ره سمی دیاری ئەکه ن ، وه ی رویداگه مومکنه وهگشت ریه ییل وده سکا یه یل ئسباتا ت فانونی یگ تسبیت بکریه ی. وهه رکه ییش ئی به لگه نامه ی ره سمیه گوم بکاد هاوولاتی گه ری

**هوچ به دیلیگ ئەرا ئی
به لگه نامه یل بریاگه له کوردەیل
فەیلی دا بین نه کریاگه ، وئا
فکروه نه کریاگه وه یاسا یا
قانونه یلیگ تا ئەو حه ق
و حقووقه ک حکومه ت له ناوچگ
له لیان برده ی بدریه ی نه ودویا
وه پیان چوین حکومه ت عیراقی
له ناوچگ خوه ی دوژمن راسکا نیگ
بوی ئەرای چین یا شه ریجه ی
کوردەیل فەیلی**

و حکومه ته گه دهری ئەکاد وهبی ئەوه ک به دیلیگ ئەرای ئی کارمه له بنریه ی و هوچ به دیلیگ ئەرا ئی به لگه نامه یل بریاگه له کوردەیل فەیلی دا بین نه کریاگه ، وئا فکروه نه کریاگه وه یاسا یا قانونه یلیگ تا ئەو حه ق وحقووقه ک حکومه ت له ناوچگ له لیان برده ی بدریه ی نه ودویا وه پیان چوین حکومه ت عیراقی له ناوچگ خوه ی دوژمن راسکا نیگ بوی ئەرای چین یا شه ریجه ی کوردەیل فەیلی. وله یروه ئه ویژمین ئەگه ر میژوو یا تاریخ عیراق تازه ئەو هه مگه رویداگه یله ک وهتویش کوردەیل فەیلی هات ئسبات عیراقیه تیان کردوی . ئایا ئەو چاره سه ره یله ئەوه هاوولاتیه هه له شوون له ناوچوین حکومه ت رژیم له ناوچگ چاوه ری ئەکاد وئهو بریاره یل ته شرعیه ک حه قیانه وله لیان بریا ئەیه ریده وه هاله کوو؟ ، وئهو بریاره یلیشه له لایه ن ئەنجومه ن نوینه ره یل مه رج هه ته شرعیه ی عیراق له به حس کردن پرووژه یل یاسای یا قانونی ک حه ق وحقووق ئەی چین یا شه ریجه ی عیراقیه ئەیه ریده وه ، وئهو هه مگه زویخ و خوسه ک تا ئی رووژیه له وه به رده وام وهتویشیان هاتگه له بان شانیان ئەلاوکنی هاله کوو؟ یاسا یا قانونه یلیگ ههس له بان لایه نه یل جووره جووریگ به شه و ئەکریه ی کوومه له یا لوجنه ی قانونی له ئەنجومه ن نوینه ره یل ئەتویه نی پیشنیار یا ئقتراحی بکاد. یه کمین پیشنیار ک په یوه ند کریاگه ومه سه له ی جنسیه وشه هاده ی جنسیه وبه لگه نامه یل یاسای یا قانونی وهبی ئەوه ک دهره ته یگ بدریه ی وه شه ک وگومان بکریه ی وهننتما ی کوردەیل فەیلی له عیراق ، ودویمین پیشنیار په یوه ند کریاگه وه شه هیدیل وبی سه ر شوون کریاگه یل وحاله ته یل شه هیدبوینیان ته سبیت بکریه وشوون ومه وقع فه وره یل ده سه جه مییان دیاری بکریه ی وئهو به لگه نامه یل زه رووریه وه پیان بدریه ی. وپیشنیار سییم په یوه ند کریاگه وه ئەو دهر کریاگه یله ک بی شناسنامه ن ، وپیشنیار چوارم په یوه ند کریاگه وهئهو حه ق وحقووق بریاگه له لیان له مولک وماله یل سه ره وه ت وسامانیان یا ئەوه حکومه ته به رنامه یلیگ وه حه قیان رزان ، یه ییش وهل حقووق کهس وکار شه هیدیل وخانه نشینه یل وهه ساو کردن ماوه ی دهر کردنیان وخانه نشینی یا ته قاعد ئەرایان بکریه ی.

داواکریاگه له ئەنجومه ن نوینه ره یل وهه لوست عیراقی ونیشتمانی وقاره منی یا شجاعه تیگ گشتیان به شداری له ی هه لوسته بکه ن وهبی دیاری کردن ئەو لیسته یا قائمه یا هاویه یمان ویا نه ته وه ویا مه زه به ک ئەچه نه ئەرای . بایه د وسیان عیراقی خاسی یگ چه نه نسبه ت ئەو کاره سات ک وهتویش کوردەیل فەیلی هات وئهیاد له شانیان بووسن ، ویه هه لو یست نیشتمانی یگه له دریژه ی ماوه ی به رپا کردن ئی مه جلسه و ورژه دس وپی کردن هه لوژاردن عیراقی هاتگ ئەنویسریه تا بید هه لو یست یا مه وقفیگ ئەندامه یل ئەنجومه ن نوینه ره یل فه خر وشانازی وهپی بکه ن ئەگه ر بچوآزن یا خوه شیان بیاد کاندیدبوینیان له هه لوژاردن ئاینده نووه و بکه ن ئەگه ر ئەو لیسته یلیانه به سیای بوی یا نه و. له یروه ئه ویژمین ئایا ئەندامه یل ئەنجومه ن نوینه ره یل فکر ئەو

کوردەیل فەیلی لە نیشتمانینگ وەناو عێراق ئەزانی. هەمیش ئەزانی ئەو لاپەرەیل گهورا و خاسە ک کوردەیل فەیلی لە نوای وینە و مەشھەد نیشتمانیین و هە لەی وەختە نەسبەت ئەوکارسات نیشانیە ئەخوونەیی ئەو جەھان ئەو نەسبەت و جەھمیە نەناسین و نەزانستن یەپیش وەل ئەو شیبو وەرھتارەیل سەخت و خەراو ک حکوومەت رژیم سەدام لەناوچگ وەحەق کوردەیل فەیلی وەکار بردی , وەرکەیش راسی و حەقیقەت کوومەلگای عێراقیمان و ئەو هەمگە کارەیلە ورویداگەیلە لەتی روی ئەدەن بزانی ئەو وەختە ئەزانی ئەو بەلگەنامە یا موستەمسەکات وەسائھە ک لە مالەیل کورد فەیلی وەل جیوھیلیان وەل ئەو پویل وەرەزەیلەیلانە خالی کریان ویریان ئەزانی ھانە کوو , وەل سەجلات وادیرەیلە ک تاییبەتن وەحال وپویل و سەرۆت و سامانیان ھانە کوو و ئەرای کوو جویین و چە وەپیان ھات , و ئەگەر عێراق تازە وکوانە تەسبیت یە کرد ک کوردەیل فەیلی بەش گرنگ وچالاکینگ لە لەش عێراقی , کەم وکورتی ھاوولاتی گەری یا ئەو نامازە و نیشارەتەیل لەناوچگە ک تا ئی وەختمانە دایرەیل رەسمی لەعێراق پایبەندن وەپیی ک وەحەق روولەیل فەیلی ئەکرێی, بەردوامیگە ئەرای ئەو ری و مەنھەج شوئینی تاییفی زالھ ک عەقلەیل عێراقی غێرەتار و خاس دویرەو ئەکەفن لەل وئیمروو شەرم و خەجالاتی لە رفتار وکارەیلی لە سای عێراق دیموکراتی فدرالی ئەکەن .

تا ئی رووزەیلمانە کوردەیل فەیلی زیم کریانە و ئەو نیشارەتە ک ھالەناو شناسنامە شەخسی یا شەھادەیل جنسیەیان ک ئیعتەماد وکوت یا ئیسرا وەملی کردن , ئی نیشارەیلە ئەیلیدان ھاووتیەیل بیگانەیل و مۆتەجەنس ووجنسیە عێراقی بوون و ھەساویان لە تەبەعیە ئیرانی کریاگە لە وەختینگ خویان ئەھل عێراق قەدیم و تازەن , و ئی نیشارەتە ھەساویان لە ھاوولاتیەیلگ لە پەلە یا دەرەجە دوھم کردنە لە ولاتیگ خاس ئەزانی خوھیان کوردەیل و دویتەیل رەسەن و ئەسلین و ھە لە قەدیمەو نیشتەجایین , نامازە

یا نیشاراتینگ نیشانە و دەلیل و ھەمل قویلی سەختی و مەجنەت عێراقی نە ھە تەنیا ئەو ک لەبان کوردەیل فەیلی جی وەجی کریاگە وەل لە پەخشەوکردن نەخووشی شوئینی بەخشکریاگ لە بری عەقلەیل عێراقی لە ئاکام یا نەتیجەئێ جەھەوویەیلە لەو فکەرەیل وەرھتارەیلە ک وەحەق روولەیل عێراق ئەکرێی, جویین ئەیانە عێراقیەت کوردەیل فەیلی نافامن وەل وەرچاوانگرن , لەیرەو بایەد ئی ریبە خاس ودرۆسەو بکریەئێ. لەیرەو نە ھە تەنیا ئەنجوومەن نوینەرەیل بایەد بریارەیل تەشریحی سەریع وچالاک و خاسیگ دەر بکەن ئەرای چارە سەرکردن ئی کارەیل و نیشکالاتە ک لە وەرەوەر کیشەئێ جی وەجی کردن و دایین ئەودویای حقوق کوردەیل فەیلی, بایەد مەسەلەئێ ھاوولاتی گەری وەل عێراق دیموکراتی فیدرالی لەنوای گشت بید, وە شیوہئێ خاسیگ لە عەملیەئێ ناوعدانی و بیبا بەشداری بکەن, وەل یە ک بریگ لە لیان وەشیوہئێ خاسیگ بەشداری کردنە لەسای ئی عێراقە وچالاک یا نەشات گەواریگ وەب جی چاوەری جی وەجی کردن حەق و حقوق ئەھل و بربایەیلیان, لەیرەو گشت دەزگایەیل جی وەجی کردن یا تەنفیزی داواکریانە تا ئی حاجز و لایەئێ تیریک شوئینیە ک ھالەبان عەقل بری لە مەسئولەیل لاوەن , جویین ئی تیریکە وەرچەوھیلیان گرتگە و ناییلیدان راسی یا حەقیقەت و تاریخ بخوھن و گشت دەزگایەیل ک پەییوھندی وەدۆسیە یا مەلەف کوردەیل فەیلی دیرن ھە لە ئەنجوومەن نوینەرەیل و ئەو کوومەلە یالجنەیلە ک لە لیان دروس کریانە, ئەگەر لە وزارتە داخلیە و دایرەیل ئەمن و دایرەیل جنسیە و ئەحوال مەدەنی و جەوازات و تەسجیل عقارات لە عێراق و مولک و مالەیل یا عقارات حکوومەتە تا وزارتە خارجیە و ئەو سەفەرەیل تابعە ئەرای تا وە ئاسان ئەرای ئی حەق و حقوقیانە برەسن , جویین یە زامەن و دایین کووتایی یا ئاخیریگ ئەرای ئی دووسیە یامەلەفە ئەکاد ک سەخت و دزۆری کردیم لە وەختینگ فرە سادە و ئاسان و دیاری بوی.

چارەسەر ھا لای مادەئێ ١٤٠ دەستور تا لای راپۆرتەگان یۆنامی

عەبدولجادی مەھدی

ھەر لە ٢٢ نیسان ٢٠٠٩ وە ودویای ئەو ک نوینەر تاییبەت ئەمیندار گشتی نەتەوھیل یەگرتگ بریگ راپۆرت لە باوەت ناوچەیل مرافەدار پیشکەش کرد, نوینەراییەتیەگە و سەرۆکەگەئێ تویش رەخنە یا ئنتقاد فریگ ھانتە لە لایەن گشت لایەنەیل پەییوھندیار, ھەر لایەنیگیش لە لیان توومەت لایەنگری ئەو لایەنگان تر خەیکە پالیان, بی ئەوگ خاس بنوورنە خوھستن وردیگ لە ناوھرووک و وردەکاری راپۆرتەگان و ئنجا رای خوھیان لە باوەتیان ئاشکرا بکەن. وەکوو خود بەیاننامەگەئێ یۆنامی ئشارەت ئەرای کردگە ک ئی راپۆرتەیلە تەنیا ئەرا شیوەکردن وراسپاردەن و مەجبوورکردن و فەرمان لەتیان نیە, ئی قسەیشە بەسە ئەرا ئەو لە ئامانج و مەمەر ئی نوینەراییەتیە برەسپەنەو ک لە کارەیلی پشت بەساگەسە دەق بریار ناو دەولەتی شماره (١٧٧٠) ک لە ٢٠٠٧/٨/١٠ دەرچویە و ئەرگەگان ئی نوینەراییەتیە لە چوارچێوہئێ پیشکەشکردن مەشورەت و پشتگیری و وسیان وەل حکوومەت و مللەت عێراق دیاری کردگە ئەرا خاتەر رەسین وە پیشکەفتنیگ لە دیالۆگ سیاسی و دووسەو بوین نیشتمانی.

زانیمەن ک ئی راپۆرتەیلە وە زوور نیە ئەرا عێراقیەیل, توینەن قەبوولیان بکەن یا رەتیانیش بکەن, وەل بایەسە ئەو کەسە خوہی وە سیاسەتمەدار دەیکە قەلەم و شیار بووگ لە قسەکردن و تەسریحداین, ئەییەیشە یەکم جار ھەوھجەئێ ھا زانین و ھامستن بریارەیل ناو دەولەتی, ئنجا بەند و برگەیل دەستور و قانونەیل وە کارھواریگ عێراقی, چوینکە وردەکاری ئی راپۆرتەیلە لە کەنالەیل میدیایی بلاو نەکریاگە تا رای گشتی عێراقی لەل باخەوەر بووگ, و ئنجا راس و درووی دیاری بکریەیلگ, گشت کەسیگیش زانیگ

ک چارەسەرکردن گروگرفت و کیشەیل ناوچەیل مرافەدار ھا لە جی وەجی کردن مادەئێ ١٤٠ دەستوری ک لە دریزایی مادەئێ ٥٨ قانون ئیدارەت دەولەت ھاتگە ک نەخشەئێ ریگەیلگ دانا ئەرا جی وەجی کردن ئی مادە لە ئەو ناوچەیلە ک گریگەیانەو. وەل جوورە عێراقیەیل دو جشت ھا وەر دەمیان, یەکمیان راپۆرتەگان نەتەوھیل یەگرتگەو دویمیان مادەئێ ١٤٠ دەستورە, بریگیان ھان وەل مادە دەستوریەگەو, ئەو برەگەئێ تر ھان وەل راپۆرتەگان نەتەوھیل یەگرتگ و مادەئێ ١٤٠ رەتەو کەن, بریگ تریش ھەن ھەم مادەئێ ١٤٠ و ھەم راپۆرتەگان نەتەوھیل یەگرتگ رەتەو کەن. لەناونی ئی گروگرفتەیلە, چ بەدییلگ ھاوئردەم عێراقیەیل تا دەسمیەتیان بییگ لە چارەسەرکردن ئی دۆسیەئێ! ھەر کەسیگ چشتیگ رەتەو بکەیلگ بایەسە بەدییلگ ئەرای داشتوگ, وەل وەختی رەتەو بکەیلگ و بەدییلگ نەباشتوگ, مەعنای ئەوھەسە ک توایگ بشیوی و شیوایشیو بکەیلگ, ئەگەر لە وەخت خوہی نیازپاکی و جوود بیاشتاک لە جی وەجی کردن مادەئێ ٥٨ ک دویاخر بویە مادەئێ ١٤٠ لە لایەن حکوومەتەیل یەک لە شوون یەک, بی گومان ئی کارە زوی زوی تەمام بیاد و ئی ھەمکە دویدمانیشە نەکەفتیاگە شوونی, وەل جوورە ئویشیم ک چارەسەر عێراقی فرە دویر نیە لە وەر دەس کارو دەسەیل و تاییبەتەندەیل و لایەنەیل پەییوھندیار و ئەویش مادەئێ ١٤٠ دەستورە و ھەر سسی و دوویەفلییگ لە جی وەجی کردنی ئاکامی ھەر دەسختن و دەخالەت دەرکەئێ لە ناو کاروبار ناوخیی یا داخلی عێراقی, و لەیوا بزائم ھویچ لایەنیگ وەل دەسختن دەرکەئێ رازی نیە, ھەرچەنی ک چەن لایەنیگ ھەس توان پشت وەپیی بووھسن ئەرا ئالشت کردن چەن رپرەویگی.

په هه‌وه‌دیه یل کوردستان

سا‌ئه‌ییلیگ وه‌رجه ئیسه
یه‌هه‌وه‌دیه‌یی‌ش وه‌ک ملله‌ت کورد
تویش راونا‌ین و جینۆ‌ساید
و دویره‌وخستن له‌ زینۆ‌وما‌وای
باوگ و با‌پیره‌یل خوه‌یان هاتن.
ئه‌وان با‌وه‌ر وه‌ سه‌روه‌خوه‌یی
داشتن و هه‌و‌ل ئه‌رای دان و ره‌سینه
ئه‌و نا‌ما نجیشه‌. وه‌ل ئه‌وه‌دیشا
ک ئه‌یرا ده‌روده‌ر کریان، وه‌لی
ئه‌و یه‌هه‌وه‌دیه‌یله‌ ک له‌کوردستان
ژیان، هویج وه‌ختیگ کوردستان
له‌هویره‌و نه‌وردنه‌و قه‌یریگ
کلتور و فه‌ره‌ه‌نگ و داب و نه‌ریت
خه‌نه‌ هویر خوه‌یان.

پایه‌ن‌دیبوین ئه‌وان ئه‌را ریزگرتن له‌ خاکیگ ک هه‌زاران سال باوگ و با‌پیره‌یلیان له‌بانی ژیانه‌، وه‌ زوان نارامی قسه‌ که‌ن ک جیا‌وازه له‌ زوان عه‌ری. ئمجا له‌شوون رمیان رژیم عیراق فه‌ریگ له‌ یه‌هه‌وه‌دیه‌یل کوردستان چینه‌ سه‌ردان ئه‌و شوونه‌یله‌ ک له‌تی له‌دا‌یگ بوینه‌ یا ئه‌وسا باوگ و با‌پیره‌یلیان ژیان له‌تی برده‌سه‌ سه‌ر. قه‌یریگ له‌ هونه‌رمه‌نده‌یل یه‌هه‌وی هه‌س ک وه‌ هه‌ردوگ زوان کوردی وئارامی له‌ بوونه‌یل دینی یا نه‌ته‌وه‌یی خوه‌یان گورانی چرن. (هه‌داسا یشورون) دویه‌ت گورانیچر‌یگه‌و بینه‌چه‌کی چو‌وگه‌وه‌ ئه‌را کورده‌یل (ورم‌ئ) و له‌سال (١٩٦١) له‌ ئسرائیل له‌دا‌یگ بویه‌، وه‌لی هس و سووز ئی خیزانه‌ پایهنده‌ وه‌ ئه‌وسایانه‌وه‌، له‌وه‌ر ئه‌وه‌ ئیسه‌یش له‌ ری وره‌سم و بوونه‌یل ئسرائیل وه‌ جنگ کورده‌وه‌و چو‌وگه‌ بان ته‌خت شانۆ و گورانی و هه‌مان وه‌خت وه‌ هه‌ردوگ زوان نارامی و کوردی گورانی چریگ. هه‌داسا ئویشیگ: هه‌رچه‌نی من کوردی نیه‌زانم، وه‌لی وه‌رده‌وام بووم له‌بان گورانی چرین وه‌ کوردی و من گشت کلتور کورد وه‌ دله‌ هه‌ر له‌نا‌واز و گورانی و هه‌له‌ی‌رگه‌ تا ره‌سیگه‌ جنگ. هه‌داسا ئویشیگ: ئیمه‌ له‌ ئسرائیل (٢)هه‌زار که‌سیم ک له‌شاره‌یل جیا‌جیای کوردستانه‌وه‌ هاتیمنه‌ وه‌ک (سه‌هز، مه‌هاباد، بۆکان، ورم‌ئ)، وه‌ل ئه‌وه‌دیشا گشتمان وه‌ په‌رووشیم ئه‌را هه‌وال کوردستان و، وه‌ختیگ پێشکه‌فتنیگ دوینیم له‌ کوردستان فره‌ وه‌بی دلخوه‌ش بوینم.

له‌وه‌ختیگ کوردستان له‌ژیر فه‌رمانه‌‌ه‌وایی ئاشووریه‌یل بوی، ئه‌و وه‌خته‌ ئاشووریه‌یل هه‌ردوگ میرنشینی (ئسرائیل و یه‌هوودا) داگیرکردن و یه‌هه‌وه‌دیه‌یل جیا‌واز کردن وه‌ک دویره‌وخرایگ ئه‌را کوردستان و قه‌یریگ هه‌وکاریش پالنه‌ر یا دافع بوین ئه‌را کووچکردن یه‌هه‌وه‌دیه‌یل ئه‌را کوردستان، له‌وانه‌یش: قه‌یریگ له‌ هاخامه‌یل هاتن ئه‌را کوردستان ئه‌را گه‌ردین له‌ شوون (١٠ ئه‌سیاته‌گه‌ی یه‌هوودی) ک گوایا له‌ کوردستان له‌ ترس ئاشووریه‌یلا شاریانه‌سه‌وه‌ تا نه‌فه‌وتیه‌ن. خاسی مه‌ردم کوردستانی‌ش وه‌ل یه‌هه‌وه‌دیه‌یلاو خراوی دمه‌سلات ئاشووریه‌یل له‌ ولات خوه‌یان هه‌وکار‌یگ تر بوی و ته‌نگ وه‌دیان هه‌لجنی، چوینکه‌ ئاشووریه‌یل وتیان یه‌هوودی (عیسا) کوشتنه‌و (ئۆرشه‌لیم)یش وه‌ شوون په‌رووز خوه‌یان زانستیان و نه‌تواسن ئه‌وان له‌نا‌و گشت خا‌ک ئسرائیل وه‌ تاییه‌ت ئۆرشه‌لیم به‌مین. ئمجا له‌ سه‌رده‌م (شه‌لمانسه‌ر) سییم پادشای ئاشووریه‌یل له‌نا‌ونی سه‌له‌یل (٨٢٤ – ٨٥٩ و.ز) نه‌عه‌رته‌ کرده‌ بان میرنشینی (یه‌هوودا)‌و شکانه‌یان و میر سه‌روه‌خوه‌ییگ دانا‌و زوورم مه‌رده‌مه‌گه‌ جیا‌واز کرد ئه‌را نا‌وچه‌یل ژیر دمه‌سلات ئمپه‌راتۆریه‌ت ئاشووری، کوردستانی‌ش یه‌کیگ بوی له‌و شوونه‌یل ژیر دمه‌سلات ئاشووریه‌و نا‌وچه‌یگ سه‌خت و جه‌وه‌لی بوی و هه‌مان وه‌خت وه‌جیه‌یشتنی ئاسان نه‌وی. له‌شوون ئه‌ویش (بلاشه‌ر)سییم ئاشووریه‌یل له‌ سال (٧٤٥ و.ز) نه‌عه‌رته‌ کرده‌ بان پاشانشین ئسرائیل و داگیری کرد و زوورم مه‌رده‌مه‌گه‌ی جیا‌واز کرد ئه‌را کوردستان. ئمجا ئه‌وه‌ بوی له‌شوون

ئه‌وانیش قه‌یریگ پاشای ئاشووری هاتن، له‌وانه‌یش: (سه‌رجۆن) دویم و (سه‌نحاریب)، ئه‌وانیش هه‌مان سیاسه‌ت په‌خشه‌وکردن یه‌هه‌وه‌دیه‌یل په‌یره‌و کردن، ئه‌ویش له‌وه‌ر ئه‌وه‌ک ئه‌و شوونه‌ وه‌ شوون په‌رووز یا موقه‌ده‌سه‌ت خوه‌یان زانستیان تا چو‌ول بووگ له‌دوشمن سه‌رسه‌خت خوه‌یان ک یه‌هه‌وه‌دیه‌یل بوین. له‌ سه‌رده‌م عومه‌ر کو‌ر خه‌تاب (٦٣٦ – ٦٤٤ ز) هویج دمه‌سلا‌تیگیان نه‌مه‌ند، موسه‌لمانه‌یل عه‌ره‌بیش دمه‌سکرده‌ن ده‌رکردن یه‌هوودی له‌ ئسرائیل و فره‌یش له‌لیان یه‌خسه‌ر کریاو ره‌وانه‌ی سووری‌او، ولات میزۆپۆتامیا (کوردستان) کریان، وه‌ یه‌یش به‌ش سییم جیا‌وازکردن یه‌هه‌وه‌دیه‌یل ئه‌را کوردستان کووتایی وه‌بی هات. ئه‌وه‌ بوی خه‌و گله‌وخواردن یه‌هه‌وه‌دیه‌یل زران و بوینه‌ ملله‌تیگ مالمویران و نا‌واره‌و چه‌نه‌ها سه‌ده‌ وه‌ی جووره‌ مه‌ندن. یه‌هه‌وه‌دیه‌یل کوردستان کوینه‌ترین گروپ یه‌هوودی بوین ک له‌ده‌یشت ئسرائیل و دویر له‌ زید و ما‌وای خوه‌یان ژیان، وه‌بی ئه‌وه‌ک بتویه‌نن په‌یوه‌ندی وه‌ل یه‌هه‌وه‌دیه‌یل ترا بکه‌ن. ئمجا وه‌ سه‌به‌ب ئه‌و داوریان فره‌ ک هاته‌ تویشیان، دویای ئه‌و جیا‌وازکردن زووره‌میلیه‌ ک له‌لایه‌ن ئاشووریه‌یله‌وه‌ هاته‌ بانیان، جووریگ له‌ ری وه‌رسم دینی و کومه‌لایه‌تی تاییه‌ت وه‌خوه‌یان له‌لایان دروس بوی وه‌ سه‌به‌ب تیکه‌لبوینیان وه‌ل نه‌ته‌وه‌ی کوردا.

یه‌هوودیل کوردستان گونجیان خاسیگ داشتن وه‌ل کومه‌نگای کورده‌واریا له‌ زوورم شار و نا‌وایه‌یل کوردستانی‌ش په‌خشه‌و بوین، به‌عزیگ له‌لیانیش وه‌ل کورده‌یل موسه‌لمانا له‌یه‌ک نا‌وچه‌ وه‌یه‌که‌وه‌ ژیان وه‌ک: نا‌وچه‌ی ته‌عجیل له‌ (هه‌ولێر) و نا‌وچه‌ی جووله‌کان له‌ (سلیمانی) و نا‌وچه‌ی جوه‌یا له‌ (زاخۆ) و نا‌وچه‌ی جوا له‌(ئامیدی) و نا‌وچه‌ی مووسایه‌یل له‌ (سنه‌‌و، نا‌وچه‌ی یه‌هوودی له‌ (شۆ) و نا‌وچه‌ی جویا له‌ (دیاربکه‌ر) و له‌شاره‌یل تر وه‌ک: (ورم‌ئ، کرماشان، بۆکان، ماردین، ئورفه‌، نسبین، کۆبه‌، ره‌واندوز، هه‌له‌بچه‌)، وه‌ل ئه‌وه‌دیشا له‌ قه‌یریگ نا‌وچه‌یل تر کوردستان (یه‌هوودی و مه‌سیحی و موسه‌لمان و خا‌وه‌ن دینه‌یل تر) وه‌یه‌که‌وه‌ ژیان وه‌بی ئه‌وه‌ک هویج کیشه‌و گره‌تیگ داشتوون.

شماره‌ی یه‌هوودیه‌یل کوردستان وه‌رده‌وام له‌ گویریان بویه‌ ک وه‌گوره‌ی رووژگار گویری‌اگه‌و به‌عه‌زه‌ وه‌ختیگ روی له‌ زیایبوین کردگه‌و جار له‌یوایش بویه‌ که‌م کردگه‌. وه‌گوره‌ی سه‌رچه‌وه‌یل به‌ریتانی دویای ئه‌وه‌ک هاتنه‌ عیراق و باشوور کوردستان، ته‌نیا له‌ باشوور کوردستان وه‌ی شیوه‌ بوی : له‌سال ١٩٢٠ له‌شار هه‌ولێر شماریان (٤٨٠٠) که‌س و له‌ سلیمانی (١٠٠٠) که‌س و له‌ که‌رکووک (١٤٠٠) و له‌ موسلیش (٧٦٢٩) که‌س بویه‌. له‌سال ١٩٤٧ شماریان له‌ هه‌ولێر بویه‌سه‌ (٢١٠٩) که‌س و له‌سلیمانی بویه‌سه‌ (٢٢٧١)که‌س و له‌که‌رکووک (٢٠٤٨)که‌س و له‌موسل (١٠٣٤٥)که‌س. وه‌لی له‌سال ١٩٥٤ ئه‌و شماره‌ روی له‌ نه‌مه‌ندن کردگه‌، وه‌تاییه‌ت له‌ هه‌ولێر یه‌هوودی له‌تی نه‌مه‌ندگه‌و له‌سلیمانی (٦) که‌س مه‌ندگه‌و له‌ که‌رکووک (٥) که‌س و له‌موسل (١٢)

که‌س. ئمجا له‌یرا ئه‌رامان ده‌رکه‌فیگ ک یه‌هوودیه‌یل کوردستان له‌نا‌ونی سه‌له‌یل (١٩٢٠ تا ١٩٤٧) روی له‌ زیایبوین کردگه‌ بیجگه‌ شار هه‌ولێر وه‌سه‌به‌ب ئه‌و فشاره‌ ک له‌شاره‌یل عه‌ره‌بی تر عیراقه‌وه‌ له‌بانیان بویه‌، وه‌لی له‌سال ١٩٥٤ وه‌ یه‌کجاری نه‌مه‌ندنه‌و ته‌نیا وه‌شماره‌ی په‌نجه‌ نه‌وگ ک چه‌ن که‌سیگ له‌لیان مه‌ند، ئه‌ویش له‌وه‌ر دو سه‌به‌ب، سه‌به‌ب یه‌که‌م ئه‌وان له‌سال ١٩٤٨ ده‌وله‌تیگ ئه‌رایان دروس بوی له‌ ئسرائیل ک وه‌ ده‌وله‌ت خوه‌یان زانستیانه‌ی و سه‌له‌های سه‌له‌ خه‌و وه‌پیه‌وه‌ دیان و هه‌وکار دویمیش له‌وه‌ر ئه‌و زوله‌ زووره‌ ک له‌لایه‌ن ده‌وله‌ت عیراق عه‌ره‌بیه‌وه‌ له‌لیان کریا. شماره‌ی ئه‌و یه‌هوودیه‌یله‌ ک له‌کوردستانه‌وه‌ ره‌سینه‌ ک (١٠٠) هه‌زار له‌لیان له‌ ئۆرشه‌لیم نیشته‌جی بوین. دویای زیاتر له‌ نیم سه‌ده‌ له‌گه‌له‌خواردن و هاتنه‌وه‌ی یه‌هوودیه‌یل گشت جه‌هان ئه‌را ئسرائیل ئیسه‌ مه‌ترسی کووچکردن چه‌واشه‌ هه‌س له‌ ئسرائیله‌وه‌ ئه‌را ئه‌و وه‌لا‌ته‌یله‌ ک له‌لیه‌وه‌ هاتنه‌و ئمجا وه‌گوره‌ی دویا راپۆرت یا ته‌قریر نه‌ته‌وه‌یل یه‌کگرتگ ئه‌گه‌ر یا ئحتمال له‌نا‌وچه‌یگ ده‌وله‌ت ئسرائیل هه‌س له‌ ٢٠ سال ئاینده‌. چوینکه‌ وه‌ گووره‌ی ئه‌و راپۆرت یا ته‌قریره‌، ئسرائیل یه‌کیگه‌ له‌و ولاته‌یله‌ ک ئاینده‌ی نادیار‌یگ دیریگ وه‌ ئه‌وه‌ک له‌ گشت لایگه‌وه‌ چوارده‌وری خا‌ک عه‌ره‌بی ئسلامیه‌و له‌ روی فه‌کره‌وه‌ سه‌رسه‌خترین دوشمنه‌یل یه‌هوودی هه‌ر له‌حزبه‌یل ئسلامی تونه‌وه‌ تا ره‌سیگ ئیران و تورکی‌او، ولاته‌یل عه‌ره‌بیه‌. هه‌مان وه‌خت پێشکه‌فتن ئاینده‌ی ئابووری نا‌وخوه‌یی نه‌یریگ و له‌ی لایه‌نیشه‌وه‌ مه‌ترسی گه‌رایگ له‌ل کریه‌یگ له‌ دویارووژ، وه‌ل ئه‌وه‌دیشا گشت ئه‌و خیزانه‌یل یه‌هوودیه‌ ک وه‌ ئومید وجوود ده‌وله‌تیگ ئارامه‌وه‌ سه‌له‌های سه‌له‌ روی له‌ ئسرائیل کردنه‌ ئه‌و خه‌وه‌یلیانه‌ ناته‌ دی، ک هه‌رچه‌نی تویه‌نستن ولات بته‌ویگ جویر ئسرائیل دروس بکه‌ن وه‌ پشنگیری ئه‌مریکا، چوینکه‌ بته‌وتترین لۆبی جه‌هانی له‌ ئه‌مریکا لۆبی ئسرائیله‌و کاریگه‌ری راسه‌وخۆ له‌ بان گشت بریاره‌یل مال چه‌رمگ دیریگ، وه‌لی وه‌ختیگ ها‌وولاته‌ییل یه‌هوودی نا‌و ئسرائیل له‌وه‌ر خاتر دابینکردن ئاینده‌یگ خاستر کووچ بکه‌ن ئه‌را ئه‌و ولاته‌یله‌ له‌لیه‌وه‌ هاتنه‌سه‌وه‌ ئه‌را ئسرائیل مه‌ترسی له‌نا‌وچه‌یگ و نه‌مه‌ندن ده‌وله‌ت ئسرائیل دروس بووگ و زویتریش چه‌ن راپۆرتیگ تر ئشاره‌ت وه‌ ئه‌وه‌ کردوین ک یه‌هه‌وه‌دیه‌یل نا‌وچه‌ی (موسل) ک چه‌نه‌ها سه‌له‌ گله‌وخواردنه‌ ئه‌را ئسرائیل هانه‌ ته‌مای ئه‌وه‌ دویاره‌ بانه‌وه‌ ئه‌را ئه‌و نا‌وچه‌یله‌ له‌ کوردستان ک هه‌رچه‌نی قه‌یریگ له‌ سه‌رچه‌وه‌یل ئشاره‌ت وه‌ ئه‌وه‌ که‌ن ک ده‌وله‌ت ئسرائیل هه‌ول و ته‌قلای ئه‌وه‌ ده‌یگ به‌شیگ له‌ یه‌هوودیه‌یل ئه‌و نا‌وچه‌یله‌ ک گله‌وخواردنه‌ نیشته‌جی بکه‌یگ له‌ ولاته‌گه‌ی. وه‌لی له‌یوا دیاره‌ کاره‌گه‌ زه‌حمه‌ته‌وه‌ جویر ئه‌وه‌ک راپۆرته‌یل ئشاره‌ت وه‌بی کردنه‌ ئاینده‌ی ئسرائیل مه‌ترسی فره‌یگ دیریگ و چاره‌نووسی نادیاره‌.

ئەھبە پەرسىيار و ھەرفراوانىگە، و ھەردەوامى و لەلايەن فرەيگ لە نەوھىل سەددى گوزەيشتەو نى پەرسىيارە گرياقە و تا نىسەيش ھەر وەردەوامە . كيشەى نى پەرسىيارە ئەو سە ك ناچار پەرووسەى وەسياسىكرەن يا (تەسييس) كرياگە .

ئەوھىل سەددى 20 وە سووزدارىيەو ھەول ئەو ھەبەب رزگار ئەوین كوردستان و دانەمەزرانن قەوارەى نەتەوھىي كوردیان بھەنە بان سەلاھەدین ئەيووبى و قەيرىگ لەلیان توستن ئسلام بھەنە ودرپەرس و رىگر سەردەكى وەردەم وەدیھاتن ئى ئارەزوو، ئمجا لەوھەرانوهر ئەو كارەو بنەماى سووزدارى و دژ داگركارى و تا رادەى فرەيگيش لە ئەنجام درندەيى ئەو داگر كەرەيلە ھەسكردنىگ بوى وە جوورىگ لە سەختى خەبات، يا تويەنیم بويشیم جوورىگ بوې لە دەسپاچىيى لەوھەرانوهر جەھانىگ ك بیدەنگە لەو ھەمگە زولم و زوور فرە ك دەرھەق وە كورد كرىيەگ. لە وەرانوهر ئەو بارووەزە بارووەزەيگ تر پەيا بوى و تواس بانگەواز عەقلانىيەت بھەگ، وەلى ھويج كاريگەرى و دەورىگ نەياشت لە رەسین وە راسیەيل و جویر بارووەزەيگ عەقلانى خوەى نیشان دياگ لە وەرانوهر بارووەزە نەتەوھىي تونرەو كوردى ك تواس بويشگ ئى بارووەزە ناعەقلانىيە، وەلى يەيش نەتويەنست مەسەلەگە بھەيگە دەيشت سەنگەرگرتن ئاپیدیۆلۆجیەو وە رازیمان بھەگ ك دراسەتيگ تاريخى واقعى و عەقلانىيە، چوینكە يەيش نەتويەنست وەجوانى تاريخ بھونەنگەو وە فاكترەيل كاريگەر وەك خوەى بوینیگ و جویر خوەى بھەيگەيانە روى، بەلكوو وە چەواشەو وە جواوھیل نامادەكرياگ بارووەزە ئاپیدیۆلۆجیەگە پيشكەش كەرد ك ئويشگ: چوین بووگ گلەيى دانەمەزرانن دەولەت كوردى لە سەلاھەدین ئەيووبى بھەيم لەو دختيگ لەو سەردەمە دەولەت نەتەوھىي ھیمان پەيا نەوى، چونكە دەولەت نەتەوھىي زاینەدى سەدھیل دوياخەر، ھەر لەوهر ئەوھيش ھەر داوايگ قەوارەى نەتەوھىي لە سەلاھەدین كاريگ ناعەقلانىيەو دویرە لە مەسەلەگە. بارووەزە ئسلامى كوردى لەسەددى وەرين پەيا بوى و پەيابوین ئى بارووەزەيشە پەرسيارگە ئاشكراتر كەردگە، لەلايگەو نەيارەيل ئسلامى ھەول ئەو دانە دانەمەزرانن دەولەت كوردى لەلايەن سەلاھەدین ئەيووبیەو بھەنە دەسپچگ يا مەھانەيگ ئەرا ئجراچكردن ئسلامیەيل. لەوھەرانوهر ئەوھيش بارووەزە ئسلامى يا خەت ئسلامى سەھەتا سەھەتا جواو خاسيگ وەپى ئەويەو بگر جواوھیلی زياتر چياگە خزمەت بارووەزە نەتەوھەرسىەو، چوینكە ئەو جواوھیلە زياتر جەخت كەردياگە بان

ئەرا چە سەلاھەدین ئەيووبى دەولەت كوردى دانەمەزران

سەردار عەبدوللا

وتار يا قسەيل ئسلامى و گوايا سەلاھەدین ماپەى شانازيە ك كوردە لەجەھان ئسلام و تاريخ ئسلام. دوياخەر و دختيگ بارووەزەگە كەمە كەمە نزيكەو بوى لە ھوير رووژئاوايى دى ئەو و دختە بارووەزە تاريخى وەكار ھاورياو نىسەيش سەردەكتيرين جواو ئەو چشتە ھەمان مەھانە كويەنەگەى بارووەزە تاريخيە ك ئويشگ نىھوگ داوا لە سەلاھەدین بھەيم قەوارەى نەتەوھىي دامەزرنيگ لەو دختيگ ك دەولەت نەتەوھىي لەشووون چەن سەددىگ دوياخەر پەيا بويە. ئمجا لەو رويەو ەگشت ئەو راسیەيل تاريخيە شيوانىيەو ھەر كەس و لاينەنگيش وەجوورىگ شيوانگەسەى ك لەبەرژەوھندى خوەى بووگ، ئەيە لەو دختيگ كرىيەگ خوەمان لەى گيژاوە دەرېكەيم و مەسەلەگە بھەپنە چواچيوى باوھتيانەى خوەيەو. ئيمە لەراسى زولم فرە گەورايگ كەيم ئەگەر داوا بھەيم سەلاھەدین دەولەت نەتەوھىي و مەمەنا تازەگەى دروس بگرداگ ئەرا كورد، چوینكە لەراسى دەولەت نەتەوھىي دوياى چەن سەددىگ تر پەيا بويە، وەلى ئەوھيشا يەيش خوە دزینەوې گەورايگ ك ئويشیم: نىھوگ داواى قەوارەى نەتەوھىي لە سەلاھەدین ئەيووبى بھەيم، چوینكە ھەرچەنى راسە ك دەولەت نەتەوھىي دوياى چەن سەددىگ دامەزىا، وەلى ئايا گشت ميرنشینی و دەولەتەيل گەوراي ئەو سەردەمە روخسار گروويپگ يا نەتەوھيگ ديارىكرياگ لەبانى زال نەويە؟ ئەى خاس وە كيشمەكيش ناو دەولەت عەباسى و دەرکەفتن و بالادەسى بەرمەكەيل ئويشیم چە؟ ئايا كيشەى ژنەيل ھاروون رەشيد و دوياخريش كيشەى ئەمىن و مەئموون و رەنگدانەوھى ھەمان ئەو كيشمەكيشەيلە نەوين؟ ئەى دى چوین تويەنیم بويشیم ھويچ بنەمايگ ئەرا نەتەو و جووود نەياشتگە؟

لەلايگ ترەو لەو دختيگ ئمپراتۆريەت عوسمانى پەيا بوى، ئايا شيوەى توركايەتى لەبانى زال نەوى؟ ئايا ھەر ئەو سەبەبە نىھ ك دوياخەر پەيابوین دەولەت تازەى توركيا لەل كەفتەو ك يەكگە لە دەولەتەيل گەوراو تازە؟ ئايا دروسكەريەيل دەولەت عوسمانى كى بوين؟ ئايا لە كاملاو ھاتن؟ ئايا زويتر ھويچ قەوارەى گەورايگ وەو ناو ھەمان و دخت وەو پيگھاتەيەو ھەى ناوچە و جووود داشتگە؟ پەرسيارىگ تر تاريخى گرنگ يا مۆھم ئەو سە ك ئايا لەروى تاريخيەو و جووود كورد لەى ناوچە لە تورك كويەنتر نىھ؟ ئايا كورد لەدەولەت ئسلامى ئەو سەردەمەو نزيكتر نەويە؟ ئەى دى لەوهر چە ئەوان تويەنست دەولەتيگ دروسبەكەن ك دوياخەر بويە سەھەتاي و دەھيز دەولەت نەتەوھىي تازەو ئەراچە كورد نەتويەنست؟ ئەراچە عوسمان ئارتوغرل ك لەجەوھلەيل دویرەو ھات تويەنست ئى كارە بھەيگ و لەوهر چە رەوا نىھ ئيمە پەرسيم ئايا ئەراچە سەلاھەدین ئەيووبى نەتويەنست ئى كارە بھەيگ لەو دختيگ ك رزگارکەر (قودس)؟ ئايا راسیە تاريخيەگە ئەو نىھ ك ھەر كيانىگ گەوراو يتەو ئەو سەردەمەيلە نەتويەنستە گرووپ و مللەت و نەتەوھیل ناوچەگە لەخزمەت خوەى باريگە كار؟ ئايا دەولەت عەرمبى ئسلامى ئى كارە نەكرد؟ يا دەولەت عوسمانى ئى كارە ئەنجام نەيا؟ ئايا ئەگەر دەسلات ئەيووبى دريژتر بويا تاگ ھەمان كار نەكردو ھەر ھەمان دەرئەنجام و بەرھەميگ ناوردياگە دەس؟ مەعناى ئەو سە ئەگەر پەرسيارگەو تەنانەت داواگەيش لە سەلاھەدین لەوهر ھووكار كيشمەكيش ئاپیدیۆلۆجى نەوگ، ئەو نەك ھەر رەوا، بگر پەرسيارىگ

گوچنياگ و ھەقيشە، وەلى ئەگەر لەپالتر يا دافەعيل ئاپیدیۆلۆجى دویرەو بھەقيم و ھەول ئەو ھەيم لەناو تاريخ ئەو سەردەمە مینەى جواوھیل بھەيم ئەو دویر نىھ ئەنجاميگ خاستر بھەفيگە دەسمان. وە تايبەت ئەگەر بايگ و وەجوانى ھوير بھەيمە لای دوینیم سەلاھەدین ئەيووبى زوورم سەركردەو راويژكار يا موستەشارەيلى كورد بويەنەو زوورم مەردمەگەى دەروهرى كورد بويەنەو كريا لەو سەردەمە ئەيە بووگە سەھەتاي قەوارەى گەوراو قايمىگ و دوياخەر پەره بسپنيگ و يچەسپيەيگ، وە تايبەت ك ئەو سەردەمە دەولەتەگەى سەلاھەدین يەكيگ بوى لە قايمترین و بتەوترين قەوارەى ناوچەگە. لەى گووشەو ئەگەر ئەو دەسلاتە عومرى دريژتر بويا تاگ شايەت بتويەنستاك لەدویراووژ بووگە سەھەتاي دەولەت نەتەوھىي تازەى كورد، جویر ئەو ەك توركيا وەتايبەت بنەمالەگەى عوسمان كور ئارتوغرل بەلگەى زینگیگە ئەرا ئى كارە. مەعناى ئەو سە ئەراچە سەلاھەدین ئى كارە نەكرد و ئايا خوە سەلاھەدین چەنيگ لەى مەسەلە وەرپەرسيارە؟ لەراسى گرتت سەردەكى لەوهر دەم ئەو ەك سەلاھەدین ئەيووبى دەولەت يا قەوارەيگ كوردى دامەزرنيگ ئەو نىھ ك سەلاھەدین خوەى ئى كارە نەتواسگە يا ھەر تواسگە (بيگانەپەرسى) بھەيگ جویر ئەو ەك نەتەوھەپەرسەيل كورد ئويش، بەلكوو بنەرەت مەسەلەو باوھتەگە ئەو سە ك سەلاھەدین خوەى وەدریژەداين وە كاریل (ئەسەدەدین شيركۆ) مامەيەو تويەنست دەسلاتەگەى دامەزرنيگ، ئمجا دەسلاتەگەيش لەراسى نەك ھەر كزو سس نەوى، بگر فرەيش قايم بوى، وەلى گرتتەگە ئەو بوى ك ئى قەوارە عومرى فرە كەم بوى، چوینكە لەشووون مردن سەلاھەدین يەكسەر نەوھيلى كەفتنە كيشمەكيش سەخت ويرانكەريگ و دوياخەر بويە سەبەب فەوتيان خوە قەوارەگە. يەيش گەوراترين غەلەت بارووەزە تاريخيە ك لەجياى ئەو ەك ھەول بەيگ راسیەيل تاريخى بوينگ تەماشا كەيد خوەى لەرویداکەيل تاريخ دزىەو وە تەنيا جواوھیل نامادەكرياگ بارووەزە ئاپیدیۆلۆجیەگە پيشكەشمان كەرد. بيگو مان ئەگەر بارووەزە تاريخى و ئسلامى ئەو سەردەمە دویر لە كيشمەكيش سياسى و ئاپیدیۆلۆجیەيل تەماشای تاريخ و ئەو رویداگ كزبوین و فەوتيان دەولەت (سەلاھەدین) ە وەك خوەى بگرداگ، ئەو ھەمگە سووكايەتيەو تەماشای ئەو سەركردەو خاوەن دەسلاتە بھەيم، يەيش لەو دختيگ ك فرەيگ لە نويسەرەيل خەت نەتەوھەپەرسى و تونرەو كورد ھەول ئەو دانە بنەجەگ قەيرىگ لە عەرەبەيل يا كەسەيل عرووبى بارنەو ئەرا بان كورد، وەلى تەماشا كەيد سەلاھەدینيگ ئەيووبى ك گشت عەرەبەيليش حاشا لەكوردبوینی نىھەكەن فرەى دەنە دەيشت بازنە يا چوارچيوەى تاريخمان و تەنانەت ئەگەر ئەرايانيش بکريەيگ دادگايى يا مەحكەمەيشى كەن وە توومەت خيانەت نەتەوھىي.

بار و هزغ فقیرن ک جهان

مههدی ډلر پښور

بیجگه نهو همگه سرکهفتنه یله ک له خبات دژ فقیری له جهان ودهس هاتنه. وول نهویشایهک ملیار و ۴۰۰ هزار کس له ژیر خت فقیری ژین. وولی ودی حالیشه نی شماره نیم ملیار که مته له شماری فقیرهیل سال ۱۹۸۱. وهکووړدی له یه که وداینهیل بانک جهانی. شماری نهو که سه یله له ۲۵ سال گوزیشت ک له فقیری ژین وه شیوهی ناشکرایگ که مکرده. وولی سرکهفتنهیل خبات دژ فقیری له گشت ناوچهیل جهان وهک یهک نیه. له بهزغ شوونیک بارووهزغ ودهو خاسی چووک، وولی ودهو واشوه له باشوور نه فریقیا بارووهزغ که جیاوازه. شماری نهو که سه یله ک له جهان له ژیر خت فقیری ژین له ناوونی سالیله (۱۹۸۱ و ۲۰۰۵) نیم ملیار کس که مکرده و دهسیه سه یهک ملیار و ۴۰۰ هزار کس. دده فقیری ناچار که سه یلیک کردک ک رووژیک که متر وه یهک ډولار بژیهیک.

وه کووړدی نامار تازهیک ک نهرا دهس نیشانکردن بارووهزغ ژین له ولاتهیل جوورا و جوور نهتجام دریاکه. نی خت فقیریه وه سه بهب سهخته و بوین بارووهزغ نابووری نهرا (۱،۲۵) ډولار بهرزه و بویه. نمجا لهی باووته وه (جاستین لین) نابووریناس پایه برز بانک جهانی نویشیک: وه نه همیه تداین وه پیشینیهیل تازهی بانک جهانی له بان بنه مای شماری فقیرهیل له ناوونی سالیله (۱۹۹۰ و ۲۰۱۵) بووک دهسه ودر شمارهیک که متر بکریهیک، چوینکه له سال (۱۹۸۱) شماریله که سه یل فقیر سالانه تا رادهیک کم کردک. وولی ودی حالیشه شیوهی که مه وکردن شماری فقیرهیل له جهان جیکه ره زامه نی نه. چوینکه (جاستین لین) نویشیک: نه کهر نهو بارووهزغ له یوا بمینیک، نهوه له سال ۲۰۱۵ یهک ملیار کس وه داهات که متر له یهک ډولار میننه وه.

بیگومان نه فریقیا باشوور تنیا ناوچهیکه ک هیمان هوول له ناو بردن فقیری له تی پیشکه فتن خاسیک وه خوه یه وه نه یه. نمجا وه کووړدی راپورت بانک جهانی. (۵۱٪) خه لک نی ناوچه له سال (۱۹۸۱) له ژیر خت فقیری ژین. له سال (۱۹۹۶) نی شماره بهرزه و بوی نهرا (۸۵٪). وولی له سال ۲۰۰۵ سر له نهو (۸۰٪) داوهزی. شماری فقیرهیل وه تابهت له باشوور رووژ هلات ناسیا تره تر له ناوچهیل تر جهانه. نی ناوچه له سال ۱۹۸۱ وه (۸۰٪) مهردمانیک ک له ژیر خت فقیری بوین فقیرترین ناوچهی جهان بویه. وولی نی شماره له سال ۲۰۰۵ دهسیه (۱۸٪).

له (چین) یش شماری فقیرهیل له سال (۱۹۸۱ تا ۲۰۰۵) له (۸۴٪) دهسیه (۱۶٪).

دیاردەیی خەراوداین و نەعلەتکردن لەناوێ پەرە سەندن و چارەسەرکردن

د. سەلام گەرمیان

زانست دەروین یا دەروینناسی تەنیا قەیریگ زانیاری یا مەعلوومات و رینمایی نیه ، بە لکۆو ریگە یگە ئەرا دید و فامستن ئە دەروین ناده میزاد و هەلسوکەفتی و کیشە و گرتەیل دەروینیە گە ی . ناده میزاد دروسکریاگ یا مەخلووقیگ خاوەن هویر و هووشە و فرە یگ ئە گرتەیل خوەی زانیگ و تویە نیگ چارەسەر ئەرایان بکە یگە دی . نامانج دەروینناس نەو سە کار ناده میزاد ناسانەو بکە یگ و دەسمیەتی بە یگ ئە چارەسەرکردن ئەو کیشە و گرتە یلە ک بوونە تویشیەو ئە پە یوونە ئە ناو ژینیگە یا بیئە ی دەورە ی و ئەو قە ییر فرە ی سەختیە ک ژیان ئەتی بە یگە سەر .

هەلسوکەفت چەفت و ناوچە و دژ وە نەریت و بنەمایەیل کۆومەلگا، گرتیگ کۆومەلایەتیەو ئەگەر با یگ و نوای نەگریە یگ و چارەسەر یگ ئەرایان نەگریە یگ، ئەو ئە لەی حالەتە بیگومان ژیان ناده میزاد وەگشتی تویش پەشیوی و بی باوهری و مەینەتی بووگ. گرت لە هەلسوکەفت چارەسەر بووگ ئەگەر هات و لەل رەسیمیەو ئەقل ئەرای خستیمە کار.

یەکیگ لەو هەلسوکەفتەیل چەفت و ناوچە یە ک لەلای فرە یگ لە مەردم کریە یگە دی، ئەویش خەراوداین و نەعلەتکردنە، ئەمجا وە ک دیاردە یگ باو لەناو کۆومەلگا، لەی سەردەم نیسە رووژ لەدوای رووژ روی لە زیاییوین کە یگ لەناو جایەیل جوانە ییل وەگشتی لەبان ناست جەهان و، وەتایبەت لە ولاتەیل رووژئاواو ئەو ولاتە یلە ک کلتور رووژئاوایی لەتیان زالە.

وەگورە ی ناماریگ نازانس (ئەسیۆشیتید پریس) ک لەنەنجام لەیەکە وادی نیگ هاتگەو ناشکرای ئەو کە یگ ک دیاردە ی خەراوداین فرە زیای کردگە وە بەراورد یا مقارنەکردن وەل ۲۰ سال لەیەوەر. (۷۲٪) پیاگە یل و (۵۸٪) ژنە یل لە ئەمریکا وە وەرچەو مەردمەو خەراو فرووشی کەن، ئەمجا (۷۴٪) لەلیان هان لەعومر ناوینی (۱۸ تا ۳۴) سالی و (۴۸٪) لە ژویەر عومر (۵۵) سالی. وە یەیش دەرکە فیگ ک پیاگە یل لە ژنە یل زیاتر و جایە یلە ییش لە پیرە یل زیاتر خراو فرووشی کەن.

خراوداین لە چشتە یل حەرامکریاگ ناو کۆومەلگاس لە گشت کلتوو ریگ، لەوەر ئەو وەگشت شیو یگ لە قیەمەت ناده میزاد کەمەو کە یگ و فرە جاریش نیشانە ی بی حورمەتیکردنەو بەعزە جاریگیش وشە یا کەلیمە یل ناپەسەن و ناوچە ی و حەرامکریاگ لەتی وە کار تیەرن، یا تەماشای کە یید چشتە یل پیروو ز گریگەو، وەتایبەت خراوداین وە خودا و پە یغە میەر و نیشانە یل دینی ک لەلای مەردم وە (کفر) ناو بریە یگ، وەل وەل ئەویشا مەردم هەر وەکاری تیەرن و لەوخت تویرە یی و ناو میدی و هووکار جووراو جوور دەس کەنە خراوداین.

لەناو زوانە ییل جووراو جوور جەهان و گشت مەردم و کۆومەلگا و مللەت و نەتەو یگ وشە یا کەلیمە ی ناشرین و ناپەسەن و خراوداین و

جوورە کرداریگ وە مەبەس سووکایەتیکردن وە کار تیەریە یگ. ناده میزاد لەگشت شوونیگ کەم تا فرە دویر لەرووشنەویری و پەلی کۆومەلایەتی پەنا بە یگە وەر ئەو جوورە وشەو کردارە یلە لەوختە یل جیا جیا، وەل ئەویشا منالە یلە ییش ئەو خراو یلە زانن و فرە جار وە کاری تیەرن وەبی ئەو وە ک لەلی بفا من و بزائن مەبەس وە کارهاوردنی چەس؟، ئەمجا لە منالە یل فەبوول کریە یگ لەوختیگ پەنا بەنە وەر گرتن ئەرا ئسرا حەتکردن دلەراوکی و هس دەروینیان. دیارە گرتن کردەو یگ ناوچە یە ئەرا گەو رایە یل لەلای کۆومەلگا، وەل گەو رایە یلە ییش هەر هەو چە وەو گرتنە دیرن تا خوە یان وەبی نارامەو بکەن لەوخت تویرە یی و هەر لەوەر ئەویش پەنا بە یگە وەر خراوداین.

خراوداین شیوازە یل فرە یگ دیریگ، فرە لەو شیوازە یلە ییش لە زوانیگەو ئەرا زوانیگ تر و لەناوچە یگەو ئەرا ناوچە یگ تر و لەکلتوو ریگەو ئەرا کلتوو ریگ تر جیاوازی دیرن. ئەویش وە وە کارهاوردن وشە یا هەر جوورە کردار و دەر خستنیگ بووگ ک وە مەبەس نارە حەتکردن و ناشرینکردن و بی حورمەتی و سووککردن ناراستە ی کە سیگ یا گروویگ کریە یگ وە ک خراوداین و ناو بردن ئەندامە یل لەش کەس وەر انوەر یا ئەندام لەش دایگ و خویشگ و کەسە یل نزیک و خووشەو یس لەلای، یا ئەو سە وە ک حە یوان تاریفی کە یگ یا سووکایەتیکردن چ وە مللەت و نەتەو وە نیشتمان یا جینیگ کۆومەلایەتی وە ک: (یەهوودی، مەسیحی، قەرە قەرە، دووم) وە ناو نیگ جووراو جوور وە ک: (دە یشتە کی، ئەشایر، پاپەتی، ماساوچی، ئەفتا وە هە لگەر، عەرە بانجی) جویر ئەو وە ک لە کۆومەلگای کوردەواری باون)، یا ئشارەتکردن وە پەنجە یا وە کارهاوردن هۆرن لەوخت رانین سە یارە یا هەر جووریگ تر.

فرە جار ناده میزاد تویش حالەت لەیوا تیە یگ هەر ئەرا خوەشی خراو دە یگ لەوختیگ نارەزایەتی وەر انوەر وە دیاردە یگ نیشاندە یگ ک خوەی لەلی وە وەر پرسی زانیگ. جار لەیوایش هەس وە وشە ی ناسایی یا جوورە وشە یگ ک لە حالەت ناسایی ئەرا ریزگرتن وە کار تیەریە یگ سووکایەتی کریە یگ جویر ئەو وە ک ئویشن: فلائە کەس شە کەر خوار،

- خراوداین ئە چشتە یل
- حەرامکریاگ ناو
- کۆومەلگاس ئە
- گشت کلتوو ریگ،
- لەوەر ئەو وەگشت
- شیو یگ لە قیەمەت
- ناده میزاد کەمەو کە یگ
- و فرە جاریش نیشانە ی
- بی حورمەتیکردنەو
- بەعزە جاریگیش وشە
- یا کەلیمە یل ناپەسەن
- و ناوچە ی و حەرامکریاگ
- لەتی وە کار تیەرن، یا
- تەماشای کە یید چشتە یل
- پیروو ز گریگەو

يا وهختيگ كهسيگ ئوشيگه كهسيگ تر: براگه وراي، وهلى مه بهسى لهيرا گووشدرينه، يا جار لهيوا ههس جوير ستايشكردن و تاريخفكردينگ ئوشيگ: ئه و سهگ باوگه فره جوانه، يا به عزه جاريگ سوپاسكردن كهسيگ له وهر قسه يگ يا رهفتار ناپه سه نيگ مه بهس قسه گه ي خراوداينه وه كه سه، ئمجا مه رج نيه روى وه روى كابرا خراو بهيد، فره جار ههس ههر له وهر خو به وه دەس كه يگه خراوداين و نه عله تگردن له وهخت تو يربو ينى وه بى ئه وهك ده سنيشان كه سيگ ديار يكر ياك بكه يگ. ئه را نموونه: له وهخت رويداگ يا قه ره بالغي سه ياره يا حالهت ده مگرتن نشارهت فرمز تر افكلايت

كوومه لايه تبه گه ي تبه يگه خوار. هه رچه نى زانست و تهكنؤلؤجيا وه شيوه ي خاسيگ پيشكه فته گه له ي سه رده مه و كار دانه وه يا ره د فعل ته و او يگ دانا گه له بان زوورم مه ي دانه يل ژيان ئاده مي زاد، وهلى ههر ئه و پيشكه فته بويه سه هوو كار سه ختى ژيان و زيا يبو ين خواسته يل وه تا يبهت له جههان سه رمايه دارى و بازار نازاد ك نامانج سه ركه ي له تى كه له كه كردن مه نفه عه ته. بار ئاده مي زاد تا تبه يگ قو پسته و بووگ و ناچار شه رزه بى و هه له په له ي كه يگ يا له يوا وه بى تبه يگ كو نترؤلى بكه يگه دهس كه سه يل تر، ئمجا له ژير ئه و بار قور سه و له ئى جووره بارو وه زيگ ئاده مي زاد روى

هه رچه نى ديار ده ي خراوداين روى له زيا يبو ين كردگه و ئاشكرا له ناو مه ردم وه كار تبه ريه يگ، وهلى ههر وهك ديار ده ي نيگه تيف يا خراويگ ته ماشا ك ريه يگ، وه تا يبهت وهختيگ وه مه بهس نار ه حه تگردن و سووكايه تي كردن كه سه يل تر بووگ.

وه روى حالهت نيگه رانى و دلله راوكى و تو يره بى فره يگ بووگه وه. تو يشو بو ين وه و حاله ته يل ده رو ينيه ديار ده ي فره باويگه له ناو مه ردم كوومه لگا ي ولاته يل سه رمايه دار، ك سه ختى ژيان و حالهت فشار ده رو ينى و تا و داين رووژانه ي له وهر خاتر كار و كار كردن هه وه جه وه پابه نذبو ين دي ريگ وه وهخت ديار ك رياگ و كيشه ي خود كو نجانن وهل ژينگه ي كار و هاوكار مه يلا، ك گشت ئه يانه يه ش كه هت ئاده مي زاد كه ن، ئه يه بيچگه كيشه يل جوورا و جوور ناو خيزان و ژينگه ي كوومه لايه تى، ك گشت ئه يانه هانده رن ئه را ئه وهك ئاده مي زاد يا خى بووگ و تو يره بى نيشان به يگ و تا له يوا له لى تبه يگ دهس بكه يگه خراوداين و، وهكار هاوردن وشه يا كه لي مه ي ناپه سه ن و جو ير جاجگ بكه فيگه بان زوانيان و فره جار له چهن قسه يگ و يه كيگ له و كه لي مه ي ناشرينه

له وهخت هه له په له و هه ول ره سين وه شوون مه بهس. شيوا ز خراوداين وه گووره ي بارو وه زع و شوون ئه و ژينگه ي كوومه لايه تبه حياوا زى دي ريگ، يا وه گووره ي ئه و حالهت ده رو ينيه ك ئاده مي زاد دي ريگه ي و له يوا له لى كه يگ خراو به يگ، ئمجا قسه يليگ جو ير خراوداين وه كار تبه ريه يگ، ئه را نموونه: له دام و ده زگايه يل ره سمى و كوومه لايه تى و زاكو يا جامعه و شوون كار و شوونه يل دينى، ئاده مي زاد هه رچه نى تو يره بووگ و تو يه ش فشار ده رو ينى بايگ، له و شوونه يله وه شيوه يگ تر گو زارش كه يگ و په نا نيه وه يگه وه ر زوان بازا رى و خراوداين. ئمجا ئه گه ر نه تو يه نيگ كو نترؤل خودى بكه يگ و زوان ناپه سه ن و ناشرين و زير هاورده كار و كه فته خراوداين، ئه وه باج ئه و هه لسووكه فته ده يگ و پا يه ي

وهكار تبه ريه يگ، وهل ئه وه يشا زوورم جايه له يل ني تو يه نن قسه ي ئاسا يى بكه ن ئه گه ر ئه و جووره وشه يل ناشرينه وهكار نارن، بيگو مان ئه و ديار ده يشه وه ئاشكرا رهنگه و داگه له به ره مه يل گورانى (راپ) ئى سه رده مه ك پرن له خراوداين و قسه ي سووك و ناپه سه ن و ناو هجى، ئه يه بيچگه فلمه يل سي نه مايى و في ديؤ بى و به رنامه يل كه ناله يل سه ته لايت و ماله ره يل ئه نتر ني ت و بويه سه سه به ب زياتر په خشه و بو ين وهكار هاوردن وشه يا كه لي مه ي ناو هجى و خراوداين. ئى ديار ده يشه له دونيا ي رووژ ناوا ره سيه سه راده يگ له رووژگار ئيه سه ئه و قسه يله فره ژنه فيم و جو ير به شيگ ته و او كه ر قسه و باس و له لاي مه ردمان فره يگ بويه سه خو ويگ و نيه تو يه نن مقه يه تى خو هيا ن بكه ن له و ديار ده. وهل ئه وه يشا فره وه ئاسا يى له و قسه يله ژنه فيم له ناو مه در سه يل و فره جاريش خو هندا كار له روى مامؤ ستا گه ي وهكارى تبه ريه يگ وه بى ئه وهك سزا بد ريه يگ، وهلى ئه را ژنه يل بارو وه زعه گه حياوازه و، وهكار هاوردن ئه و جووره وشه يله ئه را ئه وان نه كو نجا يگه و زه حمه ته.

هه رچه نى ديار ده ي خراوداين روى له زيا يبو ين كردگه و ئاشكرا له ناو مه ردم وه كار تبه ريه يگ، وهلى ههر وهك ديار ده ي نيگه تيف يا خراويگ ته ماشا ك ريه يگ، وه تا يبهت وهختيگ وه مه بهس نار ه حه تگردن و سووكايه تي كردن كه سه يل تر بووگ. وهلى وه گووره ي قسه يل (تيمؤتى جا ي) پرؤ في سوؤر سا يكو لؤجى ئه م ري كى و نو يسه ر كتاو (خراو فرووشى له ئه م ريكا) خراوداين نه فيش دي ريگ، چو ينكه ئه گه ر له يوا نه و يا تاگ گه شه نه كرد و نه مه ند. (جا ي) ئو يشيگ: خراوداين ده ور گرنگ يا مو هميگ دي ريگ ئه را كپه و كردن و دامر كانن تو يره بى و كه مه و كردن دلله راوكى، چو ينكه ئه گه ر له يوا نه وگ ئه وه په لامار داين و ده سو ه شانن و نازار داين لاشه بى له لى كه فيگه وه. له ي با وه ته وه له به حسيگ زانستى ئاشكرا ي ئه وه ك ريا گه، ك هوو كار بو ين گو رج وشه ي خراوداين چوار جار له وشه ي ئاسا يى تر زياتره.

چو ين له توانا ي جايه يل بره سي منه وه؟

نار يز سه كو

جو ير ئه وهك زانيم له ماوه ي گو زه يشت و، وه هه ول و ته فلا ي قه يريگ له رووشنه وي ر و رووژ نامه نو يسه يل ملله ته گه مان و ري كخ ريا گه يل كوومه لگا ي مه ده نى جهه هان ي و كو رد ستا نى و ري كخ ريا گه يل خو هندا كار ده يل و جايه له يل كو رد ستا ن، ك له زويه وه كار ئه را ئه وه كه ن وهك بريار و هه مان وهختيش وه ره سمى نهك ته نيا وه دروشم يا شعار، ك په رله مان كو رد ستا ن وهك به رز تر ين ده زگا ي دامه ز ريا گ له هه ري م كو رد ستا ن هه لس يه يگ وه قا نوون ئه را ئه وهك گر فته يل ناو كوومه لگا ي كو رد هوارى چاره سه ر بكه يگ، له وان ه يش: كيشه ي جايه له يل و ژنه يل و ئه وهك په يوه ندى دي ريگ وه ژيان مه ده نيا نه ي مه ردم كو رد ستا نه وه. له يرا ئو يشيم: تا راده يگ مو هم تر ين بريار يا قه راريگ ئه را جايه له يل و ژنه يل ك تا ئيه سه له په رله مان كو رد ستا نه وه ده رچو يگ ئه وه سه ك ما وه يگ وه رجه ئيه سه مه رج عوم ر ئه را وه ئه ندا مبو ين په رله مان كو رد ستا ن له ٢٠ ساليه وه كه مه و ك ريا ئه را ٢٥ سالى، هه مان وهختيش ريژه يا نسبه ي ژنه يل ئه ندا م له په رله مان كو رد ستا ن له سه دا ٢٥ ئه را له سه دا ٢٠، ك ئه يانه يش مايه ي خو ه شحالي ين ئه را ئه ه ميه تدا ين وه پرس ژنه يل و چاپه ل جوانه يل، چو ينكه گرنگ يا مو همه ئه را جايه ل ك خودى نو ينه رايه تى خودى بكه يگ و له ناو ده زگايه يل بالا ي ده وله ت ده نگ خودى بره سنيگ، وه هه مان شيوه ئه را ژنه يليش ك خو هيا ن بتو يه نن نو ينه رايه تى خو هيا ن بكه ن، وه جو وريگ له ده سلا ت دانا ين قا نوون و حكو مه ت و دادو مرى نز يكه و بوون و شوون گرنگ يا مو هم و هه ستيار يا حه ساس وه شيوه يگ دي مو كراتيانه و له ريگه ي ده نگدا ينه وه بار نه ده س، تا كو شتن و بري نه ك له مي دي ايه يل دو يني م و ژنه فيم وه قا نوون بنه رى بكه يم نه يلي م نه يان. وه هه ر حال له با وهت نو ينه رايه تى جايه له يل له په رله مان با يه سه كو رد ستا ن له زويه وه كار ئه را ئى جووره مه سه له يگ ب كر داگ، وهلى وهل ئه وه يشا هه ر دي ريش ب ك ريه يگ له نه كردنى خاس تره، له وه ر ئه وه ئو يشيم: زه حمه ته په رله مان تاريگ پير ك هو يچ هسيگ نه ياش تو وگ ئه را گو يريان و بتو يه نيگ له ي سه رده م تاز ده گه رى و ته كئؤ لؤجيا قاپى له وه رده م جايه له يل واز بكه يگ و له راز و خواسته يل جايه ل

بره سيگه وه و له ناو په رله مان ده نگ به رزه و بكه يگ و خواست و په يام جايه له يل بره سنيگ. ئمجا وهختيگ جو ير قا نوون له په رله مان بريار دريا ك جايه له يل له عوم ر ٢٥ ساليه وه تو يه نن خو هيا ن كانديد يا ته رش يح بكه ن ئه را ئه ندا مي تى په رله مان، له يرا كار گه ته وا و نيه وگ، به لكو و له نه نجام ئى برياره پرسيم: ئايا با يه سه ئى جايه له يله كى بوون؟ ئايا وه راسى تو يه نن بوونه نو ينه ر جايه له يل و ئه و توانا دي رن ك له په رله مان باوهر وه كه سه يل وه رانو دريان بارن له با وهت ئه و مه سه له يله ك با يه سه جايه له يل وه شيوه ي خاسيگ هه ول ئه راي بيه ن؟ وهل ئه وه يشا ئايا ئه و جايه له يله ك چنه په رله مان ئه ندا م و لايه نگر حز به يلن يا سه روه خودى و مگو و ره ي توانا و شاره زا بى خو هيا ن دان ريه ن؟ بيگو مان جوا و ئى پرس ياره يله له ئاي نده ئه راما ن ئاشكرا بووگ و ئوم يد هواريم ئه و جايه له يله ك بوونه ئه ندا م په رله مان، وه هس نه ته وه بى و مه سئو وليه ته وه له و رانوهر خو ين شه هيد هيل و نيش تمانه گه مان وه خاس تر ين شيوه جى وه جى ئه ركه يليا ن بكه ن و بوونه نو ينه ر راسه في نه ي جايه له يل و ئسپا ت توانا ي خو هيا ن بكه ن.

كورد جویر نەتە وە ، وە شیوەیگ کشتی میژوو یا تاریخیگ پر له خەبات و فیداکاری توومار یا تەسجیل کردگە لەوەر خاتر وە دەسەسواردن هەتەبیل ره‌وای وەك نەتە وە یگ هەتخوریاگ و زوللیکریاگ، وەل ئەو هیشا لەوەر خاتر ره‌سین وە نامانجەیلی وە دریزایی قوناغەیل، شوورش لە شوون شوورش بەرپا کردگە و قوربانی فرە یگیش داگە لەوەر خاتر مەسە لە ره‌واگە، مەعناى ئەو سە تاریخ سیاسی نەتە وە گەمان پرە لە بەدبەختی و دەردەسەری و مالویرانی و لاپەرەیل تاریخ کورد قەرمزن وە خوین سەدەها هەزار جایەل جوان و پیر و ژن و منال و تەنیا گوناھ نەتە وە ی کورد ئەو بویە ك کوردیش وەك هەر ملهت و نەتە وە یگ تر ئی جەهانە ك خاوەن قەوارە یگ سەر وە خوە یی خوە یانن ئەویش بووگە خاوەن قەوارە یگ سەر وە خوە یی و شناسنامە ی نەتە وە یی خوە یی داشتووگ.

نەتە وە ی کورد ك نزیکی (٤٠) ملیۆن كەسە ، لە یوا دیارە تەنیا نەتە وە یگ بووگە ك تا ئیسە وە بی دە و لەت مەندگە ، مەعناى ئەو سە کورد نەتە وە یگ بی دە و لەتە و نەتو یە نەتگە قەوارە یگ سەر وە خوە یی ئەرا خوە یی دابین بکە یگ و لە زولم و زوور دوشمنە یل و ناخە زە یل و داگیرکەرە یل رزگاری بووگە . یە ییش چووگە وە ئەرا چەنەها هووکار سەرەکی و لەگەتییان موهمتر دایە شکردن کوردستان ئەرا پەنج بەش وە گوورە ی نەخسە ی زامانە ی کۆلۆنیالیزم بەریتانی لە سەرەتایە یل سەدە ی گۆزە یشت . وەل ئەو هیشا دە و لە مەنی کوردستان وە نەفت و سەرچە وە یل تر و کرنگی یا ئەه میهت جیۆپۆلیتیکی و لە هەمان وەخت بەر زە وە ندى کە و راهیزە یل وەل دە و لە تە یل ناوچە ی رووژە لات ناو راس و نە یریگ هووکار تر دەرە کی و ناو خوە یی ك گشت ئە یانە وە یە کە وە هووکار بوینە لە دانە مە زرانن دە و لە تیگ کوردی سەر وە خوە یی تا رووژ نەروو .

شایان باسە ك هویچ بە شیگ لە بە شە یل کوردستان نیە ك لە تیان چەنەها شوورش و رایە رین کە ورا بەرپا نە کریاویگ لەوەر خاتر رزگاریون لە زولم و زوور رژی مە یلیان . لەوەر ئەو هە تاریخ سیاسی کوردستان پانتایی فرە کە و رایگ داگیر کردگە و هەر پارچە یگ لە پارچە یل کوردستان تاریخ تاییە تیگ ئەرا خوە یی توومار کردگە ، وە لی گشت پارچە یل کوردستان لە یەك خال بە کە و گرن و نامانج نەتە وە یی هاو بە شیگ دیرن ك ئەویش دامە زرانن دە و لە تیگ سەر وە خوە ییە ك نەتە وە ی کورد لە لی بیە ش کردنە . ئیسە ییش ك نیمە لە سەدە ی (٢١) ژیه ییم و سستم جەهانى گویریان هاگە سە بانى، وە لی دە و لە تە یل ناوچە گە هەمان سیاسەت ئەوسا لە دژ کورد و کوردستان پە یرە و کەن و گویریان خاسیگ ك شایستە ی نشارە تکردن بووگە ناتگە سە بانیان، هەر لەوەر ئەو هیش هیمان مە ترسی مە ندگە لە بان کوردو مە سە لە ره‌واگە، چونکە هەمان هویر

دەسکەفتە یل نەروو بەر هەم شوورشە یل دویە کەن

سگفان مالو

و ئەرای چوینە یل گۆزە یشت زانن لە بان سستمە یل سیاسی دە و لە تە یل خوەر هە لات ناو راس . جویر ئە وەك نشارەت وە پی کردیم میژوو یا تاریخ کورد و کوردستان روی وەر یامە ساعە ی گە و رایگ داگیر کردگە و هەر بە شیگ لە بە شە یل کوردستانیش خاوەن تاریخ و تاییە تە ندی خوە یە ، نجا نیمە ئەرا تەنیا بە شیگ لە بە شە یل کوردستانیش نیە تویە نیم لە کور تە باسیگ هە ق خوە ی وە تە واوی وە پی بە ییم ، بە لکۆ و فرە وە کورتی تویە نیم نشارەت وە چەن لایە نیگ بکە ییم

و باشوور کوردستانیش جویر نموونە باریم . باشوور کوردستان ك نەروو وەك هە ریمیک فیدرالی دگان وە پینریاگ دیریم و لە شوون سالیە یل نە وەد لە چوار چیو ی ئە و گویریانە ك ها تە بان سستم ناو دە و لە تی بیکومان تویە نەست بەرە یا جە بە هە ی کوردستانی جیواز بکە یگ ئەرا قەوارە یگ قانونی و تە شرعی، ك لە شوون ئە وە بویە سە بە ب دروسوین پەر لە مان و قانجاز یا نەف لە و دەر فە تە کرد ك ئە رای هە لکە فە ت و لە ماوە ی ١٨ سال بی کە م و کوری ئە و یە . وە لی لە هە مان

وەخت دەسکەفت فرە یگیش هاگە سە دەس و سال لە دویای سال هە ریم کوردستان پیشکە فتن خاسیگ وە خوە یە وە دیە لە روی مە شکردن دیموکراسی و مە سە لە ی خزمە تگۆزاری . وەل ئە وە یشا لە روی دابینکردن ئە من و ناسایش و پە یو هە ندیە یل دبلۆماسی وەل جەهان دە یشتا وە شیوە یگ کشتی .

گشت پارچە یل کوردستان
لە یە ك خال
یە کە و گرن
و نامانج
نەتە وە یی
هاو بە شیگ
دیرن ك ئە ویش
دامە زرانن
دە و لە تیگ
سەر وە خوە ییە
ك نەتە وە ی کورد
لە لی بیە ش
کردنە

لەوەر ئەو هە ئەگەر با یگ و تەنیا ره‌خنە یا نەفت لە دەسلات سیاسی وە تاییەت لە حکوومەت هە ریم کوردستان بگیریە یگ ئەو هە بیکومان مە سە لە یگ بی نسانی و بی وژدانیه، چوینکە حکوومەت هە ریم کوردستان وە سەر و کاپە تی ریزدار (نێجیرفان بارزانی) لە جی وە جیکردن ئەرکە یل خوە ی تا رادە ی خاسیگ فرە سەرکە فە تگ بویە و لە سەر دە م ریزداریان هە ریم کوردستان وە شیو ی ناکرایگ گویریان هاگە سە بانى و هە مان وەخت کە شە کردن خاسیگیش وە خوە یە وە دیە وەل ئە و هە مگە کیشە و گرتە یلە ك لە بان ناست هە ریم کوردستان و عیراق و دە و روورەا بویە و بویە سە وە رپە س لە وە ر دە م جموجویل کار

خزمەتگۆزاری و کارە یل تر . وە لی یە ییش وە و مە عنا نیە ك کە م و کوری نیە کە فیکە وەر چە و ، بە لکۆ و کە م و کوری لە گشت و لا تە یل دوتیا هە س لە کار سستمە یل سیاسی هە تا لە نا و لا تە یل دیموکراتیش . وە لی لە و لا تە یل دیموکرات و پیشکە فە تگ وە ختیگ ره‌خنە گیریە یگ لە حکوومەت ره‌خنە ی بونیاتنەر و دروسیگ گیریە یگ لەوەر خاتر بەر زە وە ندى گشتی ئە ك بەر زە وە ندى تر ك زەرە د برە سنیگە و لا تە گە .

لەوەر ئەو هە لە یرا ئویشیمنە ئە و کە سایە تی و گرووب و لایە نە یلە بیلا کە میگ لا یكە نە لای گۆزە یشتە خویناویە گە ی مللە تە کە یان و نە کە فنە شوون ناو زرانن و قسە یل ناو ه جی، چوینکە تەنیا وە ره‌خنە گرتن خزمەت وە ئە زموون کوردستان نیە کە یگ ، بە لکۆ و ره‌خنە یلیان لە بەر زە وە ندى دوشمنە یل و ناخە زە یل ئە زموونگە مانە و نجا زیاتر ئە زموون چەن سالیە ی کوردستان کردو کە یگ ك مۆلک کە س نیە و تەنیا مۆلک نەتە وە ی کوردە . وە نا ره‌خنە یگ ئەگەر با یگ و لە جی خوە ی بووگ ئەو هە بیکومان گشتمان شانازی وە بیە وە کە ییم و پرووسە ی دیموکراسییش لە هە ریم کوردستان بتە و ترە و کە یگ .

که سایه تی مه رزدار

گول سوو

نه را گشتمان نه یواسه ک به عزه جاریگ نه رویداگ هه لسوکه فت کوممه لایه تی یا نه روی وه روی بوینه وه وهل که سهیل تر که فتگه سه ژیر کاریگری رهفتار په سه نکریاگ تاک و نه وه ره خودمانه وه وتیمنه ک فلان چهنیگ خاوهن که سایه تیه . یا وه سه بهب هه لسوکه فتیگ نه گونجیاگ وه رج نه رهفتار کوممه لایه تی تاک ، کاریگری وه رگرتگه و ، وه بی که سایه تی دانریاگه .

ناده میزاد که یگ و لهو مهیدانه بی هاوئفه . نه خوده سهیل مه رزدار وه خاصی وه رگی ته نیایی نه گرن و گه رده نه شوون هاوئفیکا و هه رچه نی خراویش بووگ هه ره وه خاس زاننه ی له وه ک وه ته نیا بنیشن و هس وه نه مه لی و بیکه سی بکن . نه وه که سه یله وه گوره ی بارووه زع ژینکه وشوون فره هسیارن .
 وهل نه وه یشا شایهت له وه خت ته مامبوین جه مه بووینیک تویره دیگ نه گونجیاگ له خوه یان نیشان بیهن . چونکه له یوا گومان کن نه وه ته نیایی و نه همیهت وه پی نه داینه هووکاریگه نه را خاسه و نهوینیان . خه رکردن بویل وه بی هسکردن وه وه پرسیاریه تی و شهراو خواردن و هویر له خودکوشتن و چشتهیل ناره وای تر له تایسه تمه ندیهیل که سایه تی مه رزداره . نه وه که سه یله نه وه نه وهل وجود جه یوانیک مالییا هس وه ناسایش کن نه وه نه له که سیگ له بال خوه یان هس وه ناسایش نه که کن . له ده سداین پیشه و هاوسه رگری سه رته که فتگ وه وه رده وای له تییان باوده شایهت نه وه که سه یله هه ره له منالییه وه دایگ و باوکه بلیان هیشتوینه جی . تیچکن که سایه تی مه رزدار له زوورم ناوچه ییل جه هان ده سنیشان کریاگه . له ژنه ییل (۷۵٪) وه شیوه ی زالیگ ده سنیشان کریاگه و باو بوین نی حاله ته له مه ردم وه گشتی نزیکه ی ۲٪ و له وه که سه یله سه ردان بنگه ی ته ندروسی دهروینی کن ۱۰٪ نیشان دریاگه .

له ی جووره وه زعیگ وه گوره ی نوورستن . که سایه تی هه رهفتار په سه نکریاگ گونجیاگه سه ک له نهوین نه وه که سه نالشت بووگ نه را ناده میزادیک بی که سایه تی . وه لی بایه سه مقیه تی بوید ، چونکه دهروینناسه یل وه هوچ جووریک نی شیوازه وه که سایه تی خاسیگ دانیه نه ن . له یرا پرسیاریک هه بی ک نایا که سایه تی چه س و ج که سه یلیگ تویش تیچکن که سایه تی تیه ن . له مهیدان دهروینناسی که سایه تی په یوه ندی وه سه فت و رهفتار که سه گه وه دیریگ ک جویر شناسنامه یگه نه رای له بارووه زع ناسایی . موهمترین نیشانه ی وه رچه و نه خوده سه یل تویشهاگک وه تیچکن که سایه تی مه رزدار . ناسه قامگیری له مه سه له ی سوزداری و هه لسوکه فت و رهفتار و متمانه وه خودکردنه . له یوا دیاره که سه یلیگ هه میسه تویش قهیران هاتنه و نرمی و بهرزی هه لسوکه فت له لایان فره باوه . نه خوده ش نه را ماوه یگ چه ک بیک له قسه و بای و ماوه یگ تر خه مینه و جارویاریگش له وجود هه ره جووره هسیگ لومه ی خودی که یگ .
 له برا کاره یل دنه زن نه وه سه . ک شایهت نه وه نه خوده سه یله وه مه به س داواکردن کوممه ک له که سه یل تر ده س و مه چه ک خوه یان وه تیخ برن یا رهفتار خودنازارداین تر نه انجام دهن یا تون وتیژی نیشاندن .
 که سایه تی مه رزدار له ناوئی تیچکن که سایه تیه یل تر فره که مه وه

که سایه تی مه رزدار له ناوئی تیچکن که سایه تیه یل تر فره که مه وه ناده میزاد که یگ و لهو مهیدانه بی هاوئفه . نه خوده سهیل مه رزدار وه خاصی وه رگی ته نیایی نه گرن و گه رده نه شوون هاوئفیکا و هه رچه نی خراویش بووگ هه ره وه خاس زاننه ی له وه ک وه ته نیا بنیشن

پیرانشار له ناو تهم میژوو (تاریخ)

سه عید عه بدي

له ناوچهی موکریان، وهتایبته دهیشت پر وه پیت و بهرکهت (لاجان و پیران)،
له وهرگا و کانی و سهرچه وهی ناو فرهیگ له ناوچهی (مهنگور) و دهوروهی بویه سه
سه بهب زیاتر په ره سه نندن ژیان مادی و مه عنه وهی مه ردمه گه ی و وه و جووره گه نجینه ی
نه همیه تداریک پیشکەش کردنه سه شارسانیه ت نسانی.

هر له سه ره تاوه دهوله تهیل و خاوه ن
ده سلاتهیل ناوچه گه و هاوسایهیل چه و
برینه سه نه و خاک رهنگینه و دهیه ها جار
ئاوایهیلی کاو له کریانه و مه ردمه گه بیان
ده رده در کریاس، ئمجا دوای دامرکیان
ناگر خوسه و کینه ت داگیر که رهیل، چه رخ
پیشکەفتن و شارستانیه ت په یابویه و
زه خم مه ردمه گه ساریژ بویه و سه ره له نوو

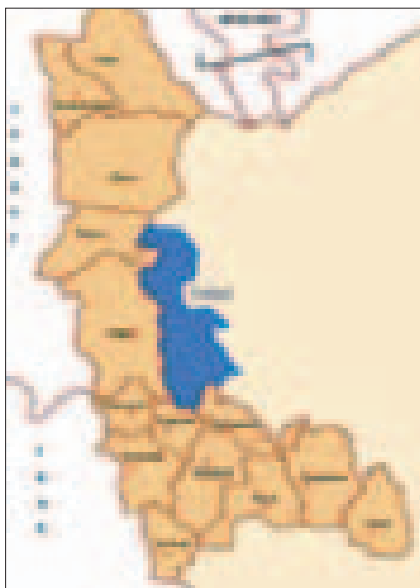
نه وهیشت شایه تی دهیم نه راهه راموشکردن و
پشتگووشخستن تاریخ ناوچه ی پیرانشار.
پیرانشار به شپگه له کوردستان موکریان
نیسه، ئی ولاته له رووژگاریهیل تاریخی
وه ناوهیل (ماد بویچگ، مید، مهیدیا)
ناویانگ دهر کردویگ، وهل نه وهیشتا نیسه یشت
شوونه وار قه لایهیل (په سو، جهلدیان،
ته په ی مه رقه د لاوین، قو له ئاسنگه ران) له

قه لاته رهش و دهیه ها شوونه وار تر یادگاری
نه و سه ردمه سه. بیچگه نه وه یشت ته په ییل
(ناشه وان، قه ره خدر) و قه لای (شیناوی)
یادگاری سه ردم (ئو راتووی) وه پیا نه وه
دیاره.

جویر نه وه ک زانیم له سه ردم کویه ن، قه لا
له شوون بهرزیگ دروس کریاگه له وه ر خا تر
مقه یه تیکردن له مه ردمه گه ی یا خه لک
ئاوایهیل و شار و یادگاری تاریخی هر
ناوچه یگه وه ک (قه لای جهلدیان) ک ۵ هزار
سال وهرجه زایین و (قه لای مووتاوی) ۲۵۰۰
سال وهرجه زایین و (قه لای شیناوی) هزاره ی
یه کم وهرجه زایین و (قه لای شا) ۹۰۰ سال
وهرجه زایین و (قه لای په سو) موه مترین
شوونه واریهیل ناوچه ی (پیرانشار)ن.

بیگومان زورم قه لایهیل وه دس
ئاده میزاد دروس کریانه و له یکه وه دریهیل
و شوونه وارنایهیل باس له وه که ن ک ئی
شوونه واریهیل زیاتر له جاریگ که لک له بیان
وهرگریاگه و چه نه ها سه ردم ژیان ئاده میزاد
و ده خویه انه وه دینه، نیسه یشت له هر شوون
و ناوای و شاریگ نه گه ره قه لایگ که فته
وهرچه و، نه وه بیگومان به لگه ی زینگ
کویه ن ناوچه ی پیرانشاره، له ی ناوچه یله
شوونه وار خوله کوو یا چشته ییل جهنگ
کریاسه دی وه تایبته له بیان ته په و بهرزیه ییل
ناوچه گه و قه یریگ له و ته په یله ونا و (کول
ته په) ناسریانه. وشه ی (کول یا گول) له زوان
په هله و ی و نازهری وه مه عنای خوله کوو
تیه یگ و له زوران کوردی کویه نیش مه عنای
(ناگر) ده یگ. ئمجا (کولته په) نیشانه یگه
له ناگر له سه ردم کویه ن ناوچه گه و یادگاری
سه ردمیه گه ک ناگردان فره یگ له ی ناوچه
سه ر وهره و ناسمان بهرزه و کردنه و ناگریش
له لایه ن زهرده یشتیه یله وه جیه گه ی ریز
و حورمه ت بویه. ئمجا له یرا بی سه به ب
نیه ک ناوچه ییل کنار (ورم) وه مه لو هن
ژیان و له دایگوبین (زهرده یشت) په یامبه ر
کورد ئیرانی زانن و (سه رده شت) ئمرو و دی
شوونه دانه ن!

"کولته په" وخت خوه ناگردانیه ی بویه و
مه ردمانیه ی مقه یه تی له ی کردنه، وهل
نه وه یشتا خوله کوو فره یگ ودریزی وخت
له تی مه نلگه و جویر ته په یگ بهرزه و بویه و
نیسه وه ی ئویشن کولته په. کولته په له گشت
ولاته ییل هاوسایش که فیه گه وهرچه و، مه لو هن

ئیمه یشت یه کیگه له شوونه واریهله.

وهرجه له وه ک زهرده یشت بایگه دنیا،
ملله ته یل ئیرانی وه تاپیه ت مه ردمان
نیشته جای دهوروهر گوله م ورمی دین
(مه زداپه رسی) له ناویان با و بویه و جویر
نامووزایه ییل هندی مردکیان له شوونیه ی
سزانیان، ئمجا مه عنای نه وه سه خوله کوو نا و
کولته په به ره م سزیا ن دار و دره خت و ته رم
مردگه یله.

کولته په ی ناوای (سه رووکانی) له ناوچه ی
لاجان پیرانشار، یه کیگه له ی شوونه ییل
باسکریاگه ک تیه یگه هویر که سه ییل پر
یا وه سلاچگ ک زهمانیه ی شوون یه کجار
سه ختیگ بویه نه راهاتوچووکردن و
قامیشه لان فره یگ له دهور و پشتی بویه،
له ی جیه گه شوونه واریهیل فره کویه ن و
نه همیه تداریک کریاسه دی. دکتور (به همهن
که ریمه ی) سال (۱۳۱۱ک) هاته سه لاجان
و باس کولته په ی (سه رووکانی) کردگه و
ناوی بردگه وه (گول ته په)، وهل له باوه ت
ناگره ییل ناوچه گه، بیگومان ناگردان "سه ر
کویره" ی ناوچه ی (مه نگورایه تی) پیرانشار
خاسترین نمونه سه ک که فته گه سه وهرانوهر
ئاوه یه ییل (سه لو س) و (وهرمیشان). بهرزیای
کویه ی ناگردان (سه ر کویره) ره سیه گه (۳۶۰۰)
مه تر له ناست دهریاوه و مه یل گشت ریوار و
ره وندیگ وهره و لای خوه ی کیشاگه، وهل
وه داخوه و فورم سه ره کی و راسه قینه ی نه و
ناگردانه نه مه نلگه و له وه خت خوه ی وه ک

ته نویر و کویره سیه یگ بویه و نیسه یشت
له بهرزیای ئی شوونه کوچگ سزیاگ هر
مه نلگه.

وه گوورده ی قسه یل نه فسانه ناسای مه ردم و
هه مان وه خت وهل له دایگوبین په یغه مبه ر
ئسلام (موحه مه د) سلام خودا له ی و شکانن
تاق کسرا، ناگر ئی ناگردانیه سه کوشیا سه وه.
"سه ر کویره" شوون خوداپه رسی و راز و نیا و
گه وره یل زهرده یشت بویه ک له وه خت
تایبته گشت سالیگ نه راهه پیره وکردن دین
مه زه به ی و قوربانیکردن له تی چه مه و
بویه ن. یه کیگ له که سایه تیه یل گه وراه
دهوران (ساسانی) وه نا و (کرتیر) له بیان
تاشه کوچکیگ باس ته وا و ناگردانه ییل
ناوچه گه که یگ و ئویشیه گ: من له سه رانسه ر
مولک ساسانی مقه یه تی له ناگر ناگردانه ییل
(نا توریاتکان) و (میشان) و.... کرده مه و
هیشتمه ناگریان بهرزه بووگ. ئمجا ئایا نه و
ناگره ک (کرتیر) وه ناویشان (میشان) باسی
که یگ هه مان (سه رکویه ر) ی خودمان نیه ک
که فته سه نزه ناوای (وهرمیشان)؟

له باوه ت شیوه ی و خاک سپاردن مردگیشت
له رووژگاریهیل کویه ن، بایه سه بویسه ی:
له هر سه ردمیه گ ری وهرسه تایبته خوه ی
داشته گه. له سه ردمیه گ ک دین زهرده یشتی
هویر و باوهر مه ردم بویه قه وریگ
نیه که فیه گه وهرچه ومان، یه یشت سه به بی
نه وه سه ک زهرده یشتی مردگ و خاک
نه سپاردنه، به لکوو مردگه گه سزانیان، وهل
قه یریگ له قه وریه یل سه ردم کویه ن شیوه ی
قه وریه یل نیسه دیرن و کوچگ نیانه لای
قه وریه گه نه راهه نیشانه و دیاریکردن، ئمجا
له ناوونی نه و قه وریه یل ک وه سه به ب وا و
اران یا هر سه به بیگ که فته سه ده یشت،
چشته ییل جهنگ یا که ره سه ییل خواردن
کریاسه دی. بیگومان ئی هه ورسانه ییل کویه ن
ناوچه گه تاریخیان چووگه وه نه راهه سه ده ی
یه کم زایینی، چوینکه له نیمه ی سه ده ی
یه کم زایینی ری و ره سم و خاک سپاردن
مردگ بویه سه با و، وهل نه وه یشتا له ژویه ر
سه ر نه و مردگه تاشه کوچکیگ دامه زرانیا ن
و جارجاریگ له نا و نه و قه وریه یل چشته ییل
له خه رگ دروسکریاگ جویر قاپ و قاچاخ
کریاسه دی.

قه یریگ له قه ورسانه ییل ناوچه ی پیرانشار
ک له کویه نه وه وه ناویگ تایبته تی ناسریانه و

قۇرم قەۋرەپىل نىشانىدەر ئەۋ راسىيەنە ك سەردەمىگ مىللەتەپىل تر ەك غەيرە كورد و موسلمانەپىل لەى شوونە نىشتەجى بويىنە ەك (كىلە كونتې) و (قەۋرە قۇج) لە ئاۋايى (زىۋكە)ى لاجان و (قەۋرە فەلە) لەئاۋايى (سىلۋى) و (كىلە چەرمگ) لەئاۋايى (دەلاۋان)و(تەپەپى قەۋرەپىل) لە (كوندىرى)و قەۋرسان (نوزەل) لە ئاۋايى (پەسۋى) و (تەپەپى قۇبە)وهتد.

ئىمجا لەپراۋە با روى بىكەيمنە سەردەمىگ ك ئى ناۋچە ەنناۋ (پارسوا) ناسىراۋىگ . بىگومان تارىخ لەى باۋەتەۋە ئۋىشىگ : نەتەۋەى پارس لەۋەخت ھاتىنبا نئەرا ناسىاي ناۋراس و مىزۋىپۇتاميا (ولات دوچمان) و كۋىپەپىل زاگرۇس لەناۋچەى پارسوا نىشتەجى بويىنە.

"مىنۇرسكى" روۋزھەلاتناس ەنناۋبانگ ئۋىشىگ: ۋە ھۋىر و راى من پارسوا باپەسە ھەر ئەۋ شوونە بۋوگ ك ئىسە ۋەپى ئۋىشن "پەسۋە" يا "پەسۋى". پەسۋى ناۋ ئاۋايى گەۋرايگە لەناۋچەى لاجان و ديارە ناۋ ئى ئاۋايىشە لە (پارسوا)ۋە ھاتۋىگ ۋەتايىبەت . ھەر لەى باۋەتەۋە (مەحمۇود پىدىرام) ئۋىشىگ: لەباۋەت ناۋ ئى ئاۋايىشە ۋە ھۋىر ۋراى جياۋازىگ ھەس و ئۋىشىگ: لە زوان كوردى تۋىبەنېم (س) لە شوون (ش) ۋەكار بارېم و پۋىشىم پەسۋى يا پاشۋى، ۋەلى يەپىش بەلگەى تەۋاۋىگ نىە. ئاشۋور پانىپال لە پەنجىمىن پەلامار خۋەى ئەرا ۋلات پارسوا باس داگىر كوردن چەنەھا قەلاۋ شارو شارۋچكە كەپگ لەزىر دەسلات مانايى و ئۋىشىگ: من (۸)شار و ناۋچەداگىر كىردمەۋ لەۋانەپىش: (قەلاى بۇشتۇ)ۋ دۋياخر شار (شوردىرا)پىش لەدەس نەپارەپىل دەر كىردمە. ئىمجا (مەحمۇود پىدىرام) بۇشتۇ ۋە(قەلاى شا) زانىگ لەناۋچەى سەركۋىپەپىل لاجان و ئۋىشىگ: (شوردىرا)پىش شارىگ بۋىە لە نىك ئاۋ بۋىچگ.

بەلگەپىل تارىخى باس لە پەلامار (سارگۇن دوپم) شاى دەۋلەت ئاشۋورى كەن ئەرا ئى ناۋچە. سارگۇن لەنۋانى سالەپىل (۷۰۵ تا ۷۲۲ و .ز) حكوۋمەت ۋەدەسىيەۋە بۋىە. تارىخ لەى باۋەتەۋە ئۋىشىگ: سارگۇن لە موسلەۋە ھات ۋەردە ئىران و لەشكر ھاوردە ئى خاكەۋ مەردم ۋلاتگەپىش گشت ھەۋەجەپىلېگ ئەراپان دابىن كىردن.

سارگۇن لە سلېمانى كوردستان عىرافتەۋە پەرىپەۋەۋ رەسىيە چەم (زى) ، لەى چەمىشە پەرىپەۋەۋ ئىمجا لەشوونىگ ك ئىسە ۋەنناۋ (پەسۋى) و (لكىن)ۋ(مەپدان) ناسىراگە، ۴۲ كەس لەسەركردەپىل ئىل ۋلاتەپىل بۋىچگ ناۋچەگە رەسىنە خزمەتى و گشتىيان (سارگۇن دوپم) ۋە گەۋراۋ سەركردەى خۋەپان قەبۋولكردن. ۋەل ئەۋەپىشا خەلات و ئەسپ و كەرسەى فرەپگ پىشكەشى كىردن. ئىمجا سارگۇن فەرماندا لەپان دىۋار قەلاپەپىل پەرجەم سەركەفتن ھەلدەن، ۋەل ئەۋەپىشا لە كىنار شار (لاتاش) ك كەفېگە ناۋنى پەسۋى ۋ مەھاباد ئىسەۋ لەشان قەلاى (سىنى ھىنۋو) ك ھەمان قەلاى (پەسۋى)س، "ئولۇسۇنۇ" شاى دەۋلەت (مانايى) بەخشا .

ئىمجا ئولۇسۇنۇۋ لەلاپەن سارگۇن دوپمەۋە كىراۋىگە شاى مانايى، ۋەلى دۋياخر لە فەرمان ئەۋ دەرچى تا ئەۋ ۋەختە لەى نەعەرتە سەرلەنۋو ھاتەۋە زىر فەرمان

سارگۇن. ۋەلى لەسەردەم ھاتن لەشكر ئىسلام ، ناۋچەى ئىسەى پىرانشار ۋەنناۋ "سەللەق" ناسىرا و لەى شوونە كوردەپىل (ھەزبانى) نىشتەجى بويىن ك لەشوون ئەۋە ۋە ناۋ (راۋەندى و رەۋادى) پەپا بۋىن.

ئىمجا دۋياى ئەۋەك ۋلات كوردستان و نازەرباىجان لەزىردەس خەلىفەپىل عەباسى ھاتە دەپىشت و ھارۋون رەشىد ھاتە بان كار، ئىراھىم ناۋىگ كىردە ۋەزىر . ئىراھىم دۋياخر ھاتە لاجان ئىسەۋ دۋىبەت حاكىم قەلاى (موۋتاۋى) خۋازى لەۋ سەردەمەۋ كۋرىگ ئەراپان بۋى ۋەنناۋ (دەپسىم).

دەپسىم، ئەۋە بۋى گشت نازەرباىجان و كوردستان خستە زىر چەۋدىرى و دۋياخر ۋەل دەپلەمى و لاهىجانىيەپىل ئىسەى باشۋور ئىرانا كەفتەتى، ك ۋەسەبەب خىانەت سەركردەپىل نەتۋىبەنست سەرىكەفېگ و ناۋچەى ئىسەى لاجان كەفتە دەس ئەۋان، ئىمجا ديارە ناۋ (لاجان) يا (لاھجان) لەلاپەن

دەپلەمى و لاهىجانىيەپلەۋە دانىراۋىگ ، ۋەنە لاهجان مەعنای شوون ئىمىيەتكردن كىرم (ئەۋرىشەم)ۋەۋ ھۋىچ ۋەختىگ ۋەل تايىبەتمەندىپەپىل ئىروو و ئەۋساي لاجانا يەكەۋ نىپەگىرىگ.

خوسىن حوزنى موكىرپانى لە نوپىساننەپلى باسكردگەۋ ئۋىشىگ: سال (۴۲۹ ك) نۇغۇزەپىل سەلجوقى نەعەرتە كىردنەسە بان ھووزەپىل (ھەزبانى) ، ۋەلى شكىانە. نۇغۇزەپىل دەپىرىزى تر كىردنەسە بان ھەزبانىيەپىل و ئىسەپىش ناۋ ئاۋەپىل (تەپەى مرادبەگى، قۇباد بەگىيان، بەستام بەگ، ئۇغەنهتد) ھەر مەندەنەۋ يادگارى ئەۋ سەردەمەپلەنە. نۇغۇز لە لاپەن مەردم ناۋچەگەۋە ناسىرانە ۋە(تۋركە رەشە) ، ك بىگومان سەلجوقىيەپىلىش تۋرك زوان بۋىنە.

لاپەزەپىل تارىخ پىرانشار يادگارى سەردەم ئىسلام و لەشكرەپىل عەرەپىش ۋەپىيەۋە ديارە. زياتر لە ۳۰۰ كەس پىر و خاۋەن ھۋىر

ناۋچەگە شاپەت ئى قەسەپلەنە، ۋەل ئەۋەپىشا بەلگەپىگ تارىخى لەباۋەت نەعەرتەى لەشكر ئىسلام ۋەسەركرداپەتى (خالد كور ۋەلىد) ئەرا ناۋچەى پىرانشار و ئاۋايى (شارستىن) لەناۋچەى مەنگۋراپەتى ئىسپات ئەۋە كەپگ و باس لە ۋجوود قەلاى بتەۋ ئى ئاۋايىيەۋ شاى ۋلات مەنگۋراپەتى كىراگەۋ ھەمان ۋەخت ناۋايەپىل (گىردە رەخمەت) و (گىردە شەپتان) شاپەتپىدەر جەنگ ناۋنى لەشكر ئىسلام و كوردەپىل ھەزبانى بۋىە.

لەباۋەت قۇلكۇزىشەۋە ئەگەر پەنا بۋەپىمەنە ۋەر بەپتەپىل كوردى و تەماشاپىگ بەپتەپىل (برايم و مەخمەل دەشتىيان) بىكەپم، ناۋ "چەلىيان" كەفېگە ۋەرچەۋ، ئىمجا ۋەگۋورەى شەرمەپىل بەپتەگە (مىر زوراۋخان) حاكىم شار چەلىيان بۋىە ك ۋەسەبەب پىرى و كەم تۋانايىيەۋە حۋكەمگە داسە دەس (پەرىخان) دۋىبەتى. پەرىخان فرە زىرەك و ئازا بۋىيەۋ روۋزىگ لە روۋزان رەسىگە مەخمەل ناۋىگ ك بزگىرى كىردگەۋ رىگەى كەفتەگەسە شارەگە، ئىمجا پەرىخان حەز لەلى كىردگەۋ رىك كەفتەگە ۋەلىيا، ئىمجا ئىمە لەپىرا مامۇستاي پاىبەبەرز كورد (ھىمىن) شوون روپداگەگە بەپىگە ناۋچەى (سەردەشت)ۋ ئاۋايى (بىزۋى). ۋەلى ۋەگۋورەى گەشت و لەپەكەۋداپىن و گۋوشگرتن لە ناۋەروك

ئاشۋور پانىپىيال ئە

پەنجىمىن پەلامار خۋەى

ئەرا ۋلات پارسوا باس

داگىر كىردن چەنەھا قەلاۋ

شارۋ شارۋچكە كەپگ لەزىر

دەسلات مانايى

بەپت (برايم و مەخمەلى دەشتىيان) و ھەمان ۋەخت بەراۋردكردن يا مقارەكردىنى ۋەل راسەقېنەپا، ئەرامان دەرەكەفتگە ك شوون روپدان ئى بەپتە نىزىكە لە ئاۋايەپىل (سىلۋى) و تەپەى كاۋلان)ۋ ناۋچەى لاجان پىرانشار .

لەپوا ئىشارەت كىراگە ك حاكىم شار چەلىيان (مىر زوراۋخان) بۋىيەۋ مەخمەل دۋياى ھەلگرتن پەرىخان پەنا بەپىگە ۋەر ئەشكەفت (بىشۋى) ، ئىمجا ئىسەپىش شوونەۋار شار (قەرە چەلىيان)ۋ (قەلاى مىر زوراۋخان)ۋ (ئەشكەفت بىز و بەرانان) ھەر مەندەگە. مەعنای ئەۋەسە قەسەپىل رەخمەتى (عەلى حەسەنىيانى) راس نىيەۋ تەنيا ۋەھۋىر ۋراى خۋەى شوون روپدان ئى بەپتە ۋە ناۋچەى (شارۋپىران) و ئاۋايى (دىزان) دانەپىگ ، بىچگە ئەۋەپىش بەپتەپىل كوردى فرەپگ دىرىم ك ناۋچەى (پىرانشار) گىرنەۋە جۋىر (كانەبى، خەج و سىامەند، ھەمزەغاي مەنگۇز، كاك باپىر مەنگۇز، شىخ رەش و شىخ مەند، سۋارۇ، پايزە، نازىزەۋهتد).

تارىخ ناۋچەى پىرانشار ۋەل ناۋ (بىلباس)پىش تىكەلە، بىلباس مەبەس لە ناۋ ۋەرىن ھووزەپىل پىران و مەنگۇز و مامەش بۋىيە لە ھەردۋگ دىم كوردستان لەناۋچەى پىرانشار . لەكتاۋ شەرفنامە لەباۋەت بىلباسەۋە نوپىساگە: ئەشەرت رۇژدەكى ۲۴ تاپفە بۋىنە لەناۋچەى (خۋىت)ۋ ۱۲ لەلىيان بىلباس و ئەۋ دۋانزەگەپىش ۋەنناۋ (قۋالىس) جيا بۋىنەسەۋە. ئى سەرچەۋە دى باس ئەۋە نىيەكەپىگ ك ناۋ بىلباس لە چەۋە ھاتگەۋ مەعنای چەس؟ يەكەمىن سەرچەۋەپىگ ك باس بىلباس كىردگە قورئان دەستۋىسپىگە ك ئىشارەت ۋەنناۋ (مەنسۋور كۋر سادق بىلباسى) كىردگەۋ بىلباسەپىل ھەردۋگ دىم مەرز پەپىمان ھاۋكارى ناۋچەپى بەساسە يەكەۋە، ئى ھاۋكارىيە سال (۱۲۰۹ك) لەلاپەن (مىرجمەد)

مىر گەۋراى سۇران لە رەۋاندوز شىۋيا. بىلباسەپىل ۋە دەپىيەھا جار لە لاپەن دەۋلەتەپىل ئىران و عوسمانى و مىردەپىل بابان و ئەردەلان و سۇران و موكرىيەۋە پەلامار دىرانە، ۋەلى گشت ۋەختىگ ۋەرگىر لەخۋەپان كىردنە. ئىمجا ناۋچەى پىرانشار روپداگەپىل فرەپىگ ۋەخۋەپىيەۋە دىپە، يەپىش تەنيا چەن روپداگىگ بۋى لەۋ ھەمگە روپداگەپىلە ك باسى كىردىم، ۋەنا ۋەل ئەۋەپىشا بىلباسەپىلىش تارىخ تايىبەت ۋەخۋەپان دىرن.

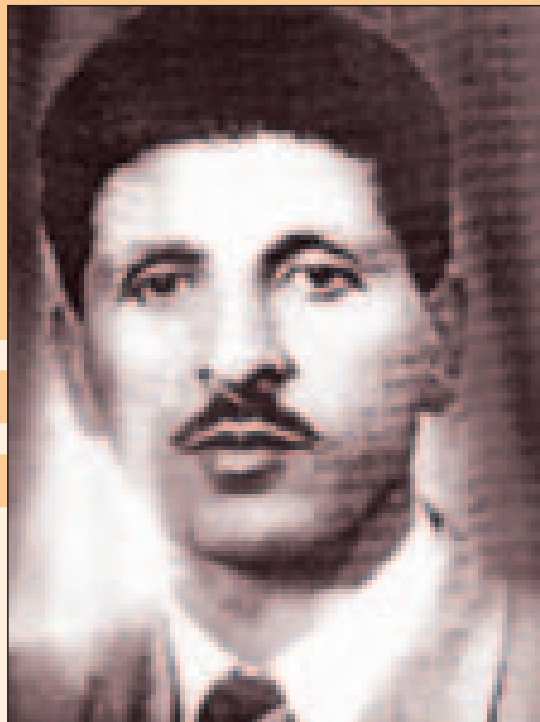
دیمه شق یه کیگه له موهمترین پایته ختیل کرینه ئهسانیهت، ناوهگه پیشی له (الدمشقه) هاتگه و مه عنای هه له په له، چوینکه له دروسکردنی هه له په له کریاگه، به عزیگیش ئویشن ئاو دیمه شق له ووه هاتگه، وهختیگ (هازر غولام ئیبراهیم) ک نازناو دیمه شق داشتگه و له ورا نیشته چی پویه، هه له وهر ئه ویش وهناو نه ووه ناو نریاگه.

نازناوهیل دیمه شق فرهن، وهلی هه مان شاره ک (کوردو فارس و تورک و فرهنسیه ییلیش) ئه سب خوهیان له تی تاو دانه، ئه ورا دهر وچه یا په نجه ری معاویه بوی ئه را وهر گرتن ته خت خلافت ئسلامی، دیمه شق شوون سباق دهسلات و ناکووکیه ییل سیاسی بوی. دیمه شق یا داماسکۆس، له سه دهیل وهر چه زایین، سه رهتا ئاواپی بویچیگیگ بوی، ک مه ردمه گه ی خه ریک راوکردن بوین، دو یاخریش ده سکردنه حه یوانداری و گهنم کالین تا بویه شار ته واویگ، دیمه شق له هه زاری دویم وهر چه زایین بویه نیشتان ئارامیه ییل و ده وله تیگ له تی دروسکردن وه ناو (دار میسیف) ک مه عنای (گول به ردار) ده یگ. رۆمانه ییلیش وهختیگ هاتن ئالشتی کردن ئه را (داماسکۆس)، وه لی تا ئیسه هیش عه ربه ییل مقه به تی له ناو دیمه شق کردنه و ناوه گه جویر خودی مه نده سه وه. مه ردمان وم لله ته ییل فره یگ له ی شاره ژیا نه وه ک (ئاشووری، کلدان، فارس، مه قذونی، رۆمانی، غه ساسنه، فاتمه ییل، مه مالیک، تورک، فرهنسی)، ئمجا هه ر وه سه به ب ئه وه هه مگه گویریان و جیاوازییه وه دیمه شق زیاتر له سه ده یگ له نا ئارامی و په شیوی ژیاگه، وه لی وه گور چی له وه هه مگه به ده به ختیه رزگاری بویه له بان پای خودی و سیاگه و سه ره تا ی ژیا ن تازه یگ ده س و ه پی کردگه. له شکر ئسلام له سال (۶۳۵ زایینی) چیه سه ئه و شاره، له شوون خوله فای راشدین پایته خت ده ولت ئه مه وی بویه له و ماویشه مه لوه نیگ بازرگانی گرنگ یا ئه مه به تدار بویه، دیمه شق گه شه کردن خاسیگ وه خو هیه وه دیه، تا سال (۷۵۰ زایینی). وهختیگ دیمه شق شوون خودی وه ک پایته خت ده ولت ئسلامی له ده سدا، ک دو یاخر عه باسیه ییل ده سلات گرتنه ده س و به غدا کردنه پایته خت ده ولت عه باسی، له شوون ئه و رویدانه ک دیمه شق گرتنه وه، له سال (۸۶۸ زایینی) دیمه شق چیه بان ده ولت (تۆلۆنی) له مسر، ک سه ر وه ده ولت عه باسی بوی، دو یاخریش فاتمه ییل ده سگرتنه بان شاره گه و خیلافه ت فاتمی دامه زرانن و قاهره کردنه پایته خت. ئمجا باروومزع دیمه شق له سه رده م ده سلات فاتمه ییل فره سه خت بوی و چهنه ها کیشه و گرفت له شاره گه په خشه و بوی و ئه و کیشه و گرفتیشه هه ر وهر ده وام بوی تا هاتن (ئیبراهیم کوپر محمه د عه لی پاشا) له سال (۱۸۲۲) ک ئی شاره ئازاد کردو دو یاخریش ئنتداب فرهنسی. تاریخ ئی شاره چهن جووریگ له کار ده سکردو پی شه سازی وه خو هیه وه دیه وه ک (پی شه سازی چنن و کار ده سی و ئه وریشم و دروسکردن به هارات و مؤسیقاو چهن پی شه یگ تر)، دیمه شق بازریگ بازرگانی داشتگه له ناو نی رووژه لات و رووژناوا، ئه یه بیجگه ئه وه ک له وه خت خودی مه رکه زیگ سه ره کپی بویه ئه را جه مه بوین ئه و حاحیه یله ک له ژیر قه له مره وی ده ولت عوسمانی بوین و له ورا وه که فتیا نه پری

وه ره و حه ج. دیواره ییل دیمه شق فره کویه نن، ک وه ک ته یمانیگ دروس کریانه ئه را جه نگ و به شیگ فره ی ئی دیواره یله رمیا نه و ته نیا هه ر ده روازه یلی مه نده، ک پیکه اتنه له (۷) قاپی، ک تانیسه وه ل ژیا ن سووریه یلا تیکه ل بوینه و هه مان وه خت بویه سه مووزه خانه یا مه ته فه یگ ئه را وه یا ده او ردن داستانه ییل ئه و شاره. ئه و ده روازه یله پیکه اتنه له (ده روازه ی تۆما، ده روازه ی ئاشتی، کیسان، ده روازه ی رووژه لات، ده روازه ی فه رادیس، ده روازه ی جابی، ده روازه ی بویچیگ). له سه ره تا ی سه ده یل ناو راسییش، دیمه شق هاته ده یشت ئه و دیواره یله و زیاتر ده س کرده گه شه و فراوانی، ک چهن ناوچه ی تازه یگ دروس بوین وه ک ساحیه و مه یدان و شاغوور و سارووجا. ئمجا (ساحیه) کویه نترن ناوچه یگه له و ناوچه یله ک له ده وروهر دیواره گه دروس کریانه، ک ئه ویش له شوون هاتن شیخ ئه حمه د کوپر قه داح مه قده سی، ک وه ل ره فیه یلیا له وه خت جه نگ خاچی ره سه تیل یا سه لیبیه ییل، له فلسطینه وه هاتن و له ده یشت دیمه شق نیشته چی بوین. وه ل ئه ویشا (سارووجا) یش په کیگه له و شوونه ییل کویه نه ک تاریخ ی چووگه وه ئه را سه ده ی شه س و ه هفت کووچی. ئمجا ناو ئی شوونه چووگه وه ئه را ناو (میر سارووجا) ی مه ملووک ی ک هه ر له ورا یش وه خاک سپاریاگه، ئی پاشا چهن بازاریگیش دروس کردگه. ناوچه ی (مه یدان) یش وه ئه وه وه ناو پانگه ک ده روازه ی باشوور شار دیمه شقه، ک وه خت خودی قافله یا کاروان حاحیه ییل له ی ده روازه وه وهر وه حجاز که فتیا نه ری. مزگفت ئه مه وی کویه نترن مزگفت ئی شاره سه و هه ر وه ل و جوود شار دیمه شقا ئی مزگفتیشه دروس کریاگه، له وهختیگ ک په ره سگایگ بویه ئه را په ره سین خودا وهنده یل. له سه ده یل گوزه یشتیش چهن قاه وخانه یگ له تی بویه، وه لی ئه و قاه وخانه یله نه مه نده، ئه ویش وه مه هانه ی ئه وه ک شوونیگ پیرووز و خودا په رسی بویه. جاده ی کتاوه یل بویه سه دیارده یگ له ک دیمه شق رهنگه وداگه جویر به غدا ک دیارده ی کویه نیگه و له بان جاده یل کتاو فرووشی که ن، وه تابه ت رووژه یل جو معه ناوچه ی ساحیه بووگه کتاو خانه یگ، ک کنار جاده یل پر بوون له کتاو و مه ردمان فره یگ روی له لی که ن. تویه نیم بوی شم دیمه شق کویه نترن شوون نیشته جیبوین ئاده میزاده و له تاریخ تازه ی ئنسانی چهنه ها شارستانیته له تی گوزر کردنه هیشته سه ی جی. له سه رده م (داود) په یغه مه ره وه (سلام خودا له لی) تا سه رده م (نه بووخدنه سر بابلی)، له سه رده م (ئه سه کهنه ر مه کدۆنی) وه تاسه رده م فاتمه ییل و تا سه رده م عوسمانیه ییل و تا ره سینی وه سه روه خودی، گشت ئه یانه ئشاره تیگن ئه را ئه و په یوه ندی قویله ک دیمه شق به سیگه تاریخه وه.

دیمه شق گول رووژه لات

جه مال هه پده ر

خەباتکەر ئەسەد خۆشەوی

گۆل سوو

ئەسەد کۆر شەھید خۆشەوی خەباتکەر کورد لەسال ١٩١٨ لە ئاواپی سیلەکی لە ناوچەى بارزان لە دالگ بوی. ناوبریاگ لە خیزان خەباتکەریگ لەرى ماف مللەت کورد گەورا بوی. لەشووون کووتایی هاوردن وه قوناغ یا مەرچەلەیل سەرەتایی دراسی لە عومر ١٤ سال گام نا لە مەیدان خەبات نەتەوهی و لە شوورش بارزان یەکم ک لە سالەیل ١٩٢١ تا ١٩٢٢وه سەرۆکایەتی شیخ ئەحمەد بارزانی ئەنجام گرت بەشدارى کرد و جوور جەنگاوەر نەترسیگ لە دەسەى جەنگی مەلا مستەفای بارزانی بەشدارى کرد و نەترسى فرەيگ لەخووى نیشان دا. لەشووون ئەوگ وە دەس هیزەیل حکوومەت عیراقى دەستگیر کريا ئەرا زندان مووسل کل کريا تا لەورا لە لایەن دادگاى سەربازى، دادگایى بکریەى ك لە لایەن ئەو دادگا حکم لەسیدارەداین ئەراى دەرکريا وەلى ئەو حوکمە جیوہجى نەکريا

ئەویش وەبخاترە ك عومرى وە ئەندازەى قانوونى نەرسويد وە لەشووون ئەوگ يەك سال زندانى کريا وەگوورەى قانوون عەفوو گشتى وە حەق جەنگاوەرەیل کورد لە بارزان ئازادکريا و ئەرا ناوچەى بارزان گلهو خوارد. وەختیگ بارزانی نەمر لە نیشتهجا بوین وەزوور لە شار سلیمانی نەجات پەیا کرد و لەرى کوردستان ئیران رەسیە بارزانی و لەورا خەباتکەر خۆشەوی یەکیگ لەو کەسەیلەبوی ك لە شوورش دویم بارزان لە سالەیل ١٩٤٢تا ١٩٤٥ وەل بارزانی نەمر بەشدارى کرد و یەکیگ لەو پيشمەرگەیل وەتوانا و خەباتکەرە بوى ك لە گشت جەنگەیل لە دژ یا زد حکوومەت عیراقى بەشدارى کرد. وەلى لەشووون ئەوگ مەلا مستەفای بارزانی نەمر لە ١١/١٠/١٩٤٥ وە خاتر نەبوین توانایی جەنگی و چەك هیزەیل پيشمەرگەو وەکار بردن چەکەیل پيشکەفتگ و تەیارەیل لەلایەن هیزەیل

عیراقى و پشنگیرى ئاسمانى هیزەیل بەریتانیا لە هیزەیل عیراقى وەجەنگەگە کووتایی دا و بریار یا قەرار دا وەل حەرکەى ئازادىخواز کوردی لە کوردستان رووژەلات یا شەرق تیکەل بووگ ئەسەد خۆشەوی لەسەرەتای ئەو خەباتکەرەیلە بوى ك لەریگەى تازەى خەبات هاوریەتى بارزانی نەمر کردیان. وەختیگ لە رووژ ٢٢/١/١٩٤٦ کۆمار دیموکراتى کوردستان وە سەرۆکایەتى قازى مەحمەد دامەزریا خۆشەوی یەکیگ لە جەنگاوەرەیل لە هیزەیل بارزان ئەرا چاودیرى لەو کۆمار پاکە بوى. وەلى لە شەوون ئەوگ تەجروبهى سیاسى کورد سەرنەکەفت و گشت سەرکردەیلی لە ١٧/١٢/١٩٤٦ لەسیدارە دریان، خۆشەوی دەس کردە هاوریەتى کردن بارزانی نەمر لە سەفەرە میژویی یا تاریخیەگەى وەرەو یەکیتى سۆشیهتى وەرین و رەد بوین لە چەم ئاراس لە ١٨/٦/١٩٤٧. لەشووون شوورش

١٤ تەممووز سال ١٩٥٨ لە عیراق هەر یەك لە ریزدارەیل خۆشەوی و میرحاج ئەحمەد هاوریەتى بارزانی نەمر لە سەفەرى ئەرا رۆمانیا کردن ك لەورا نامە یا رسالەيگ پيشکەش سەرکەردەى شوورش تەممووز کريا و لەلى تواستن ك پەنابەرەیل سیاسى کورد و خیزانەیلیان ئەرا عیراق گلهو بخوون ك ئەى داخووزیيانە قەبوول کريا و لەشوونى بارزانی نەمر وە هاوریەتى خۆشەوی و میرحاج لەرى گلهو خواردنیان ئەرا ولات سەردان مسر کردن و وەل جەمال عەبدولناسر سەرۆك کۆمار مسر دیدار کردن و وەلیه و لەباوەت هەلوپست یا مەوقف دووستانەى ناونى شوورش عەرمبى وە سەرۆکایەتى عەبدولناسر و حەرکەى کوردی وە سەرۆکایەتى مەلا مستەفای بارزانی باس کردن.

وەختیگ بارزانی نەمر و هاوریەیلی لە ١٠/١٠/١٩٥٨ رەسینە بەغدا پيشوازی رەسیگ لە لایەن مللەت عیراق لەلیان کريا و لەشوون چەن هەفتەيگ بارزانی نەمر لە خۆشەوی و میرحاج ئەحمەد تواست ئەرا مۆسکۆ گلهو بخوون تا بتویەنن کار گلهو خواردن خیزانەیل بارزانی ئەرا عیراق و کوردستان ئاسانەو بکەن ك ئەوانیش ئەمرەگەى جیوہجى کردن و ئەرا ولات سۆفیەت گلهوخواردن و گشت نامادەکاریەیل ئەرا گلهوخواردن ئەو خیزانەیلە جیوہجى کردن و ئەو خیزانەیلە لەبان کەشتى رووسیگ رەسینە بەندەر یا مینای بەسرە و پيشوازی گەرمیگ لەلیان کريا و ئەو خیزانەیلە ئەرا شوونەیل خویدان لە کوردستان گلهوخواردن. لە ١١/٩/٢٠٠٨ شوورش ئازادىخواز کوردی دەسوەپى کرد و خەباتکەر خۆشەوی چەك خووى هەنگرت وهاوریەتى بارزانی نەمر وەرەو ناوچەى بادینان کرد و ناوچەیل فرەيگ لە دەس هیزەیل حکوومەتى ئازاد کريا و ناوئند یا مەرکەز سەرکردایەتییگدامەزرانن ك دریا دەس ئەسەد خۆشەوی.

چالاکيەیل ئەى خەباتکارە زیاترەو بوى و وەى جوورە ریشەیل شوورش لەو ناوچە بتەو کريا و خۆشەوی وە ئەمر بارزانی نەمر بویە کاروودەس سەربازى گشت ناوچەى بادینان ك توەنست کارەیل سیاسى و سەربازىی ئەو ناوچە وە هویر رووشن سەربخەى و لە بان هیرشەیل گەورای هیزەیل پيشمرگە ئەرا بان هیزەیل حکوومەت عیراقى چاودیرى بکەى.

لەشوون شوورش ئەیلوول لە ٦/٢/١٩٧٥ خۆشەوی خەباتکەر وەرەو ئیران پەنابرد وە گشت جاریگ دلنیاپی دیادە خەباتکەرەیل کورد و وتیاد شوورش ئازادى کورد دوبارەو بووگ و لە ٢٦/٥/١٩٧٥ ئەى ئارووزیە سەرکەفت و شوورش گۆلان پيشکەفتگ

دەسوەپى کرد. ئەى خەباتکارە گشت جاریگ لە رى ئازادى مللەت کورد خەبات کرد و لە سال ١٩٧٧ نەخووش کەفت وەلى لەشوون ئەوگ ئەرا یەکیگ لە نەخووشخانەیل تاران کلکريا لە ٣١/٥/١٩٧٨ لە عومر شەس سالان وە رەحمەت خودا چى.

ئەسەد خۆشەوی گۆرگە

لەناو گشت نەتەوهو مللەتیگ ئایمەیل ناودار هەلکەفن و خزمەت ورووشنھویری یا هەر بواریگتر مللەتەگەیان کەن وەلى دوياخر وەختى مرن ناویانیش وەلیانا کریهەگە ژیر خاك وکەس ناویان نیهویگ و یەیش جەفای گەورایگە وەو ئەزیزەیلە ك بەش فرەيگ لەسالەیل ژيانیان ئەرا خزمەت کردن وەنەتەوهو مللەتەگەیان تەرخان کەن یەکیگ لەوانە نويسەرەیل وقەلەم وەدەسەیل کوردمانە ك چەن دەیه خزمەت وە فەرھەنگ وکلتوور مللەتەگەمان کردگە نويسەر توانا وقەلەم وەدەس هووشیار وناگا (قەناتى کوردۆ) بویە ك لە سال ١٩٠٩ لە باکوور یا شمال کوردستان لەدالگ بویەو ئەو سەردەمە زیدەگەى یا ئاواپەگەى لە ژیر دەسەلات داگیرکەرەیل رووس بویە و لەسەردەم جەنگ جەھانى یەکم وەپەکجاری ویران کريا وئیسە ئەو ئاواپە تەننەت لەروى نەخشەى جەھانىش نەمەنگەو سריاگەسەو. با پیر (قەناتى کوردۆ) یەکیگ لە ناودارەیل گەورای ئیزیديەیل بویەو لەتاو زولم وزوورداری دەسەلاتدارەیل ئەو سەردەمە سەرخووى ئەنگردگەو وەرەو ناوچەى خوهرهلات کووچ کردگەو دوياخريش لە تەفلیس پایتەخت گورجستان ژيانى بردگەسە سەر. سال ١٩٢٨ قەناتى کوردۆ لە تەنیا خوئندنگا یامەدرەسەى کوردی ئەو شارە هووکارەى خوئندستن وئویسانن بویەو دوياخريش لە زانکۆ یاجامعەى لینینگراد بەش زوانە ئیرانیەگان تەواوکردگەو بروانامەى خووى لەو مەیدانە وەدەس هاوردگە. لەسەردەم جەنگ جەھانى دویم بروانامە یاشەھادەى دکتۆرا وەدەس هاوردگەو لە هەمان زانکۆ تاکووتایی سال ١٩٥٩ ماموستا یا ئوستاد بویە. لەسەرەتای دەپەى شەست سەدەيگ چوى قەناتى کوردۆ جوور سەرۆك بەش زوان کوردی لە پەیمانگەى مللەتەیل ئاسیا دامەزریاگە ك ئەو پەیمانگە یا مەعھەدە سەرەو ئەکادیمیای زانستی یا علمی یەکیەتى سۆشییت جاران بویە. بیجگە ئەویش ئى کەلە نويسەرە جوورخوهرهلات ناسیگ چەندین کتاو فەرھەنگ زوان وبەرھەم ئەدەبى نويساس و خزمەت گەورایگ وەزوان وئەدەب کلتوور وفولکلۆرو میژوو کوردی کردگە و بەرھەمەیل قەناتى کوردۆ یانە بوینە:

- ١- کتاو ریزمان یاقەواعد کوردی وە شیوەزار کرمانجى ك لە شار یەریقان چاپ کریاگە.
- ٢- ریزمان یا قەواعد زوان کوردی – مۆرفۆلۆجى وفۆنەتیک.
- ٣- مەتەل یا چیرۆك قەلاى گەل.
- ٤- میژوو ئەدەب کوردی بەش یەکم چاپ ولات سوید.
- ٥- میژوو ئەدەب کوردی بەش دویم چاپ سوید.

بیجگە ئەوانەیش شمارەى فرەيگ وتارو باوەت وەپپەکەوکردن زانستی وەو فەرھەنگ نامەى کوردی رووسى و فەرھەنگیگ فراوان کوردی ك لە ٢٥ هەزار وشەو چەن زاراوہ یالەھجەى کوردی پیک ھاتگە نويساگەو چاپ کردگە. قەناتى کوردۆ لە رووژ ٢١ تشرین یەکم سال ١٩٨٥ کووچ دوياپی کردگە، سەلام لەگیان ئى زانا وئویسەر و ئەدیبە ك وە قەلەم زەحمەتکیش خووى کتاو خانەى کوردی وە بەرھەمەیل خووى دەولەمەن کردیەو رازانیەسەو، یادى وەخیر و نموونەى هەر زیای بووگ.

تورکيا بەش عىراق لە ئاو دجلە و فورات دزىگ

گول سوو

دزىن ئاوهىل عىراق جوور كردهوى تىرۇرستىيگە وتەنانەت لە كردهوىل تىرۇرستىيگ لەى وەختە لە ولات روى دەيگىش خەتەرناكترە و دروو نەوتىمنە ئەگەر بويشيم تىرۇرست ئاوى تورکيا لە دزى يا زد مللەت عىراق و سروشت يا تەبىعەت ولات كەمتر لە كردهوىل تىرۇرستى ئىرانى و سوورى و سعودى نىه... ئەى كردهوى بويه بايس ك عىراقىهەل فرەيگ تويش خەتەر وەرز يا فەسل وشكەسالى و كەم ئاوى بان ك تەنيا هووكار يا سەبەبى سياست ئاوى تورکيا لەوەر اوەر عىراقە ك دەس كردهوى سەبەسانن چەمەيل دجلە و فورات و دامەزرانن بەندناو ياسەدەيل فرەيگ لەبان ئەى چەمە و ئاو كەميگ رەسيگە عىراق و بويه سە بايس وەدى هاتن قەيران يا ئەزمەى كەم ئاوى لەولات. كەمى ئاو خواردن كيشەى سەرەكپگە ك عىراق تويشى هاتگە و بويه سە پەكپگ لە كيشەيل رووزانەى هاوولاتيهەل عىراقى وە تايبەت لە ناواييهەل ولات

. لەوەختيگ ئەى جوور خەتەرەيل وەخاتر كەم ئاوى تويش ولات هاتگە حكومەت گرنگى يا ئەهميهەت يەى باووتە نەياس و تەقلايگ نيهەكەيگ ئەرا چارەسەر كردنى و گرووپ يا دەسەيل مافىاى سياسى عىراق وەخت ئەو نەيرن گرنگى يا ئەهميهەت بيهينه باووتەيگ جوور كەمى ئاو عىراق و بيهەش كردنى لەلايەن تورکيا لەوەختيگ تەنيا خەميان تەقالا ئەرا وەدەس هاوردن دەسلات و دزىن داراييهەل ولاتە. ئەى باووتە

بايەد لەريگەى نەتەوہەيل يەكەوگرنگ و ئەنجوو مەن ئاسايش ناودولەتى و هەميش وەگوورەى قانونەيل ناودولەتى وەل توريكا چارەسەر بکريهەيگ تا هەر ولات هاوسايگ بتويهينگ بەش خوى لەى سەرچاوہەيل ئاوييه زامن بکەيگ . دەسلات گوورەگوور وەرین عىراق نەخش يا دور هان دەرېگ داشت ئەرا وەدى هاتن ئەى قەيران يا ئەزمە و تورکيا لەوەخت دەسلات گوورەيشتە تويهنست بەش عىراق لەى سەرچاوہەيل ئاوييه بدزېگ و بەندناو

يا سەدەيلېگ لەبان ئەى چەمەيله دامەزنىگ بى ئەوگ دەسلات ديكتاتورى بەعس لەى باووتە نارەزايهەتېگ نيشان بيهەيگ. وەلى دەسلاتدارەيل ئيسەى ولاتيش ئاخرين باووتەيگ كەفيگە هوپريان ك بايەد چارەسەرى بکەن ئەى كيشەس ئەوہيش لەوەختيگ ئەى باووتە گرنگى يا ئەهميهەت فرەيگ ئەرا ئيسە و ئايەندەى ولات ديرېگ . هاوولاتى عىراقى تويهنيگ لە كەم دەسى بزيهەيگ وەل هوپچ كەس نيهتويهنيگ بى ئاو زيان خوى بووہيگەسەر. لەيرا

ئاشكرای كەيم ك ئەگەر دەسلاتدارەيل ولات نيهتويهنن كيشەى ئاو ولات چارەسەر بکەن ريكخراوہيل مەردومى و مەدەنى عىراقى بايەد چالاكيگ لەى باووتە لەخويان نيشان بيهەن و هەرچەن وەخت جاريگ خوى نيشانداينهەيلېگ ئەرا ئاشكرا كردن نارەزايهەتتيان لەوەر اوەر سەفارت توريكا ئەنجام بيهەن تا زەخت يا فشار بايگە بان حكومەت تورکيا و وشيوہى دادوہرانەيگ وەل باووت بەش عىراق لە سەرچاوہەيل ئاوى رەفتار بکەيگ.

جوی خدمت نه خودم، خه مبارت نه نوم
 جوی سینت نه کهم، داخدارت نه نوم
 جوی هه ننه کیشم، هه ناسه یل سهرد
 دهس (ی) زوورداری، تو له نیمه سه ند
 نه و بهت و داره، نه رات دانریا
 لاشه ی پیرووزت، پیا هه کریا
 نه و رۆحه پاکه، که له تو سه نیا
 کوردستانه گهت، وه پی نه چه میا
 نه و چرکه ساته، دلت له کار که نت
 پیله ی چه وه یلت، له بان بهک خفت
 هه ناسه ی سوارت، بهک له بان بهک
 دل دۆژمنه یلت، وه پی کریا لهت
 خه وهر مه رگت، پتچیا له ولات
 ناو پتسه و، بریا وه یالات
 ده ولهت کوردی، بی وه خه لالت
 جمهووری به کم، له رووژ هه لالت
 وه خه یال خام، گیان له تو سه ندن
 نی به دناوییه، وه مه رگت سه ندن
 هه تا مردنیان، وه ی دامه به ندن
 ریوازه که ی تو، هه رگز نه سه ندن
 نه و ری و ریجه، تو کردیته وهر
 نه را نیمه گشت، بیده سه سه وهر
 نه وان وه کوشتن، تونیش وه باوهر
 تو نه رای ناشتی و، نه وان نه رای شه
 کوردستانه گهت، لانه ی شوور شه
 دۆژمن له هه نای، دهنگی خامووشه
 وه سه ته که ی تو، ریرووی نه رهس
 تا نیمه دیری، دی خدمت له چهس
 تو نه مردیده، شووره سواره کهم
 رۆخت ناسوودهس، له گشت دیاره کهم
 نی شانازییه، بریاسه یالات
 له جوار چراخوه، هه لکریا نالات
 ده ی خاکه لینه، رووژ له دار دانت
 بیه سه نیشانه ی، گشت شه هیدانت
 ناآو هیماکه ی، دووی ریبه ندانت
 بیه سه ناسنامه ی، هۆز کوردانت
 نیسه ییش وه هیمهت، دل که وه یی خودت
 نه را کورده گان، جی ریز و جورمهت
 ویرد سه ر زوانه، قه سه م وه گیانت
 دهس عیبره ته ن، په ی نه یارانت
 کۆلیک له هه وای، سهرد زمسانه

جوی خدمت نه خودم

نیقیبال سه قهری

ترنگباوه له ناو، دل کوردانه
 ودهس تو بی، نی کۆله نریا
 دۆژمنه یل کوورت، زه مه قیان زریا
 خه وهر ده یمه پییت، له سه ر زه مینت
 کور و دیوه ته ل، کوردی نایننت
 ری ره ویل فره ی، راکه ی پیرووزت
 مزده ی ده نه پییت، له ته ره ف هووزت
 تو دنیا به، نیمه هویشیاریم
 تا کورد بمینی، هه سه ر دیاریم
 رووله گان کوردت، له هه ر جوار به شی

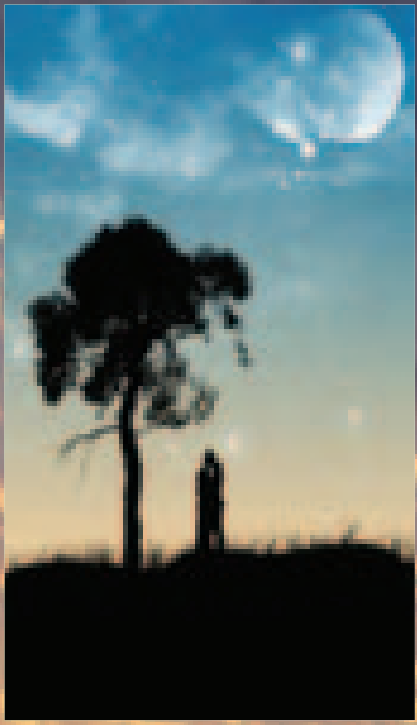
نه را نازادی، جووشی و خرووشی
 نه وسا وه یه کوه، له پیر و جوان
 هه ر له نیلامه وه، تا شاره که ی وان
 هه ر له قامیشلی، تا باوه کۆر کۆر
 له نیل جاف و، کوران و که لهور
 هه ر له نارارات، تا دهشت سووران
 له هووز شکاک، تا وه هه ورامان
 کشمتان وه یه کوه، به ی قسه دیریم
 نویشیم کوردیم و، وه ی جوریش مینیم
 حه ق بریاگمان، بایه د بسینیم

ماله گه م سه رده

له تا نیمه یاری

ماله گه م سه رده و
 دلم تیه ریکه نه چراخیک و نه هاو
 ده نگیک و نه چه وه رییک !
 سه رم خوه له کوو سزبان دله !
 خوه میش ترا که ورا بوین
 شه و و رووژ گیرم
 شه و و رووژ مرم زانم
 نیه تیه یده و
 ولام نیه زانم ترا بی ت
 «وسان» هاوار که م !

که ژانستن یادکار شه هوورامه ژدای و
 سه رزه وی رووشنایی
 هاتن ناسنامه ی وجوودت له ناو بووه ن
 ناو پرمانات
 دویر له راسی
 وه کووش مه ردم بره سنن،
 له تابلی بی ره نکه کانیانا
 رویمه تت بشیونن و
 سه ره و خوار هه لیسوانن.
 ئره وه خته توان
 حاشا که ن
 له راز مه زاران سالت،
 راز دهنگ حه ق پر له نازادی و عدالت.
 به لام دنیاوه
 زانان
 ناره سن وه مراد نامه ردانه یان،
 تو به یکه ر به و زنده گانیت
 نه وان وای زشت وه شتن
 تیه ن و چن
 تو هه ر جوور جاران سه ر به رزی
 نه وانیش شه رمه زار گشتن.

به شبر

شهیدای یار

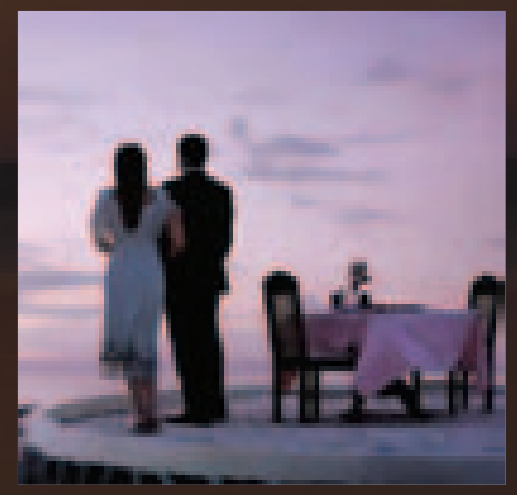
دلم وه ی ته وره گرفتار بیه
 وه بی به هانه شهیدای یار بیه
 شه و رووژ ناله و هات وهاوارم
 ناگرن کووش له دهنگ دله که ی خه میارم
 گیرووده ی ده ردم ده رد نادیار
 نه خه و چوهه چه وم نه کرم قه رار
 من شهیدای یارم یاریش نازانی
 خوه م که مه پایووس هه م وه قروانی
 نه که ر یزانی مه نزوور کام یاره
 یار شفای ده رد که ر دله که ی بیماره

ولاته گه م

کاوه خوسره وی

ترا نیه تیه یده خه وم؟

مه هوه ش سوله یما نچوور

وه ناوکه که ی دویره و بویم ! ترا نیه تیه یده خه وم !
 شه که ت بویه گلاره که م به ژاره یل رووژ و شه وم
 له وه یشت نی گره ی دله هه رچی هسه ره سه سزیاس
 هه رچی چریم خه نیاله که ی جی و دی ناته ته له وم
 نه که ر جی وه که وکه وه ی ناسمانیش په لید گرم
 جوور پلسک ناگری وهر نایده گیان پر ته وم
 چه وه ری ریواریکم چمان له زه وی یا بریه
 نه نیا خوه شی دویره و بویم ترا نیه تیه یدن وه خه وم !
 له وه یشت نه ی گره ی دله هه رچی هسه ره سه سزیاس
 جوور پلسک ناگری وهر نایده گیان پر ته وم

شەکیلا .. خەریک یایگەردن زوان کوردییم

گول سوو

**هونەرماند دەنگ خوەش
فارس (شەکیلا) ک دووس
ولایەنگرەیلی وە دەنگ
(دەنگ فریشتە) تارینی
کەن ، گەردیگە شوون ئاوازیا
لەحنیگ خوەش(فۆلکلۆری)
کوردی و گونجیاگ بووگ وەل
دەنگ خوەیا ئەرا ئەوەک
وهمۆسیقاو دابەشکردن یا
تەوزیع تازەییگەووە بچریگە
و توومار یا تەسجیلی بکەییگ
، وەل ئەویشا ئویشیگ : فرە
وہ پیەم خوەشە ئەرا دیدار دووس
ولایەنگرەیل خوەم بامە باشوور
کوردستان .**

شەکیلا لە (۱۹۶۲/ ۵/۳) لە جادەدی (جام جەم) لە(تاران) لەدایگە بویە و لەکوچەدی (شیخ بەهایی) عومر منالی وەسەر بردگە، بیگومان شەکیلا بویچگرتین منالی خیزانەگەپەو هەر لە منالیەووە ئاشق مۆسیقا بویەو ئویشیگ: ئەوسا وەختیگ منالی بویەم هەر کەسیگ لەلیم بپرسیاگ ئارەزوود چەس؟ وتیامەپی توام بوومە هونەرماندیگ خوەشەویس و مەردم خوەشم بتوان.

شەکیلا ی هونەرمانەند فارس لەعومر (۹) سالی گورانییگ لە بەرنامەدی (فەروخزاد) لە کەنال یەکم تەلەفزیۆن ئیران پەخشکرد، هەر وەو گورانییەشە ناوبانگی دەرکرد، وەلی کەس وکاری حەز نەکردن گورانی بچریگ و تەنیا تواستن لەمەیدان مۆسیقا بخوەنیگ و بووگە مامۆستای مۆسیقا. ئمجا وەختیگ عومری رەسیە (۱۵) سال ئەرا خوەندن مۆسیقا چپە سەنتەر مۆسیقای ملی ئیران ک لەلایەن (مەحموود کەریمی) سەرپەرشتی کریا، وەلی وە سەبەب حوکم کۆمار ئسلامیەووە باروودزەگە ئالشت بوی و نەتویەنست دریزە بەییگە خوەندن لەو مەیدانە، هەر لەوهر ئەویش لەشوون (۲) سال خوەندن لەو شوونە ک لەتی خوەنست لەعومر (۱۸) سالی ئەرا خوەندن مۆسیقای کلاسیک و تازە چپە ئەمریکاو لەسال (۱۹۹۹) دەسکردە خوەندن مۆسیقا لە ئەمریکا، ئمجا لەوهر ئەوەک فرە حەز کردیاگ لە عرفان و ئەدەب عرفان یەکمجار وە شعرەیل (مەولانا) دەسکردە گورانچرین و یەکەمین ئەلبوومیشی هەر لەناوئاس سال ۱۹۹۹ پەخشەو کرد.

شەکیلا تا ئیسە (۱۱) ئەلبووم گورانی دیریگ، لەسال (۲۰۰۵) لەلایەن ئەکادیمیەدی فارسی (ئەواردس لەبوداییست) پایتەخت هەنگاریا لە بەش (مۆدیرن کلاسیکال)ەووە وەرگریا، وەل ئەویشا یەکەمین هونەرمانەند فارس بوی ک وئاست بەرزیگ لەو بەشە وەرگرییەییگ.

لایەنگرەیل شەکیلا ک تائیسە (۴۲) مالبەر ئەرای واز کردنەو ناسریاگە وە (دەنگ فریشتە)، وەلی شەکیلا تەنیا یەک مالبەر رەسمی دیریگ. شەکیلا (۲) کور دیریگ وەناو (شەهراد و بیهراد) و هاوسەرگەیشی ئەندازیارە.

شەکیلا حەز لە وەرزش کەییگ، وەتایبەت وازی تەنس و مەلەوانی، هەر وەختیگ بیکار بووگ فەیر فرەییگ وەپا ریکەییگ و جارجاریگیش وەل خیزانەگەیا چنە سینەماو کنار دەریا و پارکەیل. ئەو رەنگە ک شەکیلا حەز لەل کەییگ رەنگ قرمزە، هەر لەوهر ئەویش لە زوورم کۆنسێرتەیلی وە جنگ قرمزەووە خوەی نیشاندەییگ. شەکیلا فرە حەز کەییگ لە هەردوگ کورەگەپ خوەی و ئویشیگ ئەو چشتە ک خوەشحالم کەییگ خوەشحالی کورەگانەمو ئەوەک نارەحەتم کەییگ نارەحەتی ئەوانە. دووس و ئاشناییەیل شەکیلا وەکەسیگ راسگوو تارینی کەن و خوەیشی ئویشیگ من هەمیشە حەز لە سفەت راسگوویی کەم لە ئادەمیزاد و فرەیش خوەسە لەو کەسە تیەییگ غەیبەت بووہییگ و دروو بکەییگ.

کۆمار ئسلامی جوورە هونەر تاییبەتیگ لەبان کوومەلگای ئیران چەسپانگەو هەر لەوهر ئەویش ئەو هونەرمانەدیەلە ک وەو ستایلە گورانی نیەچرین خوەیان و هونەرگەیان لە ئیران قەیەغەن، ئمجا لەناونی ئەو (۴) ملیۆن ئاوارە ئیرانیە ک لەدەیشت ولات خوەیان زیان بەنەسەر، هونەرمانەدیەیل فرە ئاشکراو دیارن.

شەکیلا ئویشیگ: ئەگەر رووژیگ بتویەنم بچمەووە ئەرا ئیران یەکمجار چمە ناو ئەو کوچە ک لەوەخت منالی وەل منالیەیل کوچەگەما لەتی وازی کردیام.

شەکیلا شارەزای فرەییگ لە ساز و تار دیریگ و ئیسەیش خەریکە هووکاری هەردوگ کورەگەپ کەییگ، ئمجا لەباوەت خاسترین رەفییقەووە شەکیلا ئویشیگ: خاسترین رەفییقم (شەهلا)ی خوەیشگمە، ک رەفییقیگ وەفادار و خوەشەویس و راسگوو.

شەکیلا هەمیشە لیوہیلی پرن لە زەردەخەنەو ئویشیگە دووس و لایەنگرەیلیشی با ئیویش وەک من هەمیشە گەشبین یا مۆتەفائل بوین و زەردەخەنە لەبان لیوہیلدان ئەورپەییگ و لەهەرکورە بوین خوەش خیزانەیل خوەدان بتوان.

شەکیلا ک ماوەی (۲۷) سالە لە ئەمریکا نیشتەجیەو زیان نارامییگ وەل خیزانەگەیا بەییگەسەر ک هەرچەنی ولات غەریبپەو

دویرە لە ولات رەسەن خوەی و لە کەس و کاری، وەلی وەل ئەویشا خوەشەویس و دووس و لایەنگرەیل فرەییگ ئەرا هونەر کوردی دیریگ و ئاشکرای ئەووە کردگە ک حەز کەییگ کۆنسێرتیگ گورانی لە باشوور کوردستان ساز بکەییگ و ئویشیگ: ئەرا دیدار دووس و لایەنگرەیل کوردم حەزکەم بامە کوردستان و کۆنسێرتیگ پپشکەش بکەم.

شەکیلا لە ئەلبووم سال (۲۰۰۲) خوەی گورانی (کراس کودەری) هونەرمانەند پایەبەرز و لەدونیا دەرچگ کورد عەلی مەردان دوپارە کردگەسەووە، وەل ئەویشا لەباوەت زوان (کوردی)ەووە ئویشیگ: (من هەول ئەووە دەم زیاتر خوەم هووکاری زوان کوردی بکەم)، ئمجا لەدیداریگ وەل مالبەر (خوانندە ئیرانی) باسە لەووە کەییگ و ئویشیگ: حەز کەم ئاواز یا لەحنیگ خوەش کوردی بکەفییگە دەسم وە مەرچیگ وەل شیواز دەنگما بگونجیەییگ تا بتویەنم وە دابەشکردن و مۆسیقای تازەییگەووە توومار یا تەسجیلی بکەم.

شەکیلا لەباوەت مللەت کوردیشەووە باس کەییگ و ئویشیگ: دیار و ئاشکرایە ک مەردم کورد مەردمیگ خاس و خیزاندووس و ئازان.

ژن و دروسکردن ژيان

ژيان عبدالله

وهل ئه‌وه‌يشا به‌شى له ژيان ههر خهم و په‌ژاره‌و مه‌ينه‌تى و دهرده‌سهرى بويه‌و هه‌ميشه هه‌ول ئه‌وه درياگه توانايه‌يلى له‌دهس به‌يگ و ئه‌را به‌رژه‌وه‌ندى خوهيان وه‌كاريان بارن، بگر گشت چشتيگ له‌ليان زه‌فت كردنه‌و له‌وانه‌يش ئه‌من و ئاسايش و ئازادى هويره‌وكردنيان، ك تا ئيسه‌يش ههر وه‌و جووره ژنه‌يل چه‌وسيه‌نه‌وه‌و هه‌قه‌يليان پايمال كره‌يگ ك هه‌رچه‌نى ئه‌روو سه‌رده‌م پيشكه‌فتن زانستى و ته‌كتۆلۆجيه‌و گشت مه‌يدانيگ پيشكه‌فتن وه‌خويه‌وه ديه. بيگومان يه‌يش خاسترين به‌لگه‌س له‌بان نه‌فامى ئاده‌ميزاد ئيسه ك ديارده‌ى سه‌رده‌مه‌يل كويه‌ن له‌بان ژيانى ره‌نگه‌وده‌يگ له‌وه‌ختيگ ژن له‌ كوومه‌لگاي ئنساني خوه‌ى له‌خوه‌ى نيشانه‌يگه ئه‌را خوه‌شگوزرانى و هه‌وشيارى كوومه‌لگاو شارستانيه‌تبويى.

ژن له‌ولات ئيمه و بگر له‌ولاته‌يل رووژه‌لات ناوهراسيش كه‌هتگه‌سه ناونى دو ناگر، ناگر داب و نه‌ريت كوومه‌لگا ك مه‌رز كوومه‌لايه‌تى

ته‌لاق يا زندانيگ هه‌تا هه‌تايى؟

شه‌مال ئه‌مه‌د

تون وتيزى؟ يا سه‌به‌بى چه‌سه ئيمه نه‌تويه‌نيم كووتايى وه‌و گرفته باريم و نه‌يليم مال و خيزانمان بووگه شوونيك دلته‌نگ و چاره‌سه‌ريشى مه‌حال بووگه؟ بيگومان تا رادديگ سه‌ره‌كيترين هه‌وكارياگ ك له‌يوا كه‌يگ خيزان و ماله‌يل ئيمه به‌خته‌وه‌ر نه‌ون، مه‌سه‌له‌ى هويرنه‌كردنه له وه‌رچه پرووسه‌ى هاوسه‌رگيرى، يا ئه‌و پرووسه‌سه له‌بان بنه‌ماى خوه‌شه‌ويى و له‌يه‌كره‌سيه‌نه‌وه‌و رووشنه‌ويرى بوينات نه‌نرياس، به‌لكوو عه‌قله‌يه‌تيگ ماددى و هويره‌وكردنيگ ئيمه‌و ناته‌واو ئه‌و خيزان و پرووسه دروسكردگه‌و ههر ئه‌و هه‌وكاريشه له‌يوا كه‌يگ ته‌لاق و كووتاييه‌او‌ردن خيزانيش بووگه گرفت و كارسات گه‌وراياگ هه‌م ئه‌را ژن و هه‌م ئه‌را هاوسه‌رگه‌يشى، ژنيش هويچ وه‌ختيگ نه‌تويه‌نستگه بووگه خاوه‌ن هويريگ سه‌روه‌خوه‌ى و بريا‌ر ته‌لاق به‌يگ ك هه‌رچه‌نى دلى وه شويه‌گه‌يشيه‌وه نه‌ويگ، چويئكه له كلتور ئيمه جيا‌بوينه‌وه‌ى ژن وه‌ك شووره‌يى و كاره‌ساتيگ نه‌خلاقى و روى سيه‌يى و له‌كه‌داركردن شه‌رف و نامووس ته‌مasha كره‌يه‌يگ، يا به‌عه‌زه جاريگ ژن له‌يوا هويره‌و كه‌يگ ك ئه‌گه‌ر بايگ و ئى كاره نه‌نجام به‌يگ، ئه‌وه تويش گرفت گه‌وراياگ بووگه‌وه‌و مناله‌يليشى له‌شووئى سه‌رگه‌ردان بوون. ئه‌وه‌ك مايه‌ى كيشه‌و گرفته، ئه‌وه‌سه ك هيمان ژن و شوى و بيكه‌اته‌ى خيزان و په‌يوه‌نديه‌يل ناونيان نه‌ره‌سيه‌سه ئه‌و راده ك زوان گه‌توگوو يا ئه‌راى چوينيگ ئه‌قلانى و شيواز نه‌رم و ئارامياگ له‌ گرفته‌يليان وه‌كار بارن و چاره‌سه‌ر كيشه‌يليان وه‌بى بكه‌ن و هويچ هه‌وه‌جه‌يگيان ووه ته‌لاق نه‌وگ.

فره‌جار پرووسه‌ى وه‌يه‌كه‌وه‌نابن خيزان له‌ كوومه‌لگا بويه‌سه گه‌وراترين گرفت ك جايه‌ل جوانه‌يلمان وه‌ده‌سيه‌وه گير هاتنه، دروسبوين خيزان و پرووسه‌ى هاوسه‌ري پرسياره‌يل و هويره‌وكردن فره‌يگ له‌دل و ده‌روين جايه‌ل جوانه‌يلمان دروسكردگه‌و ئاده‌ميزاد نه‌تويه‌نيگ له‌ده‌سيان به‌هيوايگ، ئمجا هه‌رچه‌نى ئى پرووسه گرفت و قه‌يرانياگ نيه‌و به‌لكوو له‌ سروشت و دونياى دروسكه‌ر ئاده‌ميزاد ههر و جووود داشتگه، وه‌لى وه‌داخه‌وه له‌كوومه‌لگاي ئيمه فره‌جار بويه‌سه گريه‌كووره‌ى سه‌ختيگ و ئاده‌ميزاد نيه‌تويه‌نيگ خوه‌ى به‌يگ له‌قه‌ره‌ى، ئمجا بتوايم و نه‌توايم پرووسه‌ى بيكه‌او‌ردن خيزان يه‌كيگه له‌ گرفت و كيشه‌يل ئيسه‌ى كوومه‌لگاي ئيمه چ له‌ روى كوومه‌لايه‌تى و ئابووربه‌وه چ له‌ روى كلتور و كه‌سايه‌تبه‌وه، وه‌ل ئه‌وه‌يشا ده‌سه‌كه‌فتن شوون و قه‌يران يا ئه‌زمه‌ى نيشته‌جابه‌وين هه‌وكار سه‌ره‌كى دروسبوين كيشه‌و گرفت پرووسه‌ى هاوسه‌ريه. ئاشكراس ههر چشتيگ وه سه‌ختى و قورسى بچيه‌د ناويه‌وه ئه‌وه بيگومان نيه‌تويه‌نيد وه‌ناسانى له‌لى ده‌ربچيد، جوير ئه‌وه‌ك چوين بيكه‌او‌ردن خيزان گرفت و كار قورسيگه وه‌هه‌مان شيوه‌يش ته‌لاق و جيا‌بوينه‌وه‌يش له‌هاوسه‌رى و خيزان له‌وه قورستر و سه‌ختتره، ئمجا بايه‌سه بپرسيم ئه‌راچه له‌يواسه‌و چاره‌سه‌رى چه‌س؟ بيگومان گشت ئه‌و كلتور و بارووه‌ز كوومه‌لايه‌تبه‌ى ك له‌كوومه‌لگاي ئيمه كار وه‌بى كره‌يه‌يگ كاريگه‌رى ئاشكراياگ ديريگ و داشتگه ئه‌را بان قورسكردن و سه‌ختكردن ئى پرووسه، هه‌مان وه‌خت بايه‌سه ئه‌وه‌يش بزانيم ك ئى فاكته‌ر و هه‌وكاره‌يله چه‌سه ك له‌يوا كه‌يگ خيزان و خود مال بووگه زندانيگ دلته‌نگ و تيه‌ريكى خراويگ وسه‌رچه‌وه‌ى

و سياسي‌ه‌يلى ديارى كه‌يگ و ناگر دويميش علمانه‌ته ك وه‌شيوه‌ى غه‌له‌تيگ له‌ ولات و ناوچه‌يل رووژه‌لات ناوهراس ئاشكراو پياده كره‌يه‌يگ، بيگومان يه‌يش له‌يوا كردگه ژن له هه‌قه‌يل ره‌وا يا شه‌رعى و ده‌سه‌وه‌ر كردن هه‌وه‌جه‌يل ژيان بيبه‌ش بووگ و هه‌مان وه‌خت كوومه‌لگايى له نه‌خش وه‌ور و توانايه‌يل ژن بيبه‌ش بووگ. يا به‌عه‌زه جاريگ وه سه‌به‌ب ئه‌وه ك هه‌قه‌يليان پاشيل كرياگه ك كارووه‌ده‌سه‌يل له‌ولاته‌يل رووژه‌لات ناوهراس توسته‌ چه‌و بوورنه ولاته‌يل رووژئاواى پيشكه‌فتنخواز له‌ روى ته‌كتيكي و مادديه‌وه، وه‌و چه‌مك شارستانيه‌ته جوير ئه‌وه‌ك نويشن ژن نيمه‌ى كوومه‌لگاس.

له راسى ژن نيمه‌ى كوومه‌لگاس، يه‌يش ديدگ سه‌رمايه‌داريه‌و له‌وه‌ر خاتر ئه‌وه‌سه ئه‌هميه‌ت وه زيايكردن به‌ره‌مه‌يليان بيه‌ن و ده‌سه‌كفت و قانجاز خاس بكه‌ن ك هه‌رچه‌نى له‌بان هساو خوه‌شگوزرانى يا مه‌ندنه‌وه‌ى جوور ره‌گه‌ز ئاده‌ميزاديش بووگ. به‌لى وه نسه‌بت ئه‌وان ژن نيمه‌ى كوومه‌لگاس ئه‌را خاسكردن بارووه‌زيان و ئه‌را پيشكه‌فتنيان. وه‌لى بيگومان ژن نه‌ك ههر نيمه‌ى كوومه‌لگاس، به‌لكوو دروسكه‌ر و بونياتنه‌ر كوومه‌لگاو گشت گوومه‌لگاي ئنسانيه‌ته‌و بونياتنه‌ر ژيانه، به‌لى ژنه كوومه‌لگاو ژيان دروس كه‌يگ، ههر له‌وه‌ر ئه‌وه‌يش بايه‌سه ريگه وه‌بى بدره‌يه‌يگ وه‌شيوه‌ى دروسيگ نه‌خش وه‌ور كوومه‌لايه‌تى و سياسي خوه‌ى بوينيگ، له‌وه‌ر خاتر ئه‌وه‌ك خيزانيگ يه‌كگرتگ و سه‌قامگير دروس بووگ و له‌زير سايه‌ى، ئاسووده‌يى روى له‌خيزان و نه‌ندامه‌يلى بكه‌يگ، تا رووله‌يلى بپه‌سه‌نه ئامانج و لايه‌ن فكري و لاشه‌يى و ده‌روينى ژن مقه‌يه‌تيكرياگ بووگ. ئمجا ههر وه‌ختيگ ژن تويه‌نست ده‌ور سروشتى خوه‌ى وه‌دى بكه‌يگ، ئه‌وه بيگومان وه‌ تواناي فره‌يگه‌وه به‌شدارى كه‌يگ له بونياتنابن و دروسكردن ئنسانيه‌ت و ره‌سانن نه‌وه‌يل، ك گشت ئه‌يانه‌يش يارمه‌تيدهرن ئه‌را جى وه‌جى كردن ئه‌و ئه‌رك و ئه‌مانه‌ته ك ها له‌بان شانى له‌ى دونيا. چوينكه ژن له‌ى وه‌خته‌يل ئيسه وه‌گووره‌ى خواست ده‌ور وه‌بى نه‌درياگه‌و داواكاره‌يلى فه‌رامووش كرياگه‌و نه‌تويه‌نستگه ده‌ور خوه‌ى نيشان به‌يگ..

سببهیل سهر ژان و چارهسهر یا علاج کردنی

گول سوو

سهر ژان ئی گرفت یا موشکلهی تهندرستی ناسریاگیگه و فیشر له ۸۰٪ مان وهتویشی هاتیمنه ، ومومکنه هووکار ئی حالتهته خودی نأشت بوین یا تهغییراتیگ له هورمونات یا شهکتهتی یا کهمی ونهقسیگ له خاویید ، وله فیشر وهختهیلیگ ههر وهختیگ وهتویش ئی ژانه نهیه یمن له درمانهیل نارامهوکهر یا موسهکن نیستفاده نهکه یمن .

وهلی یه خاسترین ریگی نیه ئهراى وساین ئی ژانه، ولهی باومتتهو ههکیمهیل سببهیل ئی سهر ژانه وهرهو سببهیل فردیگ ئهوهنهو ک بهشیگ ئهلیان وه دروست کردن ئهعساب له مهغز یا دماغ پهیومند ئهکریه. وریشگ

مهغز له ئهعسابیگ دروست ئهکریهی نهقل ئهو زانیاری یا معلوماته نهکاد، ک گشت بهشیل لهش ههست ونحساس وهپی ئهکن. یهیش وهل کوتهیل ژان. وتاکمهجاریگ ئی ئهعسابه ئهشیویهی نامهیگ ئهراى ریشگ

ژانکردن سقان شان

ئاواز مههمه

فره کس له ئیمه دوچار ژانکردن شان بووگ و یهیش لهوهر پهنام یا ههرچشتیگ تر. چارهسهر ئی وهزعه ودرج له ئیسه وه درمان نارامکهر یا موسهکن بویه، وهلی ئمروو وه ریگیگ تازوه ئهنجام دریهگ، له ریگیج جهازیگ تازهی دوینستنوه ک مقهیهتی فردیگ توایگ له وهکارهاوردنی. نهخوشیگ شانې فره ژان کهیگ وه جووریگ نیهتویهنیگ بالهیلی بجویلنیگ وهو شیوه ک خودی توایگی ک تا رادهیگ وه تهواوی نارهدتهتی کردگه و ئویشیگ: ماوهیگه ئی

ژانه دیرم له شانم و لهوهر ئهوه ناچارم کردگه بچمه لای پزیشک خیزانهگهمان و ئهویش وهگورهی خواست کلم کرد ئهرا ئهشعهگرتن، له ئهنجامیش دهرچی هویج نیشانهیگ نهخوشی لهل نهکفته دهیشت، لهوهر ئهوه ئهویش ناچار بوی درمان نارامهوکهر ئهرام بنویسیگ و دوپای وهکارهاوردنی هویج نهفیگ ئهرام نهیاشت، ههر لهوهر ئهوه ئی جاره پزیشکهیل بریار نهشتهرگهری دان. نهشتهرگهری یا عمهلیهی دوینستن شان ک وه جهاز تاییهتیگ ئهنجام

مهغز وهجوور ئیشاراتیگ کل ئهکاد ک شهکتهتی له چهوهیلی دیار ئهدا، ومومکنه بریگ له مهردم فیشر له کهسهیلی ترهک وهتویش ئی بشیویه هاتوین. ومومکنه هووکارهیل راستهوخو یا موباشری ترهک خوهران سبهب ئی سهر ژانه بوون، جوور کهمی یا نهقسیگ له کافین، وفیشر له یه فره له مهردم وهتویش ژان نیمهی لای سهر نهیهن وهسبهب وشاوبوین رهگهیل خوینی له مهغز یا دماغ. و یه کاریگهری یا تهئسیر وهمل ئهعساب دهوورگرد ئهکاد. وهلی ئهگهر بیهیمن ئهراى سببهیل ئهو سهرژانه ک ئهراى سببهیل هورمونیگ ئهچیدهو مومکنه پهیومندی بکهیم وهمهواد کیمیایو ک زیگ ئی ژانه نهکاد.

وکهم ئهوینیم ئی ژانه وهتهنیا ئهدهیده سبهب نهخوشی خهترناکیگ وهلی تاکمهجاریگ وهختی وهل دیاردهیلی ترهک ئهیاو مومکنه ئهراى گرفت یا موشکلهی خهترناکیگ ئیشارهت بدا. جوور جهلتهی دماغ یا پهنامیگ له مهغز یا سحایا یهیش وهل ژان سهر وتهشهنجاتیگ له مل وهتهو و لهرز وبشیوی فکری وسهختیگ له قسیهکردن وتهزیین یا تهخدییر وشهلهل له بهشیگ له لهش، ئهگهریش خودا نهکاد ئایمه وهتویش ئی حالتههات باید جی له جی بچیده سهردان ههکیم.

۱ - هووکارهیله خوهران سبهب ژان سهرن: هووکار یهکم شهکتهیه: جوین ئهو سهر

ژانه ک پهیومنده وهفشار دهروینی یا نهفسی لهو حالات نهخوشی ناسریاگهسه، جوین ههر وهختیگ ئایمه وهتویش ئی حالتهته ئهیاو، نحساس نهکاد چمانی کهسیگ زهغت وزوور وهمل کاسه یا جومجمهی سهری نهکاد وهتوندی وماوهی ئی حالتهته له کهسیگ ئهراى کهسی ترهک جیاوازه، مومکنه ئهراى نیم سهعات تا یهک ههفته دریزه بکیشی. لهیرهو مومکنه له درمانهیل نارامهوکهر یا موسهکن وهل گوپی قهوهه ئیستفاده بکن. جوین یه وهسورعت وه دو جار فیشر له تهنیا درمانهیل نارامهوکهر یا موسهکن ئهو ژانه له ناو ئهواد. وسببهیه هاله یه ک ئی کافایینه ئهو رهگهیل خوینییه تهنگهونهکاد ک له دریزهی ئی ژانه وشاوهه ئهدوون. وهیه ئهو ژانه ئهوسنی.

۲ - لویت کپه بوین یا جیوب ئهنفیه: جوین دهوورگرد ئی جیوب ئهنفیه سخان ههردو گوپهیل وجهوهیل ولویهته، پاک ئهو ههوا نهکاد ک له ربی نهچید نهوانو، ونهگهر بهسیا فشار له تی جهمهو ئهدی، ئمجا یه ئهدهیده سبهب ژان دهوورگرد ئی شوونه. وههره لهو کهسهیله ک وه تویش ژان سهختیگ له سهر نهیهن وهخاتر نهخوشی شهقیقه یا ژان نیم لای سهر. وهیرهدهوام یهی لای سهریان نهئیده ژان و ور وگیژ ئهدوون وحهساسیه له وهرادر رووژنایی وقهلهبالغ یا ئزدحام راس نهکهن یا چهویان وهخاسی ناوینی، وههرکه وهتویش ئی حالتههات

یهعنی وهتویش ژان نیم لای سهر هات باید جی له جی وهرهو سهردان ههکیم بچی، جوین لهی حالتهته دهسکا یا جهاز ههزمی کم کم له کار ئهوسیدهو، وهلی دهرزی بوئوکس تازه ترین چارهسهریل پیشوهختهی وقائیگیه ک له وهرادر کوتهیل ژان ئهوسی ومومکنه له تویش هاتن وهی جوور یا نوعه له ژان نیم لای سهر کهمهو بکاد، ومومکنه حالات ژان سهر ک وهتویشمان ئهیاو له دریزهی رووژ یا وهختی له شوون ماوهی دریزیگ ئهخونهیم یا کار له بان کومپیووتهر نهکهیم، ئهراى گرفت یا موشکلهی نوروستن وهچهو بویمنهوه، ولهی حالتهته باید بچن ئهسهردان ههکیم چهو، وهرهتهی بدن وهخودان وبخهفن، نهگهر ئهخوازن وهشیوه خاسیگ بوینن چهویلدان بنویقنن، وهلی ههر وهختیگ شهکتهت ئهدوون مومکنه نهتویهنن تهرکیز بکن وهیه ئهدهیده سبهب ئهو سهرژانه.

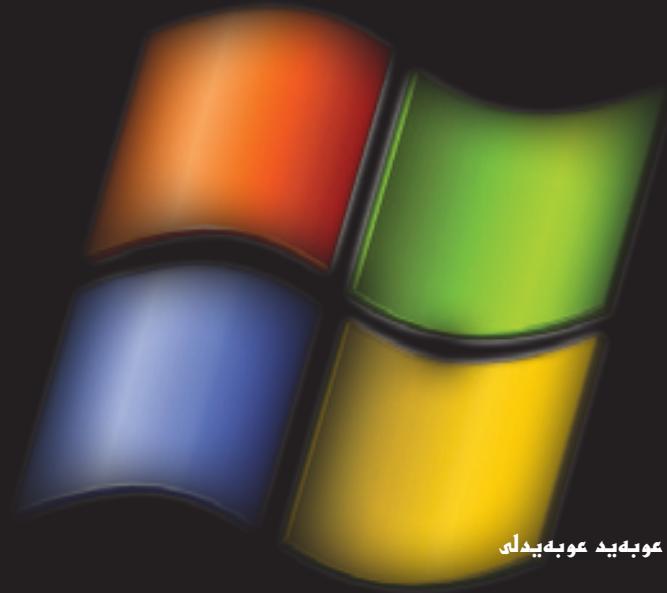
۳ - هوکار سبیم کافینه: جوین کهمی یا نهقسیگ له کافین نهیلی نهوانه له ههفتهگه یهک جار فیشر له ۲۷۵ ملگم لهی کافینه ئهخوهن له ئاخر ههفته وهتویش ژان سختیگ بیهن. ئی ژانیشه فیشری وهتویش ئهو کهسهیله ئهیاو ک وبهردهوام نزیکهی ۲۰٪ درمانهیل نارامهو کهر یا موسکناتیگ ئهخوهن. لهی حالتهته ئی سهرژانه له هووکار ئهسلییگ نههاتگه ک خودی سببهی بوود، وهلی لهو درمانهیله هاتگه ک نهخوشه ئهخواتان تا کونترؤل ئی ژانه بکاد!!

خوین بهرز بوی ئهو وهخته نهخوشهگه دوچار خوین وهربوین ناو یا (نزیف داخلی) تیهیگ و ئهو شوونه خاس وهدی نیهکریهیگ و ئهو نهشتهرگهریهه وه تهواوی ئهنجام نیهدریهیگ. نهشتهرگهریهگه له ریگی دهرکردن دو کوونا له پووس نهخوشهگه ئهنجام دریهیگ ک ههر یهکیگ له لییان (۱ سم)ه و یهکیگیان لهوهر ئهوهسه جهاز دوینستن یا کهشفهگه لهلیهوه بچووگه ناو و ئهواکهیش ئهرا سهردهوکردن دهمارهیل ئهو ناوچه تا نهشتهرگهریهگه بتویهنیگ وه ناسانی کار خودی ئهنجام بهیگ، بیگومان ئی ریگهیشه ئهنجام خاس لهلی کهفیگهوهو سهرکهفتن فره خاسیش وه دس تیهریگ.

پىل گېتس...

رۇبىن ھۆد سەدەى ۲۱

عوبەيد عوبەيدى

بيگومان زورممان ناو (بيل گېتس) خاوەن كۇمپانىيائى
(مايكروسۇفت) ژئەقتىمە ۋە ئەۋەك دەۋلەتمەنترىن كەسە لە
دۇنيا ، دارايى گېتس سال ۲۰۰۱ ئەۋەخت قەيران كۇمپانىيائەيل
تەكنۇلۇجىيائى زانىيارى (۲۱) مىليار دۇلار بوى و لە شوون
ئەۋەيش قەيرانەگە خاسە بوى رەسىپە (۸۵) مىليار دۇلار.
بيل گېتس مىلياردىر جەھان لە مانگ نىسان گوزەيشت
بەشدارى ئە سېيىم كۇنگرەى ناودەۋلەتى كردك تايىبەت بوى
ۋە تەكنۇلۇجىيائى زانىيارى و رەسانن و پەرەۋەپىداين ، ك لە
(دۇخە) ى پايتهخت قەتەر ساز كرىا . ئمجا ۋەچەۋاشەى
بەشىگ ئەۋانەك نامادەى كۇنگرەگە بوين ، گېتس
لەقسەيلى نەچپە ناو باس تەكنۇلۇجىياو پروژەيىل ئايندەى
مايكروسۇفتەۋە .

گېتس لە قسەيلى لەجىيائى ئەۋەك باس لە سىستم (ۋىندۇز) بىكەيگ، باس مەينەت فەقىرەيىل كردك لەھەق رەسىن ۋەۋ تەكنۇلۇجىيا بىبەشش و بايەسە يارمەتى بديرەن تا ھەق ئەۋە داستوون ئەۋ تەكنۇلۇجىيا بارنەكار و نەف لەلى ۋەرىگرن. ۋەتابىبەت لەمەيدان خزمەتگوزارى تەندروسى. ۋەل ئەۋەيشا ئىشارەت ۋە ھەۋل و تەقلاى دامەزىياگەگەى خۇدى كرد لەۋەر خاتىرىزكاركردن كيان مليۇنەھا كەس لە سەرانسەر جەھان. گېتس لە كۇنگرەگە ۋە سەفەت يارمەتيدەر سەرۇك دامەزىياگ خەيرخواز (بيل و ميليندا) قسەكرد. ئى دامەزىياگ يا رىكخىياگ خەيرخوازىيە سال (۲۰۰۰) لەلەين (مىلينداى) ھاۋسەريەۋە دامەزىياگەۋ سال (۲۰۰۶) بيل گېتسىش چپە رز ئەۋ دامەزىياگەۋە، ۋە يەيش سەرمايەى ئەۋ دامەزىياگە چەن قاتىگ زىيائى كرد.

نامانجەيىل ئەۋ دامەزىياگە پىكمانتە لە: ئەھمىيەتداين ۋەچەۋدىرى تەندروسى و مەرزىيائىن ئەرا فەقىر يەكجارى و مولك و مال دامەزىياگەگە لەسال (۲۰۰۷) ۋە نىزىكەى (۲۷.۶) مىليار دۇلار مەزەنە كرىياگە، لەۋەختىگ ئەۋ مولكە لەسال (۲۰۰۰) لە(۱۲۶) مىليۇن دۇلار ئەكردە بان.

ۋە كۆۋرەى روۋزنامەى (ۋۆل سىرتىت جۇرنال) ئى دامەزىياگە لە ماۋەى (۵۰) سال دويائى مردن (بيل و ميليندا) كشت دامتات خۇدى خەرج كەيگ. گېتس زويىتر ناشىكرائى ئەۋە كرىديگ ك لەيەۋدوييا ۋاز لە ئەرك كار روۋزنامەى خۇدى تىيەرىگ ۋە خۇدى خەرىك كەيگ ۋە كاركردن لەۋ دامەزىياگ خەيرخوازىيە، ك يەككىگ لە نامانجەيىلى پەرەۋىپىداين رەسىن تەكنۇلۇجىيائى ۋە كىتاۋخانەيىل كشتى لە ئەمريكا. بىجگە ئەۋەيش ئەھمىيەت دەيگە لەناۋىردن نەخۋەشەيىل ۋەك (نايدز و سل و مەلاريا).

شايبەت گېتس و ھاۋسەرەكەى لەى مەيدان خەيرخوازىيە تەنيا كەسىگ بوين لە خۇەرنائاۋا، ۋەرچە ئەۋانىش (كۆردن مۆر) و (بىتى) ھاۋسەرى لەى كارەيلە بەشدارى كردنە. گېتس زياتر نىزىكە لە كەسايەتى (رۇبىن ھۆد) ۋە، رۇبىن ئەكتەرىگ ئىنگلىزى بوى ك داستانەيىلى لەسەدەى ۱۲ لەناۋ مەردم پەخشەۋ بوى، ۋەك سوارخاسىگ ۋە جورنەت و ئەۋ بويىلە ك لە دەۋلەمەنەيىل سەندىياگەى بەشى كرىدياگە بان ئەدارەيىل و فەقىرەيىل. ئمجا رۇبىن ھۆد بويە ئەفسانەيىگ ئەرا رەنگرىزكردن سىمماى دادپەرۋەرىيىگ ك ئەۋسا ۋجوود نەياشت، ئەۋ دادۋەرىيشە بىنەماگەى تالانكردن دەۋلەمەنەيىل و تىركردن فەقىرەيىل بوى، ئىسەيش گېتس و ميلينداى ھاۋسەرى ئى كۇمپانىيا دامەزىيائىن ك پويىل لە دەۋلەمەنەيىل نىسەينن ئەۋەنەى ئەۋەك مۇدبىلىگ راس و دروس خەنە ۋەردەمىيان و ئىروۋ ھانىيان دەيگ نىسەيىگ ھەرچەنى كەمىش بووگ لە مەنقەعت كۇمپانىيائەيىل تەرخان بىكەن ئەرا ئەدارەيىل و فەقىرەيىل.

دعايە رى لە پىشكەفتن كرىگ

حاشا لەۋە نىيەكرىيەگ ك روۋز و مروۋز جەھان گام ۋەردەۋ پىشكەفتن و مەدەنىيەت نەيىگ چ لە روى پىشكەفتن تەكنۇلۇجىيا چ لە روى پىشكەفتن روۋشنەۋىرى و ماريىقى، ديارە ھەرىمەگەى ئىمەيش داۋرىياگ نىيە لە كاروان پىشكەفتن، ۋەلى بەعزە جارىگ دويىنم قسەى مەردم يا تىر وتانەى مەردم بووگە رىگر لە ۋەردەم گامناين تاك كورد ۋەردەۋ پىشكەفتن، يەيش چوۋگەۋە ئەرا بەسىيان زوورم كوردستانىيەيىل ۋە داب و نەرىت بەشىگ لە كلتور سەفەت، ك لە پىشەيىل ئەرامان مەندەگەسە جى، ھەرچەنى زوورممان توایم ئەۋ ۋەرىس و رىگرەيىلە ھەلگىرىم لە بان رىگەى پىشكەفتن، ۋەلى لەيوا ديارە ۋە ئاسانى نىيەتويەنىم شوۋنەۋارى لاۋەيم.

ھەر تاكىگ لە ئىمە فرسەت فرەيىگ لەدەسداگە لەۋەر تانەۋ قسەى مەردم و لەۋەر وشە يا كەلىمەى عەيىبە، ديارە فرەگەى ژنىش ۋەۋ ناگرە سزىيەيىگ، چويىنكە كوومەلگائى كوردى كوومەلگائىگ باۋگسالارىيە ۋ فرە كار ھەس ۋە رەۋا دويىنەى ئەرا پىياگ و ئەرا ژن كفرە، دويىنم ك بەعزە كارىگ ھەس دىن و قانون رى داسە تاك، ۋەلى كوومەلگا حەراميان كەيگ و رى ۋەپىيان نىيەيىگ، ئمجا لەيىرا تاك نىيەتويەنىگ جوير ئەۋەك خۇدى توايگ گام ۋەردەۋ مەدەنىيەت بىيەگ، ۋەل ئەۋەيشا ئىمە نىيەتويەنىم لەۋەر قسەى مەردم جوير ھەۋەجەيىگ گرىنگى يا ئەھمىيەت بەيمەنە تەندروسى خۇەمان، ئەرا نەۋونە كەسىگ بتوايگ شەۋەكىان قەيىرى ۋەرزىش بىكەيىگ و لە جادەيىگ ماۋەيىگ دەۋدەۋان بىكەيىگ نىيەتويەنىگ، ك شايبەت مەردم ۋە چەۋ ئەللاچەۋيىگەۋە بىنورنە پىيەۋە، يا ژنىگ نىيەتويەنىگ پاسكل برانىيىگ، چويىنكە مەردم منائى كەن، ۋە ھەر حال تاك كورد نىيەتويەنىگ ۋە ئارەزوۋ خۇدى لە ھەر مەيدانىيىگ كار بىكەيىگ، ۋەرچە كشت چىشتىگ ھساۋ ئەرا ئەۋە كەيىم ئايا كوومەلگا ئەۋ كارە ئىمە توایم بىكەيمەنى پەسەنى كەيىگ يا نەۋ . ئەگەر ئەۋ كارە توایم بىكەيمەنى پەسەن نەۋگ لە لايەن مەردمەۋە زوورممان ناچار بويىم كارەگە نەكەيىم، لەۋەر ئەۋە روى ۋە روى رەخنەى ناۋەجى مەردم نەۋيىمەنەۋە، ۋەلى دى روۋز ئەۋە ھاتىگە تاك كورد ھویر لە ئايندەى خۇدى بىكەيىگ و دى ئومىد و ئارەزوۋەيىلمان نەكەيىمەنە قوربان تىر و تانەى كەسەيىلىگ ك شايبەت خۇدىيان كەسەيىلىگ سەرنەكەفتىگ بوون لە ژيان، ئمجا تۋان ئەۋ كەلىيە ھا لە ژيانىيان ۋە رەخنەگرتن لە كەسەيىل تر پەرە بىكەن ، بايەسە تاك ئىمە كەسايەتى لەۋە قايەتر بووگ ك قسەى ئەۋ جوورە كەسەيىلە كارىگەرى يا تەئسىر لەلىيان بىكەيىگ، ئىمە بايەسە رىگە نەيەيىم رەخنەى كەسەيىلىگ سەرنەكەفتىگ رىگە لەلىيمان بگرىگ و ئومىد و ئارەزوۋەيىلمان كپەۋ بىكەيىگ، ئىمە ھەمىشە بايەسە باۋەر ۋە خۇدەمان داشتویم و ورە يا مەنەۋىياتمان بەرز بووگ و بايەسە بىزانىم كى رەخنەگر تىكدەرە و كى رەخنەگر بىناتنەرە.

وهختی گه لایل ژیان وشکه و بوون

ماجد سویره مهیری

خونه‌وارهیل نه‌زیز

ناده‌میزاد وه دریزی ژیانی وهك تاك و وهك كوومه‌لگا تویش نه‌زمونن یا ته‌جرویهیل فره‌یگ تیه‌یگ ونه‌وه له دوای نه‌وه دهرس وعبرته‌یل فره‌یگ وهرگریگ بوونه سهرمایه‌ی ژیانی وگه‌نجینه‌ی گه‌ورایگ خزمه‌ت ره‌سنگه خود ناده‌میزاد جویر تاك یا سهرجه‌م تاكه‌یل ك كوومه‌لگای نسانی بیکتیه‌رن، وهل نایا گشت كه‌سیگ توانای نه‌وه دیریگ نه‌وه نه‌زمونن وه‌وه زانیاری یا مه‌لومات جه‌مه‌وه بویه له لای بره‌سنگه نه‌وه‌یل دوای خوه‌ی؟ وه‌دلناییه‌وه ئویشیم نه‌خیر، وه‌ی جووره تویه‌نیم بویشیم : نمونه‌ی زانا وعقل وهووشداره‌یل مه‌زن كه‌مه وله‌وه‌ر نه‌وه‌یشه‌سه ك میژوو یا تاریخ ناو جه‌ن كه‌سیگ نه‌مر كرده‌گه، نه‌وانه‌یش نه‌وه‌نه خاکی یا موته‌وازع بویه‌ن ك كه‌مه كه‌مه عقل وهووش وپسیژری یا خیره‌ت خوه‌یان كرده‌سه به‌شیگ له عقل وهووش كوومه‌لگا و نه‌وه نه‌زموننه‌یلایانه بویه به‌شیگ له كه‌له‌پوور وفولكلور كوومه‌لگا. نه‌زیزه‌یل بیلا فره دریزی‌وه نه‌كه‌یمن وتموونه‌یگ له‌وه نه‌زموننه‌یله نه‌رادان باس بکه‌یمن ك نیشاندهر عقل وهووش كوومه‌لگای كورده‌واره‌یه:

ئویش پیاویگ جوار كور داشت تواست دهرس وعبره‌ت فره جوانیگ له باوه‌ت ژیان نیشانیان بیه‌یگ، نه‌ویش نه‌وه‌سه ك هه‌له‌یه‌له نه‌كهن له حوكم كرده‌ن له بان كاروبار ژیان ودیگایان به‌س تووكل چشته‌گان نه‌گریگه‌وه، له وه‌ر نه‌وه به‌كه په‌كه کلیان كرده‌ن نه‌را په‌ك شوون فره دویریگ ك دار گه‌ورایگ له‌تی بوی، وداوا له لیان كرده‌یك له لیان وه‌سف داره‌گه نه‌رای بکه‌یگ و ههر په‌ك له‌لیان له وه‌خت جیاوازیگ وهل نه‌واكانت‌وه كل كرده‌. كوره گه‌وراگه له وه‌رز یا فه‌سل زمسان كل كرده‌وه‌ییمان له وه‌هار وسییم له تاوسان وویچكتری‌نیان له پایز كل كرده‌.

وهختی ههر په‌ك له لیان هاته‌وه له گه‌شته دویره‌گه‌ی له كووتایی سال گشتیان جه‌مه‌وكرده‌ داوا له‌لیان كرده‌ وه‌سف نه‌وه داره نه‌رای بکه‌ن، كه‌لینه‌گه‌یان وت : دار ناشرین و وشکیگ بوی، دویمیان وت دار گه‌لا سه‌وز نازاریگ بوی، سییمیان نه‌لاجه‌وی له قسه‌ی هه‌ردوگ براگه‌ی هات و وت: دار سه‌وز وگولدار بووخه‌شیگ بوی وفره جوان دیاردیاد، كوره بوچیكه‌له‌گه‌یش هاته‌ جواو و وت:وه‌راسی دار جوان پر ژیانیگ بوی. باوگه‌گه‌یش هاته‌ زوان و وت رووله‌یل نه‌زیزم نه‌وه‌گ ئیوه وتینه‌ی گشتی راسه، چوینكه هه‌ریه‌ك له ئیوه له وه‌رز یا فه‌سل جیاوازیگ چوی، له وه‌ر نه‌وه نه‌بایه‌د له په‌ك وه‌رز حوكم بکه‌ینه بان داره‌گه، له هه‌مان وه‌خت نه‌بایه‌د وه‌بی قویلابی بنوورینه شیوه‌ی دهره‌کی یا تووكل ههر چشتیگ. بنوورنه نه‌وه پیره‌داره ك مه‌ویسی نه‌گرده‌ی وهختی له زمسان هه‌رجی گه‌لا داشت ر ز یا ، ناده‌میزادیش نه‌گهر له وه‌خته‌یل سه‌خت خوه‌ی بیه‌یگه ده‌سه‌وه چشتیگ له کیسی چووك، عومریش وهختی گه‌لاگانی رزیه‌ن دی هه‌رگیز نه‌یه‌تیه‌نه‌ه دوياوه، وه‌لی وهل هاتن ههر وه‌ها ر یگ گه‌لایه‌یل تازه ره‌وزه‌وه بوون، بیلا ناده‌میزاد هه‌میشه بنوورپگه‌ ئاینده‌وه دویارووژ، وبیلا هه‌میشه بنو و ر یگه نه‌وه گه‌لایه‌یله رویجه‌ی ناسمان پووشینه وبیلا واژ له‌وه گه‌لایه‌یله باریگ ك رزیه‌نه‌سه بان زه‌وی، چوینكه دی بوینه‌سه به‌شیک له خاك.

خه‌و تاریخ

محمود حسینی نیا

ده‌قیقه‌ی له سالی	خلاتی تر
له یه‌ی شه‌وه	دان وه قازی
تاریخ ته‌مامی دی له‌خه‌وه	له سال و له
له ئی خه‌وه	ولاتی تر.
له‌ی شه‌وه	شایه‌ر وه شمشیر وشه‌راو
تاریخ چمان	عاشق ترین
ده‌مه‌ته‌قه كرده‌:	شیر له سالان
سالانی سال	وه‌ت ئرا ولات
وه‌ر له‌ی شه‌وه	قازی قه‌له‌م
شمشیریگ وشیشه‌ی شه‌راو	كرده‌وه‌میل و
وه‌خلات	وه‌بی جه‌وه‌هر
دان وه شایه‌ری	ره‌نکین ترین
یه‌ی سال	چه‌وه‌له‌مالان
له یه‌ی ولات	وه‌بی كوور كرده‌
قه‌له‌میگ وشیشه‌ی جه‌وه‌هر	ئرا خلات